

MASTEROPPGAVE

Dem er barn, vi lærer dem: ”du er jente og han er gutt!”

- *En kvalitativ undersøkelse om hvilke forestillinger om kjønn som kommer til uttrykk i foreldre med utenlandskopprinnelse sine fortellinger*

Silje Anett Roksvåg Nilsen

Januar 2018

*Mastergradstudiet i mangfold og inkludering
Avdeling for lærerutdanning*

Forord

Med dette er tiden kommet for å sette en slutt på prosessen med dette prosjektet. På mange måter oppleves dette både godt, men også rart. Det blir godt at prosjektet nærmer seg en ende, men rart at det som har vært en stor del av livet mitt i lang tid nå skal avsluttes.

Det er mange som fortjener en takk på dette tidspunktet. Jeg ønsker å takke alle som har hjulpet meg med tips til teori og hvilke innfallsvinkler som kunne være aktuelle. Geir Afdal fortjener en takk for gode og konstruktive tilbakemeldinger på skriveseminarene underveis i arbeidet. Og ikke minst mine flotte medstudenter for fire fine år, med mange gode refleksjoner og mye læring.

Jeg ønsker å takke de som hjalp meg med å komme i kontakt med intervjupersonene. Og takk til mine intervjupersoner. Både for at dere stilte opp, delte av deres historier og på mange måter er medaktører i mitt arbeid.

Min veileder, Hilde W. Afdal fortjener en stor takk. Du har vært en god støtte gjennom hele prosjektet. Du har gitt gode råd, støttet, veiledet meg og på mange måter fått meg gjennom dette. Du har hatt tro på mitt prosjekt og mitt arbeid.

Min svoger, Arne Solvang skal også ha en takk for gjennomlesning og tilbakemeldinger på språkjusteringer, som har vært til god hjelp.

Tilslutt ønsker jeg å takke mine nærmeste. Min mor og søster for at dere er der for meg, gir meg råd og lytter til meg, det setter jeg pris på. Min samboer, Tore, for at du har vært tålmodig gjennom denne prosessen. Det har tatt mye tid og det har vært mange dager, helger og kvelder med oppgaveskriving der du har vært støttende, latt meg få tid og rom til å faktisk gjennomføre dette prosjektet. Takk for at du har hjulpet meg ved å reflektere sammen med meg og vært en god samtalepartner. Så er det min lille sønn, Just, som ikke enda skjønner hvor mye tid mamma har brukt på denne oppgaven. Du er et tålmodig barn, noe som har vært en påvirkende faktor for å gjøre dette mulig. Nå gleder jeg meg til å frihelger der dere skal være førsteprioritet.

Sarpsborg, desember 2017

Silje Anett Roksvåg Nilsen

Sammendrag

Tittel: *Dem er barn, vi lærer dem: "du er jente og han er gutt!"*

- *En kvalitativ undersøkelse om hvilke forestillinger om kjønn som kommer til uttrykk i foreldre med utenlandskopprinnelse sine fortellinger*

Oppgavens tema

Kjønn og barn er et tema som har vært aktualisert gjennom mange forskningsprosjekter, også i sammenheng barnehage. I dette prosjektet er barnehagen en av arenaene, i tillegg blir krysningspunktet mellom kjønn og etnisitet satt i fokus. Dette gjøres med utgangspunkt i foreldre med utenlandskopprinnelse sine fortellinger. Det teoretiske rammeverk er en sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn med blant annet Judith Butler sine perspektiver.

Problemstilling: *"Hvilke forestillinger om kjønn kommer til uttrykk i foreldre med utenlandskopprinnelse sine fortellinger?"*

For å belyse problemstillingen har jeg tatt utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål:

Hvordan fremstiller foreldrene kjønn og kjønnsforskjeller?

Hvordan beskriver foreldrene sin egen oppvekst i forhold til kjønn og kjønnsroller?

Hvilke sentrale temaer trekker foreldrene frem i sine beskrivelser av kjønnsforskjeller?

Hvilke erfaringer har foreldrene knyttet til barnehagen og kjønns sosialisering?

Det er foreldrenes forestillinger, refleksjoner og erfaringer om kjønn som er interessante.

Dette tydeliggjøres ved at foreldrene forteller om sine egne opplevelser gjennom livet, helt fra egen oppvekst, til deres rolle som foreldre. I tillegg blir det fokusert på møte med barnehagen, som en av de første sosialiseringarenaene utenfor hjemmet for de fleste barn.

Metode

Som metode i dette prosjektet har jeg tatt utgangspunkt i kvalitativmetode og intervju for innsamling av det empiriske materialet. Materialet danner grunnlaget for analysen, som består av intervjuer med fem foreldre med utenlandskopprinnelse. Det er foreldrenes refleksjoner og erfaringer omkring kjønn, behandling av barn i et kjønnsperspektiv og voksenrollen som rollemodell som er min analyseenhet. Analysene er gjort med utgangspunkt i en hermeneutisk meningsfortolkende tilnærming, som skal være med utrede en dypere forståelse.

Resultater

Oppgavens sentrale funn fra analysekapittelet er, *Forståelser av kjønn – ønsket tilstand eller virkelighet?*, *Behandling av barn i et kjønnsperspektiv og Voksenrollen – rollemodell eller ei?*. Disse temaene drøftes og da med utgangspunkt i oppgavens teoretiske perspektiver og den tidligere forskningen.

Abstract

Title: They are children, we teach them: “you`re a girl and he`s a boy”

- A qualitative study of which beliefs about gender that are expressed in stories from parents of foreign origin

Background

Gender and children is a topic that has been the focus through many research projects, also in the context of kindergartens. In this project, kindergarten is one of the arenas, but in addition, the crossing point between gender and ethnicity is put in focus. This is done on the basis of parents with foreign origin, and their stories. The theoretical framework is a social constructivist understanding of gender, including Judith Butler's perspectives.

Research question: “Which beliefs about gender are expressed in stories from parents of foreign origin?”

To illustrate the issue, I have taken the following research questions into consideration:

How do the parents present gender and gender differences?

How do parents describe their own upbringing, in relation to gender and gender roles?

What key issues do the parents present in their descriptions of gender differences?

What experiences do parents have in relation to kindergarten and gender socialization?

It is the parents' ideas, reflections and experiences about gender that are interesting. This is achieved by the parents describing their own experiences through life, going from their own upbringing, to their parenting role. In addition, it focuses on the meeting with the kindergarten, as one of the first socialization arenas outside the home for most children.

Method

As a method in this project, I have based on qualitative methods and interviews for collecting the empirical material. The material forms the basis for the analysis, consisting of interviews with five parents with foreign origin. It is the parents' reflections and experiences about gender, the treatment of children in a gender perspective and the role of the adult role model that is the unit for analysis. The analysis is made on the basis of a hermeneutic meaning-based approach, which is intended to give a deeper understanding of the material.

Results

The central findings of this assignment from the analysis chapter are, *Understanding of Gender - Desired Condition or Reality?*, *Treatment of Children in a Gender perspective* and *Adult Role - Role model or not?*. These topics are discussed, and then with the base of the theoretical perspectives of the assignment and previous research.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
1. Innledning	8
1.1 Forestillinger om barn og kjønn.....	8
1.1.1 Begrepsavklaring.....	10
1.2 Politiskkontekst.....	11
1.3 Tidligere forskning.....	13
1.3.1 Forskningsprosjekter om kjønn og barnehage.....	14
1.3.2 Forskningsprosjekter om kjønn og etnisitet.....	16
1.3.3 Impulser om kjønn fra barnehagedebatten.....	18
1.4 Analyseenhet og problemstilling.....	19
1.5 Oppgavens forskningsdesign.....	20
1.6 Struktur og oppbygning.....	21
2. Teori	23
2.1 Innledning.....	23
2.2 Kjønn som biologi.....	23
2.3 Sosialkonstruktivistisk kjønnsforståelse.....	24
2.4 Judith Butlers kjønnsteori.....	25
2.4.1 Butlers inspirasjon av Foucault.....	27
2.4.2 Kritikk av Butler.....	28
2.5 Kjønn og barnehage.....	29
2.5.1 Sosialkonstruktivistisk kjønn i barnehagen.....	29
2.5.2 Kjønnsdiskurser i barnehagen.....	30
2.6 Kjønn og etnisitet.....	31
2.6.1 Sosialkonstruktivistisk etnisitet.....	32
2.6.2 Interseksjonalitet.....	33
2.7 Oppsummering.....	34

3. Metode	36
3.1 Innledning.....	36
3.1.1 Vitenskapsteoretisk plassering.....	36
3.1.2 Forskningsstrategi.....	37
3.2 Intervju som forskningsmetode.....	39
3.2.1 Forskerrollen.....	40
3.3 Utvalg.....	41
3.4 Utarbeiding av intervjuguide.....	42
3.5 Gjennomføring av intervjuene.....	44
3.6 Analysestrategi.....	46
3.7 Forsknings kvalitet.....	47
3.8 Etske betraktninger.....	50
4. Analyse	52
4.1 Innledning.....	52
4.2 Kjønnbeskrivelser.....	53
4.2.1 Hvordan kjønn beskrives?.....	53
4.2.2 Oppsummering.....	56
4.3 Egen oppvekst og kjønnsforestillinger.....	57
4.3.1 Skille mellom familie og samfunnet.....	57
4.3.2 Oppsummering.....	61
4.4 Kjønnforskjeller i ulike sammenhenger.....	62
4.4.1 Norge kontra hjemland.....	62
4.4.2 Foreldreansvar og oppdragerrollen.....	67
4.4.3 Barns interesser.....	70
4.4.4 Oppsummering.....	72
4.5 Foreldrenes møte med barnehagen.....	73
4.5.1 Lek i barnehagen.....	74
4.5.2 Voksenrollen i barnehagen.....	78
4.5.3 Oppsummering.....	85
5. Avsluttende drøfting	87
5.1 Forståelser av kjønn – ønsket tilstand eller virkelighet?.....	88

5.2 Behandling av barn i et kjønnsperspektiv.....	91
5.3 Voksenrollen – rollemodell eller ei?.....	93
5.4 Mitt bidrag.....	96
5.5 Ande mulige innfallsvinkler.....	97
Kildehenvisninger.....	98
Vedlegg.....	102

1. Innledning

1.1 Forestillinger om barn og kjønn

På mange måter kan det sies at hvem man er og hvem man ønsker å være, utgjør en stor del av de fleste barns identitetsutvikling og at foreldres erfaringer, holdninger og deres væremåter også er med å påvirke denne utviklingen. I store deler av forskningsverdenen er formingen av identiteter som sosiale konstruksjoner en allmenne akseptert oppfatning, mens enkelte i samfunnet ellers fortsatt stiller spørsmålsteget til denne måten å forstå identitet og identitetsutvikling på. Identiteten handler på mange måter om hvem man er og hvem man selv oppfatter at man er, i tillegg kan det sies at den konstrueres i samhandling med andre som betyr at det er umulig å se seg selv uten å forholde seg til andres oppfatning av enn selv (Prieur, 2002, s. 4). En betydelig del av identiteten, og kanskje den mest synlige basert på det ytre, er kjønnsidentiteten. Kjønn som en del av identiteten er blant moderne kjønnsforskere også sett på som en sosial konstruksjon og dermed en del av identiteten som vil kunne påvirkes og formes av sosiale påvirkninger (Prieur, 2002, s. 4; Røthing, 2014, s. 605-609). ”Å se identitet og kjønn som sosiale forhold innebærer et brudd med en vanlig oppfatning av identitet og kjønn som en essens, «eller en kjerne som kommer til uttrykk på bestemte måter» (Prieur, 2002, s. 4)” (Røthing, 2014, s. 608). Det betyr at både identitet og kjønn som en del av identiteten som sosiale konstruksjoner kan oppfattes som en annerledes måte å forstå identitetsutviklingen på og dermed som noe uvanlig eller uvanlig for mange.

Forskning omkring kjønn og barn er mangfoldig og er et tema som har vært løftet frem gjennom mange år. For å gi mitt prosjekt et annet fokus og dybde har jeg valgt å sette søkelyset på sammenhengen mellom kjønn og etnisitet som fenomen. Krysningspunktet mellom kjønn og etnisitet er interessant, og holdninger omkring temaet kan sies å være preget av ulike diskurser. Som to sider av identiteten vil de på mange måter påvirke hverandre på en gjensidig måte (Gressgård, 2013; Walle, 2006), men hvordan og hvilke konsekvenser påvirkningen har for barnas identitetsutvikling er spennende. Forskningen gjøres ved at jeg tar utgangspunkt i foreldreperspektivet, og målet er å finne ut hvilke forestillinger om kjønn som kommer til uttrykk gjennom foreldre med utenlandskopprinnelse sine fortellinger. Deres opplevelser og egne erfaringer av kjønn gjennom livet, helt fra deres egen barndom til erfaringene de har gjort seg som foreldre vil bli belyst. Intervjupersonene reflekterer blant annet rundt sin egen oppvekst og sine holdninger til oppdragelse i et kjønnsperspektiv, i tillegg til deres møte med barnehagen og barnehagens arbeid når det kommer til arbeidet omkring kjønn. Det er altså foreldrenes refleksjoner, deres tanker og erfaringer gjennom hele

livet som er interessant for mitt prosjekt. Barnehagen blir løftet frem som *en* av de viktigste areaene der kjønns sosialiseringen skjer for de aller fleste barn, og foreldrenes erfaringer og opplevelser fra barnehagen får derfor et ekstra fokus.

Kjønn som en del av barns identitet har som nevnt blitt aktualisert i mangt et forskningsprosjekt, i likhet med aktuelle politiske dokumenter og lovverk. *Lov om endring av juridisk kjønn*, ble eksempelvis iverksatt sommeren 2016 og i barnehagens styringsdokumenter, *Lov om barnehager* og *barnehagens rammeplan*, blir det blant annet fokusert på betydningen av at barna skal oppleve at de har like muligheter uavhengig av kjønn (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 12). Med utgangspunkt i lovverk omhandlende kjønn, og barn og kjønn er dette med å vise viktigheten av å ha fokus på hvilke forestillinger om kjønn som eksisterer og hvordan de kan være med å påvirke et barns kjønnsidentitetsutvikling. I tillegg kan tidligere forskning gjort på barn og kjønn være med å utdype hvilket fokus og hva som har vært satt på dagsorden i sammenheng med temaet tidligere. Hvordan kjønn kan oppleves som både likt og ulikt, altså hvordan barn oppleves å opptre likt og ulikt med utgangspunkt i kjønn og hvilke holdninger og refleksjoner som gjøres i sammenheng med dette er et av temaene som blir belyst. I tillegg til hvilken rolle voksne har som rollemodeller og hvilke diskurser omkring kjønn som eksisterer både i familien, barnehagen og samfunnet generelt (Kolle og Nyhus, 2013; Kunnskapsdepartementet m.fl., 2010; Moe og Nordvik, 2012).

Som pedagog i barnehage gjennom flere år har min interesse rundt barn og kjønn vokst frem. Min erfaring er at mange voksne i barnehagen mener at det er en tydelig forskjell mellom gutter og jenter, helt fra de er små. I det kommende delkapittelet om *tidligere forskning*, blir denne erfaringen støttet opp under, nettopp ved at diskursene om kjønn i barnehagen ofte tar utgangspunkt i et skille mellom kjønnene (Moe og Nordvik, 2012). Hva som er årsaken til dette og hva man som voksen kan gjøre for å viske ut disse forskjellene er elementer som gjør temaet interessant for meg. Identitet som helhet er noe av det som opptar meg, og det å gi alle rom til å være den man er og bli møtt med respekt er viktig for meg. Siden kjønnsidentitet og etniskidentitet er to av de mest synlige sidene av identiteten, er det nettopp derfor ekstra spennende å undersøke hvordan disse påvirker hverandre. Gjennom dette prosjektet er målet å gi leseren en dypere forståelse av begrepene kjønn og etnisitet, for på mange måten åpne for en oppfatning om hvordan de henger sammen og påvirker hverandre.

Som nevnt er det foreldreperspektivet som er mitt hovedfokus gjennom prosjektet. På tross av dette baserer store deler av den tidligere forskningen seg på forskningsprosjekter og litteratur som tar utgangspunkt i barnehagen. En av årsakene er at forskning på barn og kjønn i hovedsak er knyttet til barnehagen som arena. I tillegg har barnehagen vært vesentlig gjennom hele mitt prosjekt, for eksempel i prosessen med rekruttering av intervjupersonene og barnehagen er *en* av arenaene det fokuseres på gjennom prosjektet. Den siste årsaken er fordi det i Norge i dag er slik at barnehagen ofte er den første sosialiseringarenaen utenfor familien for nesten alle barn. Disse årsakene har alle vært med å påvirke hvorfor store deler av den forskningen jeg har tatt utgangspunkt i, er forskning gjort i barnehagen. Selv om forskningen er gjort i barnehagen er det mange allmenngyldige forståelser fra de aktuelle prosjektene og litteraturen som også kan overføres til samfunnet ellers. Eksempelvis forståelser av barn og kjønn, sosialisering, oppdragelse eller voksenrollen.

1.1.1 Begrepsavklaring

Jeg skal med dette kort klargjøre hvilken betydning jeg legger i vesentlige begreper som blir brukt i oppgaven. På den måten er målet å unngå misforståelser for leseren.

I internasjonal litteratur, inkludert svensk, omhandlende blant annet barn og kjønn, blir skillet mellom *kjønn* og *genus* brukt, eller "sex" og "gender" på engelsk. I Norge er ikke dette skillet i bruk, og det argumentert for å kun bruke kjønn. Skillet ligger i kjønn, som det biologiske kjønn og *genus*, som det sosialt skapte kjønn (Bø, 2014, s. 19). På bakgrunn av dette velger jeg også å bruke kjønn gjennom min oppgave, selv om jeg tidvis mener det sosialt skapte kjønn.

I problemstillingen bruker jeg begrepet *utenlandskopprinnelse* for på den måten forklare de intervjuede foreldrene sin etniske bakgrunn. Det jeg legger i begrepet er personer som har opprinnelse fra et annet land, og i denne oppgaven betyr det også at man ikke er født i Norge.

Med begrepet *tradisjonelle kjønnsforestillinger* mener jeg det å forstå kjønn med utgangspunkt i felles karakteristiske trekk, altså de rollene som tillegges det enkelte kjønn. Som for eksempel at jenter leker med dukker, er omsorgsfulle, rolige og liker prinsesser og rosa, mens gutter er mer bråkete, tøffe, leker med biler og har en mer voldsom lek.

1.2 Politiskkontekst

I dette delkapittelet presenteres den politiske konteksten som berører prosjektets tema. I første omgang føringer i forhold til forestillinger vedrørende kjønn i form av *Lov om endring av juridisk kjønn*. Videre de politiske føringer barnehagen må forholde seg til, i form av *Lov om barnehage* og *Rammeplanen om barnehagens innhold og oppgaver*¹. Også *Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen* gjengis som en del av dokumentene barnehageansatte forholder seg til i sitt arbeid. Ved å presentere de overnevnte lovene og politiske dokumentene er det med å tydeliggjøre hvilke føringer som eksisterer, som igjen kan være med å gi en forståelse av hvordan disse føringene kan være med å påvirke hverdagen.

Sommeren 2016 ble, *Lov om endring av juridisk kjønn*, iverksatt. Loven gir alle over 16 år rett til å skifte juridisk kjønn, det vil si det kjønn man er registrert med i folkeregisteret. For barn mellom 6 og 16 år kan den eller de som sitter med foreldreansvaret også søke, det påpekes at om bare en av de med foreldreansvaret, ved delt foreldreansvar, søker, kan søknaden godkjennes om det viser seg å være til det beste for barnet. Det finnes også regler for hvordan en søknad som gjelder et barn under 6 år skal behandles (*Lov om endring av juridisk kjønn*, 2016). Med denne nye loven i tankene er det tydelig at kjønn er et eksisterende tema i den politiske konteksten.

I Barnehagelovens paragraf 1 påpekes det at en av barnehagens formål er å ”fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering” (*Barnehageloven*, 2006, §1). Videre nevnes kjønn mer konkret på følgende måte i loven, “Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur” (*Barnehageloven*, 2006, § 2, ledd 3). I barnehagens rammeplanen utdypes denne paragrafen som følger,

Likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk. Barnehagen skal oppdra barn til å møte og skape et likestilt samfunn. Barnehagen skal bygge sin

1

Ny rammeplan var ferdigstilt i april 2017, og tredde i kraft i fra 1. August 2017. Siden denne oppgaven er skrevet i brytningspunktet mellom de to rammeplanene og det empiriske materialet er samlet inn før den nye rammeplanen var ferdigstilt, er det rammeplanen fra 2011 det i hovedsak refereres til i oppgaven.

virksomhet på prinsippet om likestilling mellom de to kjønn. Gutter og jenter skal ha like muligheter til å bli sett og hørt og oppmuntres til å delta i felleskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger til og samfunnets forventninger til gutter og jenter (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 12).

Barnehageloven og rammeplanen, som to av barnehagens viktigste styringsdokumenter, viser tydelig betydningen av arbeidet rundt kjønn i barnehagen. Det overlater ingen tvil om at barnehagene skal ha fokus på kjønnslikestilling og at det skal være en synlig del av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. De voksne skal reflektere over sine holdninger og over hvilke forventninger samfunnet ellers har i forhold til barns kjønn. Disse elementene er vesentlige for dette arbeidet skal kunne gjennomføres på en best mulig måte (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 21).

Som en videre utdypning av rammeplanen er det utarbeidet ulike temahefter som fordyper seg i ulike temaer som er aktuelle for barnehagen. *Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen* tar for seg arbeidet vedrørende kjønn og likestilling i barnehagen. Det påpekes at temaheftet er ment for å utfordre den tradisjonelle måten å tenke omkring kjønn og praksisen som utøves i barnehagen (Rossholt, 2006, s. 5). Temahefte bygger på en moderne måte å forstå kjønn på, der det å bli eller gjøre et kjønn blir fremmet. Det påpekes at det ikke finnes noen fasit på hvordan en jente eller gutt, kvinne eller mann skal være og at det ikke er noen rett eller gal måte å være et kjønn på. Også de voksens betydning som rollemodeller og relevansen av hvordan barna møtes ut i fra sine individuelle behov presenteres (Rossholt, 2006). Gjennomgående i temahefte er betydningen av å utfordre måten man tenker omkring kjønn, om hvilke egenskaper man tillegger et barn ut i fra om det er gutt eller jente. ”Det finnes et mangfold av posisjoner og væremåter for både jenter og gutter, men ikke alle posisjonene eller væremåter står til disposisjon for jenter og gutter” (Rossholt, 2006, s. 27).

Et av hovedmomentene i denne oppgaven er å gjenspeile hvordan kjønn og etnisitet henger sammen og hvordan de mulig påvirker hverandre. I barnehagelovens paragraf 2 ledd 3, som gjengitt ovenfor, nevnes både kjønn og etnisitet. De to sidene av identiteten skal altså begge være en del av det barnehagen tar et ekstra hensyn til i sitt arbeid. I rammeplanen påpekes det at barnehagen har et spesielt ansvar for at alle barn skal oppleve respekt, at de er betydningsfulle og en del av felleskapet, dette uavhengig av blant annet kjønn eller etnisitet. Et av målene er at barn skal oppleve forståelse for at alle er ulike og at man skal møte andre

med en positiv nysgjerrighet. Personalet har et spesielt ansvar for at barna skal møtes ut i fra sine individuelle behov innenfor trygge rammer (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 23; Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Barnehagen har et spesielt ansvar for at alle barn skal få være den de er, at de skal få utfolde seg og bli møtt ut i fra sine behov og interesser. Personalet i barnehagen er ansvarlige for at både barnehageloven og rammeplanens innhold blir ivaretatt og disse politiske føringene kan sies å på mange måter både prege og forme barnehagen.

1.3 Tidligere forskning

Kjønn sett i sammenheng med barn har vært problematisert i forskning verden over, vinklingene omkring temaet er mange og man kan velge mellom utallige prosjekter. I dette delkapittelet er det, som nevnt tidligere, i hovedsak forskning med utgangspunkt i barnehagen som blir belyst. Dette blant annet fordi det meste av forskningen gjort på barn og kjønn er gjort i barnehagen og fordi barnehagen ofte er den første sosialiseringarenaen utenfor familien for de fleste barn i Norge og dermed et viktig sted.

I denne forskningsoversikten blir tre norske prosjekter beskrevet. Det første et nasjonalt prosjekt om likestillingsarbeidet i barnehage og grunnsopplæringen. Dette prosjektet tar utgangspunkt i både spørreundersøkelser og intervjuer med barnehageledere, og sier noe om hva man tror og hvordan det er i barnehagen i forhold til kjønn. Dette gjør det interessant i sammenheng med mitt prosjekt, fordi det blant annet er med å belyse hvordan kjønn blir jobbet med i barnehagen. Det andre er et prosjekt utarbeidet som et tiltak av det foregående prosjektet, og omhandler likestillingsarbeidet i barnehager i Østfold, det tar basis i besvarelser gitt av barnehagelærere i ulike stillinger. For mitt prosjekt er det mest aktuelt med funnet omkring hvordan kjønn både oppleves som likt og ulikt og voksne som rollemodeller. Det tredje er et prosjekt som har undersøkt hvilke kjønnsdiskurser som eksisterer i norske barnehager, prosjektet tar utgangspunkt i både praksisfortellinger og deltagende observasjoner. Det sier noe om hvilke diskurser omkring kjønn som eksisterer i norske barnehager, som er viktig i sammenheng med mitt prosjekt, der kjønnsdiskurser er noe av det som blir belyst. Alle tre prosjektene er ment som en oversikt over hvilke røster som er med å prege forskningsarbeidet rundt temaet i Norge. For å ramme inn denne oversikten i retning av mitt prosjekt, med tanke på fokuset omkring kjønn og etnisitet, har jeg valgt å presentere forskning som belyser dette med utgangspunkt i to ulike prosjekter. Det ene omhandler unge

voksne, stort sett født i Norge av foreldre med innvandrerbakgrunn og deres opplevelser rundt nettopp det. Dette prosjektet er interessant for meg fordi det belyser krysningspunktet mellom det å tilhøre to identiteter og det å balansere disse. Det andre et finsk prosjekt gjennomført i finske barnehager, dette er basert på både, dokumentanalyse, intervjuer av lærere, barn og foreldre og observasjoner. Målet var å undersøke blant annet temaer som kjønn og etnisitet, og utfordringer i forhold til dette. Tilslutt presenteres noen tekster om barnehagen og kjønnslikestilling, som er med på å belyse hva som eksisterer omkring temaet i litteraturen. Selv om jeg ikke har et hovedfokus på likestilling i mitt prosjekt velger jeg allikevel å ta med dette, nettopp fordi mye av den eksisterende litteraturen om kjønn i barnehagen dreier seg om likestilling. Ved å inkludere dette i delkapittelet omhandlende *tidligere forskning* er målet å introdusere leseren for noe av det som eksisterer av litteratur om kjønn og barn. Så langt jeg har kunnet kartlegge har jeg ikke funnet forskning innenfor den norske forskning på barn og kjønn som fokuserer på det samme som mitt prosjekt.

1.3.1 Forskningsprosjekter om kjønn og barnehage

På oppdrag av Kunnskapsdepartementet ble det nasjonale forskningsprosjektet "*Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008-2011*", gjennomført av Likestillingssettret og Østlandsforskning. Som et resultat av prosjektet ble rapporten "*Nye barnehager i gamle spor? Hva vi gjør, og hva vi tror*" publisert. Prosjektets formål var å oppnå kunnskap om likestillingsarbeidet i barnehagene i forhold til kjønn. Innhenting av informasjon fra barnehagene ble gjennomført i tre faser. Først gjennom kvalitative intervjuer med fem styrere og fire pedagogiske ledere, fra både offentlige og private barnehager av ulik størrelse. Med utgangspunkt i blant annet svarene fra intervjuene ble en kvantitativ spørreundersøkelse utarbeidet og besvart av 441 barnehagestyrere. I tillegg ble det gjennomført dokumentanalyse av årsplaner fra 144 barnehager fra hele landet (Kunnskapsdepartementet m.fl., 2010). Som teoretisk referanseramme i prosjektet blir teori omkring likestilling i et historisk- og nåtidsperspektiv presentert i rapporten. Resultatet av undersøkelsene viser et skille mellom hva man tror, hvordan realiteten er og hvilke refleksjoner som finnes. For eksempel mener et flertall i spørreundersøkelsen at det lokale planverket ivaretar fokuset omkring kjønnslikestilling, mens dokumentanalysen viser at dette ikke er tilfelle. I tillegg kommer det frem gjennom intervjuene at det var et skille mellom refleksjonsnivå og det praktiske arbeidet. Altså hvilke tanker man har rundt det arbeidet man utfører, som ikke stemmer overens med hva som faktisk skjer (Kunnskapsdepartementet m.fl., 2010). Man kan si at intensjonene er gode, men at de forsvinner i gjennomføringen. I tillegg

til arbeidet som gjøres i forhold til barna, blir også rekrutteringsarbeidet for å få mannlige ansatte i barnehagene satt på dagsorden i rapporten. Som mulige veier til videre arbeid foreslås satsing på utdanning, mer forskning og et økt fokus på arbeid av rekrutering av menn.

Som et tiltak knyttet til prosjektet *”Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008-2011”* har Nyhus og Kolle i samarbeid med Fylkesmannen i Østfold utarbeidet rapporten *”Tenk om Emilie het Emil?”* med utgangspunktet i likestillingsarbeidet i barnehager i Østfold. Det empiriske grunnlaget i prosjektet er skriftlige svar på spørsmål besvart av barnehagelærere, i ulike stillinger. Svarene er deres fortellinger og tanker om arbeidet knyttet til likestilling i barnehagen. Det påpekes at det var barnehagelærernes opplevelser av *virkeligheten* de var ute etter i svarene og ikke hva som kan betraktes som *”sannheten”* (Kolle og Nyhus, 2013, s.14). Som teoretisk ståsted har de i sin rapport valgt å ta utgangspunkt i kjønn både som kulturelt konstruert og som biologisk fenomen. *”Barna befinner seg i spenningsfeltet mellom det som er og det som kan bli”* (Kolle og Nyhus, 2013, s. 11-12), beskriver på mange måter betydningen av deres ståsted. Med utgangspunkt i svarene i undersøkelsen ble tre hovedmomenter bestemt og videre analysert. Disse momentene utdyper *”Hverdagslivet med gutter og jenter i barnehagen”*, *”Faglige refleksjoner som handler om pedagogisk likestillingsarbeid”* og *”Eksempler på hvordan man kan arbeide for at det pedagogiske likestillingsarbeidet kommer på dagsorden i barnehagen”* (Kolle og Nyhus, 2013, s. 18-46). Holdninger og refleksjoner rundt hvordan gutter og jenter opptrer likt og ulikt, hvordan kommersielle aktører i sammenheng med klær, leker og annet materielle rettet mot barn kan påvirke et tradisjonelt syn på kjønn, barnehagens valg av lekematerielle, de voksne som rollemodeller og deres holdninger er noen av funnene i forskningsprosjektet. Rapporten er ikke eneste sluttproduktet av denne studien, også idehefte/plakater som skal være hjelp til videre arbeid i barnehagene ble publisert.

Moe og Nordvik (2012) har undersøkt hvilke kjønnsdiskurser som eksisterer i barnehagen. Ved å ta utgangspunkt i praksisfortellinger fra barnehagepersonell og deltagende observasjoner i to barnehager, har de forsøkt å få oversikt over aktuelle kjønnsdiskurser. Alle deltagerne ble informert om hva som både var bakgrunnen og aktuelt tema for observasjonene og praksisfortellingene. Gutter og jenters lek, samspill, aktiviteter, bruk av barnehagens utstyr og materiale var aktuelle temaer for praksisfortellingene (Moe og Nordvik, 2012, s. 3). Som analytiskverktøy har de latt seg inspirere av Foucault sine teorier omkring diskurser og makt. De påpeker at ved å lese praksisfortellingene ved hjelp av diskursanalyse kan det hjelpe med å

løfte frem mulige kjønnsdiskurser som skjuler seg i fortellingene (Moe og Nordvik, 2012, s. 2). Forskjeller mellom gutter og jenter og hvordan gutter og jenter inntar utradisjonelle, tradisjonelle og mangfoldige roller er hovedtrekkene i funnene i praksisfortellingene. Som konklusjon fant de både spor av diskurser preget av forskjeller mellom kjønnene og repetisjon av tradisjonelle mønstre som begrenset mangfoldet. Men også diskurser som åpnet for mangfoldige måter å være gutt eller jente og ga like vilkår for begge kjønnene. Drøfting og refleksjoner i personalgruppa og i samarbeid med foresatte, i tillegg til mer kunnskap om kjønn, er det de anser som mulige løsninger for å øke bevisstheten i barnehagene (Moe og Nordvik, 2012, s. 9).

De tre overnevnte prosjektene tar alle utgangspunkt i holdninger og forestillinger om barn og kjønn med basis i barnehagen. I sammenheng med mitt prosjekt er både hvordan kjønn i barnehagene og i familien oppleves som likt og ulikt, hva som kan være med å påvirke forestillinger om kjønn, voksne som rollemodeller og diskurser omkring kjønn relevant. Det betyr at rapportene er relevante i sammenheng med den delen av oppgaven som omhandler forelderens møte med barnehagen. I tillegg til at de kan være aktuelle i forhold til rollen foreldrene har som rollemodeller både ovenfor sine egne barn og barn ellers i samfunnet. Og ikke minst hvordan funn gjort i de foregående prosjektene vil kunne benyttes på andre arenaer der barn er representert.

1.3.2 Forskningsprosjekter om kjønn og etnisitet

I boken *”Balansekunstnere: Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge”* presenterer Prieur (2004) sin studie omhandlende intervjuer med 52 unge mennesker med innvandrerbakgrunn. Informantene, stort sett i alderen 20-25 år med foreldre fra ikke vestlige land, i hovedsak Pakistan, Tyrkia og Vietnam, var en blanding av kvinner og menn. De hadde varierende livssituasjoner, alt fra studenter, yrkesaktive, fengselsinnsatte og arbeidsløse (Prieur, 2002; Prieur, 2004). Studiens hovedmål var i utgangspunktet å undersøke integrasjon og marginalisering i informantenes fortellinger, men ble på mange måter en skildring av kunsten å håndtere balansen mellom ulike virkeligheter, i hovedsak hjemmets og samfunnets. Spørsmålet ”Hvilken betydning har det for historiene at de fortelles av noen som har innvandrerbakgrunn?” (Prieur, 2004, s. 8), var førende for fortolkning- og analyseprosessene. I intervjuene kom fortellinger om oppvekster preget av å være annerledes enn etnisk norske jevnaldrende og hvordan etnisk bakgrunn hadde hatt eller fått betydning for dem (Prieur, 2002, s. 7). Informantene ga uttrykk for at de lot seg forme av norske forventninger og

tradisjoner fra foreldrene. Opplevelser av kjønn og familiens rolle var det som var de største forskjellene mellom det norske samfunnet og samfunnet i foreldrenes opprinnelsesland. Eksempelvis hvordan kjønn ble praktisert ulikt i Norge og forelderens hjemland som igjen førte til store variasjoner i kjønnskonstruksjoner, som jenter med sjal eller gutter som opptrer ekstra maskulint (Prieur, 2004).

Lappalainens (2004) artikkel presenterer en studie gjennomført i to barnehager i Finland. Studiens mål var å undersøke temaene etnisitet, nasjonalitet, kjønn og statsborgerskap, hvordan jenter i 6-års alderen forhandler disse temaene og hvilken plass de har i samfunnet. I tillegg blir hvordan kjønn og statsborgerskap blir konstruert i barnehagens pedagogiske praksis og hvordan barnehagen som institusjon håndterer etnisitet og kjønn beskrevet. Som bakgrunn kontekst for studien ble studieplaner og lignende dokumenter analysert. For å innhente empiri ble både observasjon og intervju med barn, foreldre og lærere brukt som metode (Lappalainen, 2004). Som utgangspunkt for denne artikkelen har Lappalainen i hovedsak presentert sine funn gjort i forbindelse med sitt feltarbeid. De ansatte i begge barnehagene uttrykker at likestilling er betydningsfullt i deres arbeid og noe de er bevisste og innhenter seg kunnskap om, er at av funnene i undersøkelsen. Videre blir det avdekket betydningen av kroppslige ulikheter, for eksempel i sammenheng med fysiske aktiviteter. Der ulik behandling av gutter og jenter blir tydelig, både fra voksne og barna i mellom. Dette blir også satt i sammenheng med etnisk tilhørighet, hvor eksempelet at jenter med somalisk bakgrunn ville kunne ha utfordringer med å identifisere seg selv som kvinner fordi deres mødre alltid var tildekket, blir brukt (Lappalainen, 2004, s. 648). Også problematikken i forbindelse med overnatting i barnehagen blir presentert som et eksempel på en utfordring spesielt sett i sammenheng med jenter med ikke finsk bakgrunn. Hvordan språk og hudfarge ble brukt for å tydeliggjøre om man var finsk eller ikke blir presentert, og hvordan gutter oftere satte fokuset på disse ulikhetene enn jenter kommer frem. Det argumenteres med at vårt eget syn på vår nasjonalitet, kjønn og oss selv som subjekter er preget av andre rundt oss (Lappalainen, 2004, s. 652), og dermed betydningen av at arbeidet som gjøres i barnehagene bør være bevisst på nettopp dette.

De to foregående prosjektene omhandlende kjønn og etnisitet er begge med å belyse hvilken forskning som eksisterer innenfor feltet. De er med å sette fokuset på krysningsspunktet mellom de to elementene av identiteten, og på den måten belyse hvordan kjønn og etnisitet kan være med å påvirke hverandre. Dette er noe av det samme jeg vil kaste lys over gjennom

mitt prosjekt, altså hvordan krysningpunktet mellom kjønn og etnisitet ikke kan forstås uavhengig av hverandre. På bakgrunn av dette er disse prosjektene vesentlige i sammenheng med mitt prosjekt, i tillegg til at de gir et innblikk i hva salgs forskning som tidligere er gjort med utgangspunkt i kjønn og etnisitet.

1.3.3 Impulser om kjønn fra barnehagedebatten

Søkelyset på barnehage og kjønn kommer med jevne mellomrom opp i debatten vedrørende barnehagens innhold, ofte gjøres dette i sammenheng med likestilling. Selv om mitt prosjekt ikke tar utgangspunkt i et likestillingsarbeid, mener jeg at den eksisterende litteraturen omhandlende dette er relevant nettopp fordi kjønn og likestilling ofte henger tett sammen og at det å ha kjennskap til likestilling kan være viktig for å utvikle kunnskap om kjønn. I artikkelen "Kjønn og likestilling i barnehage og skole – Et forsømt felt" (2015), påpeker Bø blant annet gjennom tittelen, at dette kan ansees som et forsømt felt. Et felt som har behov for fokus, slik at man kommer videre fra de tradisjonelle forestillingene som stadig blir repetert og på den måten gir rom for mangfoldige måter å være kjønn på. For å øke fokuset på emnet nevner blant annet Bø betydningen av hvordan de ansatte i barnehagen møter foreldrene, det politiske påvirkningen i diverse styringsdokumenter og bevisstheten blant de voksne i barnehage og skole, både som for eksempel rollemodeller og hvordan de møter og snakker med barna (Bø, 2015). Denne ubevisstheten blant de voksne som arbeider med barn i barnehage kan på mange måter sies å være svært betydningsfull når det kommer til det manglende arbeidet når det kommer til kjønnslikestilling (Bø, 2015; Kanestrøm, 2012).

En vanlig oppfatning i følge Bø (2015), er at likestilling betyr det samme som likhet, men det dreier seg ikke om å gjøre alle like. Det som er avgjørende er å gi like muligheter, i vareta alles interesser og for eksempel ikke begrense til tradisjonelle aktiviteter.

Fordi barn er forskjellige, må de møtes på ulike måter, men hvis vi møter gutter og jenter med ensidig tradisjonelle forventninger til væremåter, interesser, handlinger og yrker som passer for hvert kjønn, kan vi komme til å begrense den enkeltes utvikling (Bø, 2015, s. 13).

Det er altså det enkelte individ, dets interesser, væremåter og hvordan man ønsker å være som er det viktige. Likestilling handler ikke om likhet, men mer om mangfold. Mangfoldet er viktig for å oppnå likestilling, på tross av dette kan man se holdninger vedrørende barn og kjønn som ofte er preget av tradisjonelle forestillinger som ender med at barna repeterer det som forventes av de (Jacobsen, 2014; Kanestrøm, 2012). På tross av dette er det ikke uvanlig

med jenter som kler seg ut som for eksempel Kaptein Sabeltann eller leker med typiske gutteleker, den andre veien derimot, altså gutter som kler seg ut som prinsesse, er ikke like vanlig eller like akseptert. Betydningen av de voksens holdninger og reaksjoner til blant annet gutter som velger utradisjonelt kan være avgjørende for hvordan barna opplever likestilling og hvilke forestillinger barna får i forhold til deres egen og andres kjønnsidentitet (Jacobsen, 2014; Kanestrøm, 2012).

I likhet med Bø er det flere som slutter opp om hennes synspunkter vedrørende barnehagens forsømmelse av det likestillingsarbeidet barnehagen. Et arbeid barnehagen er pliktet til både gjennom barnehageloven og rammeplanen (Jacobsen, 2014; Kanestrøm, 2012). At barnehagen er juridisk pliktet til gjennomføre et arbeid preget av likestilling, hvor de tradisjonelle forestillingene skal settes på prøve kan tidvis virke forglemt (Kanestrøm, 2012). Denne plikten er avgjørende og fokuset på det manglende arbeidet kan sies å ikke bare være viktig for barnas kjønnsidentitet, men også for deres videre liv. Spørsmål om det arbeidet som gjøres i barnehagen kan påvirke barnas videre liv, for eksempel når det kommer til yrkesvalg kan være aktuelt. Kanestrøm antyder at nettopp den påvirkningen et barn får i barnehagen kan være avgjørende for videre yrkesvalg. Dette fordi barna blir begrenset til å være et kjønn, som fører til tradisjonelle interesser og holdninger som igjen er med å påvirke om barnet senere i livet velger et typisk kvinne- eller mannsyrke (Kanestrøm, 2012). Alle mennesker er ulike og derfor bør alle møtes ut i fra den man er, dette kan være viktig for blant annet levekårene senere i livet. I tillegg til barnehagen er det flere faktorer som påvirker et barns kjønnsidentitet, men det arbeidet som gjøres i barnehagen, som også er lovfestet, skal være preget av kunnskap og gode holdninger for på den måten oppnå et samfunn der man kan være kjønn som man ønsker (Kanestrøm, 2012).

1.4 Analyseenheter og problemstilling

I mitt prosjekt har jeg valgt å undersøke kjønnsforestillinger til foreldre i Norge med utenlandskopprinnelse. Oppgaven er basert på et empiriske materialet bestående av fem dybdeintervjuer med foreldre. I disse intervjuene fortalte de fra sine egne liv, helt fra deres egen oppvekst, til deres tanker omkring oppdragerrollen og møte med barnehagen. Min analyseenhet, er forelderens refleksjoner knyttet til egne erfaringer, og tanker angående kjønn, behandling av barn i et kjønnsperspektiv og voksenrollen som rollemodell i forhold til kjønn.

Med utgangspunkt i det foregående har jeg kommet frem til følgende problemstilling.

Hvilke forestillinger om kjønn kommer til uttrykk i foreldre med utenlandskopprinnelse sine fortellinger?

For på best mulig måte å kunne belyse denne problemstillingen har jeg tatt utgangspunkt i følgende mer konkrete forskningsspørsmål.

Hvordan fremstiller foreldrene kjønn og kjønnsforskjeller?

Hvordan beskriver foreldrene sin egen oppvekst i forhold til kjønn og kjønnsroller?

Hvilke sentrale temaer trekker foreldrene frem i sine beskrivelser av kjønnsforskjeller?

Hvilke erfaringer har foreldrene knyttet til barnehagen og kjønns sosialisering?

For å avgrense hva mitt prosjekt omhandler er det viktig å presisere at det er foreldrenes erfaringer og meninger som er betydningsfulle. Altså hvordan de opplever kjønn både i sammenheng med sin egen barndom og med deres barns oppvekst. På den måten får foreldrene gjengitt fortellinger fra hele livet sitt og barnehagen blir derfor *en* av arenaene i fortellingene. De andre arenaene er vesentlige for å få en helhetlig forståelse av foreldrenes virkelighet, som igjen er med å påvirke deres forståelse av barnehagen. Jeg har valgt å ikke sette fokuset på hvordan de tror at andre oppfatter dem, men snarere hvordan de oppfatter seg selv og sine barn.

1.5 Oppgavens forskningsdesign

Med det følgende skal jeg gjøre rede for dette prosjektets forskningsdesign, altså hvordan problemstilling og forskningsspørsmål, metode, datamaterialet og teori samspiller med hverandre.

Fenomenet jeg undersøker er, forestillinger om kjønn som kommer til uttrykk i foreldre med utenlandskopprinnelse sine fortellinger. For å besvare problemstillingen har jeg brukt fire forskningsspørsmål, som utgjør en støtte og hjelp for å tydeliggjøre og utdype problemstillingen, og til slutt besvare den. Jeg tar utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk vitenskapsteoretisk plassering, altså anser jeg meg selv og mine intervjupersoner som medkonstruktører av kunnskap i dette prosjektet. Sammen har vi skapt de funnene som kommer frem og vi har alle aktivt vært med å forme prosjektet (Thagaard, 2013). Intervju som metode gjør det mulig å få frem fortellinger med utgangspunkt i et innenfra perspektiv. Videre kan disse svarene være med å skape nye refleksjoner og kunnskaper. Det er foreldrene,

deres refleksjoner og fortellinger som kom frem i er datamaterialet som analyseres, og funnene i analysen er grunnlaget for den avsluttende drøftingen.

Prosjektet tar utgangspunkt i teori med et sosialkonstruktivistisk perspektiv på kjønn, med utgangspunkt hovedsakelig i Judith Butler (1988; 1999) og hennes arbeid, der begreper som *å gjøre kjønn*, *proformativitet* og *biologisk kjønn* blir belyste. I oppgaven vil det teoretiske rammeverket være med å forme analysen. Altså, de teoretiske perspektivene kommer frem i analysen og er med å utdype og klargjøre denne. For å belyse analysen, vil både den tidligere forskingen og teorien være betydningsfull og på mange måter er de teoretiske perspektivene en diskusjonspartner som skal være til hjelp for å besvare problemstillingen. Hermeneutisk meningsfortolkende tilnærming til analysen skal gi en dypere forståelse av materialet enn den som først kommer tilsynet samt lete etter sammenhenger og prøve å finne tekstens egentlige mening (Kvale og Brinkmann, 2015; Thagaard, 2013). Slik vil leseren få en dypere forståelse av materialet og dermed ende opp med nye perspektiver. Avslutningsvis vil den endelige drøftingen vise funnene og samle trådene i forskningsprosjektet. Dette gjøres ved å klargjøre hvilke temaer som har vært gjennomgående og dermed prosjektets hovedfunn.

1.6 Struktur og oppbygning

I kapittel 1, innledningskapittelet, gjøres det rede for oppgavens tematikk, politisk kontekst, tidligere forskning og problemstilling. Oppgavens analyseenhet og forskningsdesign blir også utdypet.

Videre gjøres det i kapittel 2 rede for de teoretiske perspektivene oppgaven bygger på. Her blir teorier omkring biologisk kjønn og sosialkonstruktivistisk kjønn presentert. Judith Butler og hennes perspektiver på kjønn, hennes inspirasjon av Foucault og kritikk av hennes teorier blir også belyst. For å linke teoriene opp mot barnehagekonteksten blir teorier omkring sosialkonstruktivistisk kjønn og kjønnsdiskurser i barnehagen gjengitt. Tilslutt blir en forståelse av sosialkonstruktivistisk etnisitet redegjort for og begrepet interseksjonalitet beskrevet.

I kapittel 3 presenteres oppgavens metodiske utgangspunkt. Hvilken vitenskapsteoretisk plassering jeg har plassert meg i og hvilken forskningsmetode jeg har valgt kommer frem. De metodiske valgene jeg har gjort gjennom prosjektet blir klargjort, og det kommer blant annet

frem hva og hvordan jeg har gjort de valgene jeg har gjort. I tillegg blir en refleksjon rundt oppgavens validitet, reliabilitet og generaliserbarhet og noen etiske perspektiver formulert.

I kapittel 4 er det analysen av oppgavens empiriske materiale som blir fremstilt. Dette gjøres i sammenheng med de teoretiske perspektivene oppgaven bygger på og i den tidligere forskningen som er presentert i innledningskapittelet. Hovedtemaene som kommer til synet i analysekapittelet er:

- Beskrivelser av kjønn.
- Erfaringer fra deres egen oppvekst.
- Fortolkning av kjønnsforskjeller, der temaer som Norge kontra hjemland, oppdragerrollen og barns interesser blir aktualisert.
- Kjønn i barnehagen, med fokus på lek og voksenrollen

Tilslutt, i kapittel 5 drøftes de sentrale funnene fra analysekapittelet. *Forståelser av kjønn – ønsket tilstand eller virkelighet?*, *Behandling av barn i et kjønnsperspektiv* og *Voksenrollen – rollemodell eller ei?*, er temaene som drøftes, dette gjøres med utgangspunkt i oppgavens teoretisk perspektiver og tidligere forskning. Avslutningsvis presenteres hva som er mitt bidrag gjennom dette prosjektet og hvilke andre mulige innfallsvinkler som kunne vært aktuelle.

2. Teori

2.1 Innledning

I dette kapittelet blir de ulike teoretiske perspektivene denne oppgaven bygger på presentert. Først introduseres teori omkring kjønn og biologi. Biologien har gjennom historien spilt en stor rolle innenfor kjønnsforskningen, og nettopp derfor anser jeg det som naturlig å gi en kort innføring i disse perspektivene innledningsvis. Videre er mitt fokus den sosialkonstruktivistiske forståelsen av kjønn, hvor fokuset er å se kjønn som et sosialt skapt fenomen. Ved å belyse både biologisk og sosialkonstruktivistisk kjønnsteori kan det være med å gi en mer helhetlig forståelse av kjønnsforskningen. Som teoretisk rammeverk tar jeg utgangspunktet i den amerikanske filosofen og kjønnsforskeren Judith Butler sine teorier omkring kjønn. Begreper som *å gjøre kjønn*, *proformativitet* og *biologisk kjønn* blir utdypet. Butler er også kjent for sitt fokus på *skeiv teori*, noe som jeg kun har valgt å nevne kort fordi dette ikke er relevant for mitt prosjekt. Hennes teorier er velkjente og etablerte innenfor kjønnsforskningen og derfor anser jeg det som selvsagt å ta utgangspunkt i hennes perspektiver. Butlers inspirasjon av Foucault, samt kritikk av Butler har også fått sin plass kapittelet. Kjønn og barnehagen blir videre beskrevet, med fokus på en sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn i barnehagen og i forbindelse med Foucaults diskursbegrep. Kjønn sett i sammenheng med etnisitet blir avslutningsvis redegjort for, da med en diskusjon av etnisitet som en del av den sosialkonstruktivistiske identiteten i et kjønnsperspektiv og til slutt kommer en beskrivelse av begrepet *interseksjonalitet*. Dette er med å flette sammen kjønn og etnisitet som sosiale kategorier, ved å se på hvordan de gjensidig påvirker og former hverandre.

2.2 Kjønn som biologi

Blant folk flest vil spørsmål omkring biologi ofte være gjennomgående når man snakker om kjønn. Ofte blir jenter beskrevet på en måte, mens gutter på en annen måte, dette er med å påvirke hvordan vi møter barn, som igjen er med på å forme et barns oppfatning av hva som forventes og hvordan det skal være (Røthing, 2014). Gjennom historien har biologisk kjønnsforskning blant annet fokusert på forskjeller mellom kvinner og menns intelligens, atferd og følelsesliv og at dette var styrt av genetik og reproduktive systemer. Det har vært med på å føre til det synet vi har på kjønn i dag, der mange anser kvinner og menn som svært ulike og at det kan deles inn i to distinkte grupper (Lorentzen, 2006). Flere stiller seg kritiske til denne todelingen, og spør hvilken gruppe de som er født med ”avvikende” kroppslige tegn,

som for eksempel kvinner uten bryster, menn uten skjegg eller kvinner med skjegg, da tilhører (West og Zimmerman, 2006; Røthing, 2014). Innenfor forskningsverdenen, også innenfor biologien, stiller man seg kritisk til hvor stor rolle biologi faktisk spiller og har spilt historisk sett innenfor kjønnsforskning. Det påpekes at biologiske forskjeller eksisterer, men at betydningen av de biologiske forskjellene i dag ikke anses som avgjørende for måten man er kjønn på (Lorentzen, 2006).

Som en motsats til biologisk kjønnsteori har man samfunnsvitenskapens teorier omkring kjønn, innenfor denne retningen råder den sosialkonstruktivistiske forståelsen av kjønn. I denne teksten er det en sosialkonstruktivistisk forståelse som ligger til grunn, videre vil det bli klargjort hva som menes med nettopp dette.

2.3 Sosialkonstruktivistisk kjønnsforståelse

Ved å ta utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønnsidentitet, er formålet med denne teksten blant annet å sette søkelyset på kjønn som en del av den konstruerte identiteten. Det finnes flere retninger innenfor sosialkonstruktivistisk teori, men et sentralt punkt som er gjennomgående i teoriene er å stille seg spørrende til generaliseringer. Når det gjelder kjønn kan dette blant annet dreie seg om tradisjonelle forestillinger til hvordan man skal fremstå ut i fra gitte kroppslige markører (Røthing, 2014, 605-609). ”Man sier om lille Anna at hun liker å pynte seg fordi hun er jente” (Prieur, 2002, s. 4). Denne påstanden er altså basert på en generaliserende diskurs om at Anna liker å pynte seg nettopp fordi dette er noe jenter liker, ikke fordi hun som individ liker det. Innenfor sosialkonstruktivismen vil man blant annet stille seg kritisk til slike typer generaliseringer, og påpeke at identiteter konstrueres ut i fra kulturelle forestillinger. Det at Anna liker å pynte seg vil altså forstås slik, fordi den kulturelle forestillingen er at jenter liker å pynte seg (Røthing, 2014, s. 608). Man tolker dermed at det er kjønnsrelatert i motsetning til individrelatert, eller biologisk, fordi samfunnets forestilling underbygger dette synet.

Betydningen av språk som både kulturelt betinget og som er med å skape virkeligheter, i likhet med andres fortolkninger av en selv står sterkt innenfor sosialkonstruktivismen. Man forstår og konstruerer sin egen identitet gjennom samhandling med andre. Dette gjelder spesielt for kjønnsidentiteten fordi den har et kroppslig utgangspunkt. ”Kroppens tegn har sterke sosiale betydninger, og disse betydningene er det vanskelig for enkeltindivider å

frigjøre seg fra” (Prieur, 2002, s. 5). Påvirkningen andre har på ens identitetskonstruksjon vil arte seg forskjellig i ulike kulturellesammenhenger og hos ulike individer, det fører til forskjellige betydninger av hva det vil si å for eksempel være gutt (Røthing, 2014, s. 609). Innenfor sosialkonstruktivismen er betydningen av det å være et kjønn på ulike måter vesentlig, at man selv skal få være med å konstruere sin egen kjønnsidentitet, selv om påvirkning fra andre alltid vil være en faktor.

For å videre belyse en sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn har jeg valgt å bruke Judith Butlers teorier. Hennes teorier, er veletablerte og mye brukt i tekster som omhandler kjønn og på bakgrunn av dette, et naturlig valg i sammenheng med mitt prosjekt.

2.4 Judith Butlers kjønnsteori

Butlers teorier omkring kjønn er som nevnt veletablerte, og hun kan nevnes en av de mest innflytelsesrike teoretikerne innenfor moderne kjønnsteori. Hennes teorier beskrives som et alternativ til den tradisjonelle feminismen, med hennes fokus på blant annet drag og transvestitter. Ved å ha et annet fokus enn tidligere kjønnsforskere stilte hun seg kritisk til sine forgjengere og deres overseelse av de store forskjellene som finnes innad mellom kvinner, og på automatisk også mellom menn (Mortensen m.fl., 2008, s. 74). Butler selv uttrykket seg slik: ”It seemed to me, and continues to seem, that feminism ought to be careful not to idealize certain expressions of gender that, in turn, produce new forms of hierarchy and exclusion” (Butler, 1999, s. viii). Selv om hun ikke var den første til å stille seg kritisk til tradisjonell feminisme, kan det sies at hennes kritikk førte til annen dimensjon innenfor kjønnsforskningen. Tanker rundt kjønn gikk fra å dreie seg om *å være* til å dreie seg om *å gjøre* (Mortensen m.fl., 2008, s. 74).

Butler stilte altså spørsmåltegn til det å være et kjønn og satte fokuset over på det å gjøre et kjønn (Butler, 1999). Begrepet ”doing gender”, er et begrep som ofte blir forbundet med Butler, selv om det var West og Zimmerman som først introduserte dette, i artikkelen ”Doing gender” fra 1987 (Solbrække og Aarseth, 2006). I artikkelen skrev West og Zimmerman at det å gjøre kjønn ikke nødvendigvis dreide seg om måtte være feminin eller maskulin på de normative måtene, men at man fant sine egne måter å gjøre kjønnnet sitt på, selv om det kunne bryte med det normative. Videre beskrev de begrepet som følger; ”Doing gender means creating differences between girls and boys and women and men, differences that are natural,

essential, or biological” (West og Zimmerman, 1987, s. 137). Med inspirasjon av West og Zimmermans, ”doing gender”, og med et fokus på nettopp det å gjøre kjønn stilte Butler seg spørrende til om de eksisterende forskjellene mellom kvinner og menn kom av kulturelle normer som ble gjentatt og dermed førte til en spesifikk kjønnsstruktur (Butler, 1999; Solbrække og Aarseth, 2006, s. 74). For Butler beskriver kjønnsidentiteten som en sosial norm, som er slik fordi man følger normen, i motsetning til noe som kommer innenfra, som en slags indre essens (Butler, 1999; Nielsen, 2006, s. 159). På den måten kommer sosialkonstruktivismen til syne, ved at kjønn ansees som noe man skaper og ikke noe man er.

Butlers perspektiver på kjønn som *performativitet* er muligens kanskje noe av det hennes teorier er mest kjent for, men som også kan ansees som ganske radikale. Selv beskriver hun begrepet på følgende måte,

The view that gender is performative sought to show that what we take to be an internal essence of gender is manufactured through a sustained set of acts, posited through the gendered stylization of the body. In this way, it showed that what we take to be an "internal" feature of ourselves is one that we anticipate and produce through certain bodily acts, at an extreme, an hallucinatory effect of naturalized gestures. (Butler, 1999, s. xv-xvi).

Hvordan man repeterer språklige og kroppslige ytringer, som er med å skape et grunnlag for hvordan kjønn praktiseres innenfor ulike kulturelle og sosiale sammenhenger, er blant annet det Butler legger til grunn for sin teori om performativitet (Butler, 1999; Butler, 1988; Bondevik og Rustad, 2006, s. 56-57). Det at noe repeteres eller gjentas er vesentlig i denne sammenheng og begreper som ”preformance” eller ”iscenesettelse” blir ofte brukt i sammenheng med beskrivelsen av hennes teori (Mortensen m.fl., 2008, s. 76). I et kjønnsperspektiv, og i sammenheng med hvordan kvinner og menn gjentar spesifikke handlinger som igjen er med å skape en diskurs om hva en kvinne eller mann skal være, kan man beskrive Butlers performativitetsteori på følgende måte: ”Det å være en kvinne eller en mann handler om bestemte måter å repetere spesifikke iscenesettelser på. Gjennom iscenesettelsene siteres konvensjonelle måter å opptre som kjønnnet på, hvilket betyr at repetisjonene er normativt regulert” (Bondevik og Rustad, 2006, s. 57). For å bryte med det heteronormative, altså forståelsen av man i utgangspunktet antar at alle er heterofile og dermed antyder at homofili er avvikende, er noe av årsaken til at Butler innførte den teorien om

performativitet. For på den måten å gjøre det mulig å finne nye måter å tenke på kropp, kjønn og kjønnsidentitet på (Mortensen m.fl., 2008, s. 76). Denne nye, og for en del kontroversielle, måten å tenke kjønn på er kanskje årsaken til at Butlers kjønnsteori også er forbundet med skeiv teori.

Selv ville hun i utgangspunktet definert seg som feminist, men med tiden har hun plassert seg et sted mellom feminismen og skeiv teori. Årsaken til at hun har blitt assosiert med skeiv teori er blant annet hennes kritikk av heteronormativiteten og likheten mellom teoriene i forhold til forestillinger av det naturlige og begrepet biologisk kjønn (Butler, 1999, s. vii; Mortensen m.fl., 2008, s. 78). Butler beskriver ”biologisk kjønn er en diskursiv kategori. Som sådan peker det ikke tilbake på noe naturlig eller gitt, men er en effekt av en bestemt måte å snakke på” (Mortensen m.fl., 2008, s. 75). Butler mener ikke at det ikke finnes noe biologisk kjønn, men at det biologiske kjønn er styrt av de sosiale forestillingene av hvordan kjønn skal være. Hun mener at man ikke kan velge fritt hvilket kjønn man vil være, men at man kan gjøre kjønn på alternative måter, ikke nødvendigvis repetere den kjønnsdiskursen man allerede er en del av, på den måten påpeker hun betydningen av kulturelle påvirkninger. Butler setter også fokuset på at man ikke har noe valg når det kommer til å repetere, men at det handler om hvordan man repeterer (Butler, 1999, s. 175; Mortensen m.fl., 2008, s. 79). En av årsakene til at biologisk kjønn blir omtalt er den historiske betydningen av biologisk kjønn innen for kjønnsforskning. Betydningen vi i dag kjenner av biologisk kjønn ble formet av den medisinske forskningen på 1700-tallet, der to distinkte enheter var i fokus, kvinne og mann. Dette på bakgrunn av det anatomiske, biologiske og psykologiske, som var med å forklare hvorfor man oppførte seg slik som man gjorde (Mortensen m.fl., 2008, s. 79). Kroppens plass i sammenheng med Butlers sine teorier er vesentlige, nettopp fordi hun stiller seg spørrende til hvilken plass kroppen spiller i sammenheng med en generaliserende forståelse av kjønn. Der en todeling av kjønn, med kvinner og menn er tydelig (Butler, 1999, s. 175-178). Butler er altså en av de som har stilt seg spørrende til denne todelingen og har med sine teorier skapt et annet syn på kjønn som noe mer en det tradisjonelle. Man kan kanskje si at det nye synet gir en dypere og mer nyansert forståelse av hva en kvinne eller mann kan være, og på samme tid også en mer inkluderende oppfatning.

2.4.1 Butlers inspirasjon av Foucault

Butler er tydelig inspirert av den franske filosofen Foucault og gjennom hennes bok ”Gender Trouble” refererer hun til han gjennomgående og hans teorier blir flittig brukt. Hun har også

blant annet fulgt i hans fotspor når det kommer til kritikken av biologisk kjønn og hennes begrep performativt kan sies å være en omskrivning av Foucaults *diskursbegrep*. Hun har også aktivt brukt hans diskursbegrep i sine tekster, og delt hans forståelse av forbindelsen mellom diskurs og makt (Bondevik og Rustad, 2006; Mortensen m.fl., 2008, s. 75). Videre vises Butlers inspirasjon ved at hun tar blant annet tak i Foucaults beskrivelse av subjektet som en historisk konstruksjon påvirket av ulike diskurser. Med det som utgangspunkt beskriver Butler at båndene mellom kropp, praksis og identiteter bare kan ses på som konvensjoner og ikke som faste bånd (Prieur, 2002, s. 6).

For Foucault er diskurs et sentralt begrep. Med utgangspunkt i hans interesse for hvordan den sosiale verden har blitt omtalt gjennom historien skapte han diskursbegrepet som en beskrivelse på disse prosessene (Solbrække og Aarseth, 2006, s. 73-74). Foucaults diskursbegrep i forbindelse med kjønnsteori kan blant annet belyses på følgende måte. ”Den diskursive innfallsvinkelen til kjønn konsentrerer seg om å undersøke hvordan kjønn, seksualitet og subjekt produseres som en effekt av den måten vi snakker om dem på, altså gjennom ulike diskursive praksiser” (Mortensen m.fl., 2008, s. 70). Diskurs dreier seg altså om den språklige påvirkningen, hvordan man snakker om for eksempel kjønn, som er med å betinge og konstruere vår kunnskap rundt emnet. I tillegg til diskurs er også makt et sentralt begrep for Foucault, og forholdet mellom diskurs og makt er vesentlig. For Foucault er ikke makt noe som beveger seg ovenfra og ned, men han mener at makt eksisterer overalt og i alle relasjoner, selv om han ikke benekter at undertrykkende makt forekommer. Alle kan utøve makt, og for at makt skal kunne utøves må også motstanden være tilstede. For han er det vesentlig å fange opp den makten som bygger opp og produserer, og ikke bare den som undertrykker og ødelegger (Mortensen m.fl., 2008, s. 71). I sammenheng med kjønnsteorien er Foucaults maktbegrep vesentlig i forhold til at man for eksempel kan hevde at kjønnspraksiser er et resultat av maktutøvelse, og at denne maktutøvelsen gir mulighet for motstand og dermed også endring av kjønnspraksisen (Mortensen m.fl., 2008). Det overnevnte viser at Butler har hentet en del inspirasjon fra Foucault, det kommer blant annet frem i deres felles syn på repetisjon av sosialt gitte væremåter, som igjen fører til en produksjon av disse væremåtene.

2.4.2 Kritikk av Butler

Mange vil beskrive Butlers forståelse omkring kjønn for både særegne og radikale, hennes måte å stille seg kritisk til det tradisjonelle synet på kjønn har også ført til en del kritikk. En

av de kritiske røstene argumenterer for at Butlers oppfatning kun er anvendelig i sammenheng med filosofiske og litteraturvitenskapelige problemstillinger (Solbrække og Aarseth, 2006, s. 74), mens andre også påpeker det filosofiske momentet av Butlers syn, som gjør det distansert fra de faktiske menneskene og samhandlingene den omhandler (Nielsen, 2006, s. 159). I sammenheng med Butlers begrep om performativitet går kritikken blant annet ut på at begrepet ”kan invitere til å tro at kjønn, etnisitet eller andre identiteter kan velges som teaterkostymer” (Prieur, 2002, s. 6). Motargumentet i denne sammenhengen påpeker at dette blant annet dreier seg om en slags feiltolkning av noen av Butlers eksempler når det kommer til drag, og at disse eksemplene ikke er ment som et eksempel for at mennesker fritt kan velge sitt eget kjønn (Mortensen m.fl., 2008, s. 78). Når man leser Butlers kjønnsteorier kan det nok være betydningsfullt å ha denne kritikken i bakhodet, for på den måten å oppnå en dypere forståelse av Butlers syn.

2.5 Kjønn og barnehage

I det kommende delkapittelet skal kjønn i barnehagen belyses, dette ved å utdype teorier omkring sosialkonstruktivistisk kjønn og kjønnsdiskurser i barnehagen. Det å avklare hva teoriene som er presentert ovenfor betyr i sammenheng med barnehagen er vesentlig for å gi en forståelse av hvordan de påvirker barnehagen, og dermed barna og deres identitetsutvikling.

2.5.1 Sosialkonstruktivistisk kjønn i barnehagen

Flere forskere med fokus på barn og kjønn beskriver individets sosiale konstruksjon som noe som skapes og gjenskapes, bygges opp og bygges ned, også i sammenheng med individets opplevelse av kjønn. Konstruksjonen av kjønn er i en kontinuerlig endring og blir konstruert gjennom stadige påvirkninger av de relasjonene man er en del av. Dette er i sterk kontrast til det å se kjønn som et type sluttprodukt, der målet er fastsatt (Davis, 2003; Bø, 2014). I likhet med samfunnet forøvrig er barnehagen en arena der den sosiale konstruksjonen av kjønn forekommer, og de voksne i barnehagen bør derfor være bevisste sine roller som forbilder for barnas kjønnskonstruksjon.

Mange voksne som arbeider med barn i barnehagealder gir uttrykk for at de mener at barna blir behandlet likt uavhengig av kjønn. På den andre siden opplever ansatte som mener å ha et ekstra fokus på barn i et kjønnsperspektiv at de ansees som ”rare” eller som ”ekstreme

feminister” (MacNaughton, 2000, s. xiii). Viktigheten av at de ansatte må granske seg selv, sine egne oppfatninger og væremåter når det kommer til kjønn, kan være med å skape bevissthet rundt temaet. Dette gjelder ansatte av begge kjønn. Både kvinner og menn bør være bevisste på hvordan de opptrer og at de ikke bør gjenskape tradisjonelle stereotypier gjennom sine væremåter (Bø, 2014, s. 64-65). Ved å være bevisst på dette kan de voksne i barnehagen være rollemodeller for barna på en alternativ måte, og dermed skape en romsligere forståelse av kategoriene gutt og jente.

Fra tidlig alder oppfatter barn hvilket kjønn de er, de observerer og imiterer sine voksne forbilder. På den måten blir den tradisjonelle måten å gjøre kjønn på gjerne rekonstruert. Barn ser voksne i typiske kjønnsroller og forsøker dermed å leve opp til det som virker å være forventet av de ut i fra deres biologiske kjønn (Bø, 2014, s. 47). Med utgangspunkt i konstruksjonen og rekonstruksjonen av kjønn som skjer i barnehagen, er det ikke bare hvordan de voksne er som forbilder som er aktuelle påvirkningsfaktorer. Også hvordan barna påvirker hverandre i sine kjønnskonstruksjoner vil være betydningsfullt. Barna bør bli ansett som aktive aktører i disse prosessene, ettersom de observerer og kommenterer alt fra for eksempel hverandres oppførsler til hverandres klær. I tillegg er farger en kjent del i barnas kjønnsidentifisering, og noe som ofte blir lagt merke til barna imellom (Bø, 2014, s. 160; Davis, 2003, s. 30-31). Altså er både barn og voksne avgjørende i barnas sosialkonstruktivistiske kjønnsutvikling.

Når man fokuserer på kjønn i sammenheng med barnehagen, er det ikke bare vesentlig å ha en forståelse av en sosialkonstruktivistisk kjønnsforståelse, men også diskurser omkring kjønn kan være viktig å ha kjennskap til.

2.5.2 Kjønnsdiskurser i barnehagen

Foucaults diskursbegrep er vesentlig og mye brukt i sammenheng med barnehagen. På mange måter kan barnehagen sies å være styrt av rådene diskurser, disse diskursene eller den tause kunnskapen kan ofte bli sett på som sannheter. Diskurser kan beskrives som måter å snakke og tenke om ulike fenomener på, som igjen påvirker hvordan det handles i praksis (Bø, 2014, s. 20). Diskurser kan også være ulike ut i fra hvilken setting de eksisterer i, det som er riktig i en situasjon kan ansees som feil i en annen. Det betyr ikke at det ikke er en diskurs, men at diskursen er preget av den bestemte settingen eller situasjonen. Altså de sosiale, historiske og kulturelle påvirkningene er avgjørende for hvilke diskurser som er gjeldene. Det kan sies at

hvilke kjønnsdiskurser som skapes i barnehagen vil være ulike i ulike barnehager eller avdelinger, da de voksnes praksiser vil være det som former diskursene (MacNaughton, 2000, s. 52). Som nevnt tidligere må de voksne i barnehagen se seg selv som forbilder, og måten de er forbilder på vil kunne være påvirkende for hvordan barna opplever seg selv som kjønn, da vil de eksisterende diskursene være avgjørende for nettopp dette.

Måten de voksne snakker om gutter eller jenter på, kan påvirke hvordan de håndterer ulike situasjoner ut i fra barnets kjønn. Også hvordan barna selv opplever at de skal være ut i fra kjønn, vil være påvirket av hvordan gutter og jenter omtales. Eksempelvis ”Når en barnehagelærer gang på gang sier: ’Nå må dere slutte å bråke, gutter’” (Bø, 2014, s. 20), kan dette være med å føre til en generaliserende holdning om at gutter bråker mer enn jenter. Dette kan igjen føre til at voksne forholder seg ulikt til barn ut i fra kjønn og ikke individ. Diskursen blir da at gutter bråker, det blir sett på en slags sannhet som fører til at man i praksis forholder seg til gutter ut i fra den rådene diskursen.

Bronwyn Davis (2003) har arbeidet mye med diskursive praksiser i barnehagen. Hun uttrykker blant annet diskurser konstruerer hva som ansees som en normal måte å være gutt eller jente på og dermed også gjenspeiler hva som er riktig praksis. Hun påpeker at når man snakker om kategorien jente utelukker man noen former for praksiser i kategorien gutt (Davis, 2003). At man tillegger gutter noen egenskaper og jenter andre egenskaper basert på diskursive praksiser, gjør at diskursene ansees som normaliteter som igjen viderefører diskursene.

I sammenheng med barnehagen som arena for barns kjønns sosialisering er både diskurser omkring kjønn og sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn betydningsfulle og kan sies å være med å forme barnehagebarns forståelse av seg selv og andre.

2.6 Kjønn og etnisitet

Det kommende delkapittelet klargjør teorier omhandlende kjønn og etnisitet. Det å sette et ekstra fokus på de to sosiale kategoriene er vesentlig for å få en forståelse av hvordan de påvirker hverandre og hvordan de på mange måter er formet av eksisterende diskurser. Dette gjøres ved å først utdype en sosialkonstruktivistisk forståelse av etnisitet og videre en presentasjon av begrepet interseksjonalitet. Som skal være med å gi en oppfatning av hvordan

blant annet to sosiale kategorier, som kjønn og etnisitet, ikke kan forstås uavhengig av hverandre.

2.6.1 Sosialkonstruktivistisk etnisitet

En sosialkonstruktivistisk forståelse av identitet innebærer altså ikke bare at kjønnsidentitet konstrueres, men også at den etniskidentitet konstrueres og endres. Etnisiteten kan ikke betraktes som noe som er konstant og uten mulighet for endring, men som en del av identitet påvirket av ulike faktorer rundt det enkelte individ. Det betyr ikke at hver enkelt kan danne sin etniskeidentitet som man selv ønsker, men det åpner for en romsligere forståelse av den etniske identiteten kan være. Som nevnt tidligere er identitetskonstruksjonen påvirket av omverdenen og i likhet med kjønn er også etnisitet påvirket av ytre kroppslige markører som igjen er med å forme hvordan identiteten konstrueres (Prieur, 2004, s. 132-134). Den enkeltes opplevelse av seg selv og hvordan man ønsker å bli oppfattet står i sentrum i en sosialkonstruktivistisk forståelse og kan på beskrives som utslagsgivende faktor for identitetsutviklingen.

Prieur (2004) påpeker at for eksempel hudfarge, hårfarge og språk tradisjonelt har vært med å påvirke hvilken etnisk tilhørighet en selv og andre mener man er en del av. En sosialkonstruktivistisk måte å forstå etniskidentitet på gir rom for de som ikke føler de passer inn i den gitte båsen. Personer som for eksempel er adoptert vil med dette synet kunne oppleve en større tilhørighet til det landet de er adoptert til enn det som i mange anledninger har vært tilfellet (Prieur, 2004, s. 133). Det at andres oppfattelse av ens tilhørighet ikke nødvendigvis samsvarer med ens egen opplevelse vil naturlig påvirke ens egen oppfattelse av seg selv. Dermed kan det oppstå en type konflikt mellom ens eget ønske om hvordan man vil bli møtt og andres måte å møte på, som igjen påvirker identitetskonstruksjonen.

Et sosialkonstruktivistisk syn på etniskidentitet kan virke ny og på mange måter en annerledes måte å oppfatte etnisitet på. Det å utfordre det gitte eller de eksisterende diskursene kan være med å gi en annen virkelighetsoppfatning. Begrepet hvithet er en av årsakene til at det å utfordre de eksisterende forståelsene er viktig. I likhet med kjønn og etnisitet er også hvithet et sosialt konstruert begrep, som gjerne oppstår i sammenheng med ikke-hvithet. Det kan beskrives som et system der makt og ufortjente fordeler gis til mennesker med hvit hudfarge. Dette systemet har dype røtter og selv personer som beskriver seg som antirasister vil ubevisst oppleve fordeler på bakgrunn av hudfarge (Gjervan m.fl., 2006, s. 57-62). En bevisst holdning

til denne forskjelligheten kan være en måte å motarbeide den på, på samme tid som det å utfordre diskursene og holdningene som eksisterer kan være viktig.

Det er mange likhetstrekk mellom et sosialkonstruktivistisk syn på etnisitet og kjønn, disse likhetstrekkene er naturlige nettopp fordi begge kategoriene er en del av identiteten. Men selv om de begge ansees som konstruerte deler av identiteten, reproduseres ikke kjønn på samme måte som etnisitet. Ritualer forbundet med den etniske tilhørigheten og religion kan sies å være en stor påvirkningsfaktor for hvordan etniskeidentiteten blir dannet (Walle, 2006, s. 219). Hvordan de sosiale kategoriene påvirker hverandre og spiller sammen er potensielt avgjørende for hvordan man oppfatter sin egen identitet og hvordan man opptrer. Det er tendenser til at kjønn og etnisitet blir satt i sammenheng med hverandre på en generaliserende måte. Begreper som ”innvandrers kvinne” og ”muslimsk mann” kan ofte opptre i debatten, som en antagelse om at alle kvinner med innvandrers bakgrunn eller alle muslimske menn er like. Selv med slike generaliserende uttrykk er det mange som kan oppleve at de oppfører seg ulikt i forhold til kjønn om de for eksempel er på skolen eller hjemme (Walle, 2006, s. 219). Årsaken til dette er at sosiale kategorier som kjønn og etnisitet ikke kan sees uavhengig av hverandre, men påvirker hverandre på en gjensidig måte.

2.6.2 Interseksjonalitet

For å beskrive krysningspunktet mellom ulike sosialt skapte kategorier, som klasse, rase, seksualitet, generasjoner og i dette tilfellet kjønn og etnisitet, blir begrepet *interseksjonalitet* brukt. Begrepet hevedes å være mest brukt innenfor feministisk teori og kjønnsforskning, og har ofte blitt brukt for å sette søkelyset på samspillet mellom nettopp etnisitet og kjønn. Interseksjonalitet kan sies å være med å få frem at ulike sosiale kategorier påvirker hverandre og ikke kan forstås uavhengig av hverandre (Gressgård, 2013; Røthing, 2014; Walle, 2006). Maktaspektet vil eksistere i sammenheng med interseksjonalitet.

De sosiale kategoriene kan beskrives som maktrelasjoner som er produsert med utgangspunkt i politiske, økonomiske og kulturelle praksiser. Interaksjonen mellom kategoriene er med å skape maktformasjoner som er tydeligere enn den enkelte sosiale kategori. Styrken av makten vil være ulik i forskjellige situasjoner, og den enkeltes posisjon i en bestemt situasjon vil være avgjørende for styrken av makt (Walle, 2006, s. 220). Det vil si at samme person kan ha en sterk maktposisjon i en situasjon og en svak i en annen. Dette er igjen med på å belyse hvorfor sosiale kategorier ikke kan ses uavhengig av hverandre. Det kan for eksempel sies at å

være kvinne og ikke etnisk norsk kan føre til en annen type diskriminering enn å være etnisk norsk kvinne eller ikke etnisk norsk mann, og at disse ulike kategoriene har ulik status og dermed kan føre til ulik diskriminering, som igjen kan påvirke den enkeltes levekår (Røthing, 2014).

Gressgård (2013) påpeker at interseksjonalitet vil fremheve at konsekvensene mellom samhandlingene av to undertrykte kategorier kan føre til diskriminering sammensatt av ulike årsaker og ikke kun dreier seg om en slags ”dobbel undertrykkelse”. Hun påpeker at årsakene til diskriminering ikke kan ses uavhengig av hverandre, men at samspillet mellom de ulike forskjellighetene opererer med ulike logikker. Som for eksempel at logikken omkring kjønnskategorisering er en annen enn den etnisk kategoriseringen (Gressgård, 2013, s. 65). Dette er med å gjøre forståelsen av diskriminering som noe svært komplekst, der individuelle forskjeller vil eksisterer. Det vil igjen gjøre arbeidet for å bekjempe diskriminering utfordrende, nettopp fordi en løsning som vil fungere i en situasjon ikke nødvendigvis vil fungere i en annen.

2.7 Oppsummering

Et biologisk syn på kjønn har gjennomtidene vært rådene, der kvinner og menn ble ansett som grunnleggende ulike. Dette todelte synet basert på klare skiller mellom kjønnene har både i biologisk forskning og annen kjønnsforskning endret retning og en sosialkonstruktivistisk forståelse har etablert seg. I sosialkonstruktivismen er det verken et generelt eller individuelt fokus, men kulturelt og sosialt. Det betyr at individet konstitueres gjennom språket som en kulturell deltager, men siden det kulturelle varierer, må man også forstå både det spesifikke kulturelle eller interseksjonelle og de individuelle forhandlingene for å forstå individet. En sosialkonstruktivistisk oppfatning av kjønn baserer seg på hvordan ens egen og andres påvirkning og tolkning er med å forme kjønnsidentiteten. Med utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk kjønnsforståelse har Judith Butler og hennes teorier om å *gjøre kjønn*, *performativitet* og *biologisk kjønn* en naturlig plass. Hennes teorier kan beskrives som kontroversielle, men på samme tid er de tankevekkende og er med på forme nye forståelser av hva kjønnsidentitet er. Butlers klare inspirasjon av Foucault og hans diskurs og makt begreper er klar, blant annet gjennom hennes bruk av begrepet diskurs i sine tekster.

I sammenheng med barnehagen er en sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn viktig å ha kunnskap om. Barnehagen må ansees som en betydningsfull arena for barnas forståelse av seg og sitt kjønn, da vil både hvordan de voksne opptrer med tanke på dette være avgjørende, men også barnas gjensidige påvirkning må ansees som vesentlig. I likhet til den språklige og kulturelle virkeligheten eller diskursene som de voksne og barna befinner seg i, både i og utenfor barnehage. I likhet med en sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn er også diskurser viktig sett i sammenheng med barnehagen. Diskurser dreier seg om hvordan man snakker om eller forstår for eksempel kjønn som igjen er med å påvirke kunnskapen om emnet. Kjønnsdiskurser i barnehagen kan sies å være påvirket av de voksens holdninger, kunnskaper og hvilke rollemodeller som eksisterer.

Avslutningsvis og for å binde hele kjernen i mitt prosjekt sammen har jeg valgt å beskrive en sosialkonstruktivistisk forståelse av etnisitet. En slik forståelse av etnisitet stiller seg kritisk til en generaliserende måte å tenke etnisitet på, og åpner for muligheten til å danne sin egen etnisitet. Her blir det stilt spørsmålsteget til hvordan andres opplevelse av noens etniskeidentitet skal forme hvordan man selv opplever seg sin egne etniske tilhørighet. Også krysningspunktet mellom ulike sosiale kategorier, som for eksempel etnisitet og kjønn blir beskrevet ved hjelp av begrepet interseksjonalitet.

3. Metode

3.1 Innledning

I dette delkapitlet blir det metodiske arbeidet i mitt prosjekt presentert. Først vil jeg gjøre rede for min vitenskapsteoretiske plassering og hvilken forskningsstrategi jeg har valgt å bruke. Deretter beskriver jeg min forskningsmetode, intervju eller mer konkret semistrukturert intervju. Her blir valg av forskningsmetode begrunnet, og tanker rundt forskerrollen blir også utdypet. Videre presenterer jeg mitt utvalg, hvilke kriterier som ligger til grunn og hvordan jeg gikk frem for å komme i kontakt med dem. Betydningen av en intervjuguide og arbeid i forhold til den blir så beskrevet. Hvordan gjennomføringen av intervjuene gikk blir deretter belyst. Valg av analysestrategi, en hermeneutisk, meningsfortolkende tilnærming, i sammenheng med fremgangen i analyseprosessen blir deretter fremstilt. Deretter blir dette forskningsprosjektets kvalitet redegjort for, med fokus på validitet, reliabilitet og generaliserbarhet. Avslutningsvis blir de etiske betraktningene jeg har gjort meg i sammenheng med mitt prosjekt utdypet.

3.1.1 Vitenskapsteoretisk plassering

Et hvert forskningsprosjekt tar utgangspunkt i en vitenskapsteoretisk plassering, også kalt et forskningsparadigme. Hvilke forskningsstrategier som blir brukt i et prosjekt vil være gjensidig påvirket av den vitenskapsteoretiske plasseringen, i likhet med det teoretiske utgangspunktet til forskeren. Plasseringen vil også ha betydning for hvilken informasjon forskeren ønsker og hvilke oppfatninger forskeren sitter igjen med i etterkant av et forskningsprosjekt (Thagaard, 2013, s. 37). På mange måter vil denne plasseringen påvirke hele forskningsprosessen, alt fra hvilke teorier forskeren inspireres av, prosjektets problemstilling, forskningsstrategiene og valg av analysemetode.

Det finnes flere ulike forskningsparadigmer, i denne teksten har jeg valgt å kun gjøre rede for det paradigme denne oppgaven tar utgangspunkt i, nettopp sosialkonstruktivismen. I det sosialkonstruktivistiske paradigme anses en absolutt sannhet som usannsynlig, og som navnet tilsier tror man innenfor sosialkonstruktivismen på at virkeligheten er sosialt konstruert. Individuelle sannheter er det som danner realiteten, som konstrueres ut i fra hver enkeltes virkeligheter. I sammenheng med denne forståelsen ansees forskeren og den som blir forsket på som en del av et interaktivt samarbeid, der begge aktivt er med å forme og sammen skape de funnene som kommer frem (Thagaard, 2013; Hatch, 2002, Alvesson og Sköldberg, 2008). Med utgangspunkt i dette perspektivet er det derfor avgjørende for meg at jeg er klar over den

rollen jeg har som forsker. Nettopp fordi jeg tar med meg mine egne erfaringer og tolkninger inn i hele prosessen, som gjør at jeg er med å påvirke og forme alt fra selve intervjuene, analysen og frem til ferdig produkt.

I dette prosjektet er målet å undersøke hvilke forestillinger om kjønn som kommer til uttrykk i fortellingene til foreldre med utenlandskopprinnelse. Det er altså foreldrenes forståelser, erfaringer og deres virkelighet jeg er på utkikk etter og skal forsøke å forstå. Derfor er hermeneutikken, eller hermeneutisk meningsfortolkning sentralt for meg. *”Hermeneutikken går ut på å forstå og ikke bare begripe intellektuelt”* (Thurén, 2009, s. 104). Det å finne en dypere forståelse enn det som først kommer til uttrykk, og med det å utdype meningen av det som skal tolkes er viktig. I likhet med det å lete etter forbindelser og forsøke å finne den egentlige mening ved å både analysere sammenhenger og helheten av det som skal tolkes er vesentlig innenfor hermeneutikken (Thagaard, 2013, s. 41; Kvale og Brinkmann, 2015, s. 73-74). Det dreier seg altså om en empatisk forståelse, der man skal sette seg inn i det man tolker sin situasjon og forsøker å finne det som er underliggende i svarene. I mitt prosjekt søker jeg å finne en dypere mening i det innsamlede materialet, ved å tolke og diskutere intervjupersonenes fortellinger og refleksjoner sett i sammenheng med oppgavens teoretisk rammeverk. Et annet av målene innenfor hermeneutikken er å kunne tolke uten fokus på tid og sted. For eksempel hvilken kultur eller hvilket årstall det som skal tolkes kommer fra, skal man klare å forholde seg objektivt til (Hyldgaard, 2006). I sammenheng med mitt prosjekt er både tidsepoker og ulike kulturer vesentlige og det er derfor viktig for meg å være bevisst betydningen av det å være så objektiv som mulig gjennom hele prosessen for på den måten å kunne finne den virkelige dypere liggende meningen. Det er også viktig å ha med seg i betraktningen når man skal bruke en hermeneutisk tilnærming til å analysere å være klar over kritikken til metoden. Det blir blant annet påpekt at denne måten å analysere en tekst på vil avhenge av den enkeltes individuelle tolkning, nettopp derfor er objektivitet gjennom prosessen svært betydningsfullt (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 238).

3.1.2 Forskningsstrategi

Som utgangspunkt for mitt prosjekt har jeg valgt en kvalitativ tilnærming når jeg søker svaret på min problemstilling. Kvalitativ metode har utviklet seg og blitt til det man kjenner den som i dag, og de siste tiårene har den blitt mer anerkjent og anvendt, spesielt innenfor samfunnsvitenskap og humaniora (Thagaard, 2013, s. 11; Østerud, 1998, s. 119). Hatch (2002) skriver at mange har forsøkt å utarbeide en konkret definisjon på kvalitativ metode,

uten særlig hell. Dette fordi den er intrikat, man kan velge bort og forme den som man selv vil (Hatch, 2002, s. 6). Kvalitativmetode kjennetegnes blant annet ved å være empirinær, forholdet mellom forsker og forskningsobjekt/informant er preget av direkte kontakt. Forskeren forsøker å se og beskrive verden gjennom informantens øyne, i deres naturlige omgivelser, utvalget, altså antall informanter er ofte få og man går gjerne i dybden på et bestemt tema (Kvale og Brinkmann, 2015; Ringdal, 2013; Thagaard, 2013). Akkurat derfor er kvalitativmetode en metode å tilnærme seg forskning på som er ofte brukt når man skal undersøke mennesker meninger og opplevelser. For meg er denne metoden selvskreven forskningsstrategi i sammenheng med mitt prosjekt, der målet er å finne ut hvilke forestillinger om kjønn som kommer til uttrykk i foreldrenes fortellinger.

Det er altså vesentlig for meg å få en forståelse av de intervjuedes virkelighet ved å få et innblikk i den gjennom deres øyne. For på den måten kunne bruke funnene til skape nye refleksjoner rundt allerede eksisterende diskurser. Ved å bruke kvalitativintervju som metode kan jeg sammen med de intervjuede oppnå dette, nettopp fordi jeg som intervjuer sammen med intervjupersonene er en aktiv deltager. Kvale og Brinkmann (2015) bruker i denne sammenhengen metaforen *reisende*, der intervjuer sammen med de som intervjuer er med på reisen og aktivt er med å konturere den nye kunnskapen. Dette er i motsetning til, *gruvearbeideren*, der målet er å innhente allerede eksisterende kunnskap (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 71-72). Jeg anser altså meg selv som en vesentlig aktør gjennom hele prosjektets prosess. Tilslutt i dette underkapittelet ønsker jeg å si noe om forholdet mellom empiri og teori, og hvordan de har påvirket hverandre gjennom prosjektet. Jeg har verken tatt utgangspunkt i en ren induktiv eller en ren deduktiv tilnærming. Det vil si at jeg gjennom oppgaven har vekslet mellom å ha en empirinært og et teorinært fokus. Dette betegnes som en abduktivtilnærming, der målet er å forbinde og vekselvis variere mellom teori og empiri (Alvesson og Sköldberg, 2008, s. 54-56; Kvale og Brinkmann, 2015, s. 224-225).

Med dette har jeg plassert meg selv som forsker innenfor en sosialkonstruktivistisk forskningsparadigme, med en kvalitativ forskningsstrategi. Som tilnærming til analysen tar jeg utgangspunkt i en hermeneutisk tilnærming, der målet er å forstå og finne en dypere mening enn det som først kommer til uttrykk i det innsamlede datamaterialet. På bakgrunn av dette har jeg valgt å bruke intervju som metode for å samle inn mine data.

3.2 Intervju som forskningsmetode

I mitt prosjekt har jeg valgt intervju som metode for å innhente empiri. Kvale og Brinkmann (2015) beskriver det kvalitative forskningsintervjuet som en samtale som bygger både på dagliglivets samtaler og en profesjonell samtale, der kunnskap konstrueres i et samspill mellom intervjuer og den som blir intervjuet (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 22). Den gjensidige avhengigheten ovenfor hverandre, der kunnskapsproduksjonen er vesentlig står altså sterkt i forskningsintervjuet. Thagaard (2013) påpeker at det er svært viktig å tolke informasjonen man får gjennom et intervju i forbindelse med sosiale og kulturelle rammer, slik at man kan gjenfortelle intervju personens virkelighet (Thagaard, 2013, s. 58). Intervju som forskningsmetode kan altså sies å være en måte å innhente informasjon på som er preget av mellommenneskelige relasjoner, der respekten ovenfor hverandre er betydningsfull.

Det å forstå og oppleve verden gjennom øynene til den som blir intervjuet kan sies å være et av de viktigste målene med det kvalitative forskningsintervjuet (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 20; Thagaard, 2013, s. 58). I mitt prosjekt har nettopp dette vært målet, å få den intervjuedes virkelighet og forståelse av barn og kjønn. Det var derfor et naturlig valg å skulle bruke intervju som forskningsmetode i prosjektet. Ved å bruke intervju som metode er det å få fyldig og omfattende informasjon av intervju personen betydningsfullt, og det kan være en god metode å bruke når man ønsker å få innsikt i personers tanker, erfaringer og følelser (Thagaard, 2013, s. 95). På mange måter kan forskningsintervjuet ansees å være en god og relativt enkel metode for å samle inn informasjon i et forskningsprosjekt, men også denne metoden har sine fallgruver. Det krever blant annet en del forarbeid, det er ikke bare å starte opp en intervju prosess om man ønsker å oppnå informasjon av verdi (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 34). Det å ha god kjennskap til den intervjuede og konteksten intervjuet skal omhandle, kan være med å gjøre forarbeidet enklere og spørsmålene i intervjuguiden mer relevante (Thagaard, 2013, s. 100). Forarbeidet i sammenheng med et forskningsintervju, det å bruke tid på valg av intervju personer og utarbeiding av intervjuguide, kan er altså avgjørende for å oppnå et best mulig resultat.

Det finnes ulike intervjustrategier, jeg har tatt utgangspunkt i det semistrukturerte intervjuet. Et semistrukturert intervju kan beskrives ved å verken være en åpen samtale eller et intervju styrt av et lukket spørreskjema. En intervjuguide med spørsmål eller temaer vil være med å hjelpe intervjueren til å føre samtalen, men dialogen mellom intervjuer og den intervjuende vil prege intervjuet (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 46). Ved å ha bestemt temaene og

eventuelt ha laget noen spørsmål på forhånd, er muligheten for at den som intervjuer er åpen til å både lytte til den intervjuede og på samme tid få peilet samtalen i en retning som gjør at man får informasjon om det som er vesentlig for det aktuelle prosjektet (Thagaard, 2013, s. 98). Mine intervjuer kan minne om livshistorieintervjuer, altså intervjuer som dreier seg om deler av livsløpet eller hele livsløpet til en person (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 140; Thagaard, 2013, s. 123), dette fordi spørsmålene som ble stilt gjorde at intervjupersonene fortalte fortellinger fra ulike faser av livet sitt. For meg har denne metoden å gjennomføre intervjuene på vært den riktige, da den ga meg muligheten til å både ta tak i de temaene jeg ønsket informasjon rundt og på samme tid ha fokus på dialogen og den naturlige flyten i samtalen.

Thagaard (2013) argumenterer for å bruke intervjuperson, fremfor informant, nettopp fordi begrepet informant implisitt legger til grunn at de som blir intervjuet er spesielt informative om temaene som skal undersøkes (Thagaard, 2013, s. 97). Jeg har på bakgrunn av dette tatt et bevisst valg om å ikke bruke begrepet informant, men intervjuperson eller den/de intervjuede i min oppgave.

3.2.1 Forskerrollen

Som i all type forskning er bevissthet rundt rollen man har som forsker vesentlig i et forskningsintervju. ”Forskeren bruker seg selv som instrument, og benytter seg av en implisitt kroppslig og emosjonell forståelsesmåte som gir en unik tilgang til intervjupersonens livsverden” (Thagaard, 2013, s. 99-100). Altså er man som forsker en betydningsfull faktor i forskningsintervjuet, som kan være avgjørende for hvilken informasjon man sitter igjen med etter intervjuet. Måten man som forsker håndterer rollen som intervjuer på, i tillegg til forskerens integritet, kunnskap og evne til å håndtere etikk vil være påvirkende for hvordan intervjuet utarter seg. Disse faktorene er ekstra viktige når man bruker intervju som metode, fordi nærheten mellom forsker og intervjuperson er tydelig (Kvale og Brinkmann, 2015).

Nærheten mellom intervjuer og den intervjuede er noe av det som er med å gjøre denne metoden til det den er, og noe som det er viktig å være klar over i rollen som forsker. Betydningen av den sosiale interaksjonen mellom aktørene i intervjuet, og måten både intervjuer og den intervjuede begge bidrar med sin kunnskap og sine perspektiver er med å forme intervjuet (Thagaard, 2013, s. 95). Etter min mening er det forskeren sitt ansvar å styre interaksjonen i en positiv retning, for på den måten å skape et godt klima i intervjuet.

Interaksjonen vil kunne være styrt av mange faktorer, blant annet er det viktig å være bevisst intervjuerens posisjon eller rollebetydningen. Alt fra intervjuers personlige trekk, kjønn, alder og sosial bakgrunn kan være med å påvirke interaksjonen (Thagaard, 2013, s. 113). Dette kan være avgjørende for hvilken informasjon intervjupersonen ønsker å dele, som igjen former det materialet man sitter igjen med til analysen. I mine intervjuer kan både kjønn og den realiteten at jeg er opprinnelig norsk være påvirkende faktorer for hvordan intervjuende artet seg og dermed også materialet jeg sitter igjen med. Som forsker skal det etiske aspektet ved forskningen alltid være betydelig. Ved å bruke intervju som metode blir nærheten til den intervjuede klar, noe som etter min oppfatning gjør etikken lettere å forholde seg til, nettopp fordi man blir kjent med de man intervjuer. En mer utfyllende beskrivelse av etikk i mitt prosjekt kommer senere i kapittelet, men jeg mener det er vesentlig å nevne etikk i sammenheng med forskerrollen også.

3.3 Utvalg

Gode intervjupersoner kan blant annet beskrives som motiverte, ærlige, samarbeidsvillige og veltalende. De holder seg til temaet og kommer med gode og beskrivende historier. På samme tid er det ikke nødvendigvis disse intervjupersonene som gir de mest verdifulle svarene, selv om det vil oppleves som behagelig for intervjueren. Det skal sies at det ikke finnes noen perfekt intervjuperson, fordi ulike personer passer til ulike intervjuer. Og når målet er å få vitneobservasjoner og personlige historier om et aktuelt tema, er det avgjørende å ha intervjupersoner som passer til det bestemte prosjektet (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 194-195). Det å være bevisst på hvilke kriterier og hvilke intervjupersoner man velger å ha med i sitt prosjekt er med å forme hvilke svar man får og dermed hvilke funn man sitter igjen med. Derfor er nettopp dette en betydningsfull del av prosjektet.

I mitt prosjekt er det foreldreperspektivet til foreldre med utenlandskopprinnelse, som har eller nylig har hatt barn i barnehage som er hovedfokuset. Valget endte på personer med Kurdisk bakgrunn, som var over 20 år da de kom til Norge. At de var voksne da de kom til Norge er vesentlig, nettopp fordi de da har hatt hele sin barndom og ungdomstid i Kurdistan og at de dermed da har blitt formet av dette. Jeg ønsket å intervjuer både kvinner og menn. Dette fordi jeg var interessert i mangfoldige svar og ulike perspektiver, for på den måten kunne få frem mange virkeligheter. Målet har ikke vært å sammenligne svarene fra kvinner og menn, for å for eksempel finne ulikheter.

Arbeidet med å innhente personer til intervju var på mange måter utfordrende. Dette fordi jeg i utgangspunktet søkte personer som hadde bodd i Norge i mindre enn ti år. Mange av dem jeg kom i kontakt med hadde bodd noe lenger i landet, mens andre hadde bodd kortere og var dermed usikre på språket og ønsket å bruke tolk. Bruk av tolk var noe jeg ville unngå, fordi det gjør noe med en samtale å bruke tolk. Det ville blant annet hindret den naturlige flyten som er ønskelig i et semistrukturert intervju (Kvale og Brinkmann, 2015) også nærheten mellom intervjuer og den intervjuede som er ønskelig i et slikt type intervju vil bli preget ved bruk av tolk (Dalen, 2011, s. 29-30). Da jeg endret kriteriet til at intervjupersonene var over 20 år da de kom til Norge, lettet prosessen med å avtale intervjuer. Disse satte kriteriene har sine fordeler og sine ulemper. På den ene siden var alle voksne da de kom til Norge, men det var også noen forskjeller på hvor lenge de hadde bodd i landet. Dette var med å gi dem noe ulikt utgangspunkt. Det var også aldersforskjell, noe som dermed gjorde at de hadde vokst opp på forskjellige tidspunkter. Samtidig gir de aktuelle kriteriene rom for mange historier med ulike utgangspunkter, som gir et mangfoldig materiale.

For å komme i kontakt med intervjupersonene ringte jeg noen norskopplæringsskoler og noen barnehager. Etter å ha snakket med ansvarlig ved det aktuelle stedet, sendte jeg informasjon om mitt prosjekt per mail sammen med informertsamtykke. De fleste var villige til å hjelpe, men ikke alle hadde personer som passet innenfor de satte kriteriene. Som nevnt endret jeg kriteriene underveis i prosessen, noe som gjorde det lettere å gjøre avtaler og få gjennomført intervjuene. Noen av intervjuene ble gjort i barnehagen der barnet gikk, mens andre ble gjort hjemme hos de som skulle intervjues. Jeg endte med å intervju to menn og tre kvinner. Alle de intervjuede hadde flere barn, noen hadde barn i ulike aldre, altså helt fra ungdommer og barnehagebarn, mens andre hadde kun barn i barnehagealder. Dette var med å prege intervjupersonene, og deres svar er selvfølgelig påvirket av dette. Alle intervjupersonene var interesserte, engasjerte og fortalte mange spennende fortellinger fra sine liv.

3.4 Utarbeiding av intervjuguide

I sammenheng med et semistrukturert intervju er det å utarbeide en intervjuguide² ansett som høyst nødvendig (Dalen, 2011, s. 26). En intervjuguide kan beskrives som et slags plan eller

² Se vedlegg 1 for intervjuguide.

et manuskript som skal være med å strukturere intervjuforløpet. Det er opp til den som intervjuer å avgjøre om intervjuguiden skal bestå av temaer man ønsker å dekke eller spørsmål i en mer konkret rekkefølge (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 162; Dalen, 2011, s. 26). Min intervjuguide består i hovedsak av spørsmål som tar opp hovedtemaene jeg ønsket å få informasjon om, mens det på samme tid var mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål når det falt seg naturlig. Intervjuguiden er bevisst oppbygd, spørsmålene tar utgangspunkt i den intervjuedes erfaringer fra eget liv og oppvekst, for så å dreie seg i retning av barnehagen konkret og samfunnet generelt. Ved å bygge opp spørsmålene på denne måten har målet vært å få refleksjonen i gang og få fylldige svar omkring egne erfaringer og meninger om temaet.

Det å lage åpne spørsmål der intervjupersonene ikke skal føle seg ledet til bestemte svar, men gi dem mulighet til å reflektere og fortelle om egne erfaringer og tanker omkring temaet har vært viktig i utarbeidingen av intervjuguiden. Det å bruke tid på å utarbeide en gjennomtenkt intervjuguide, vil forhåpentligvis være med å føre til at den intervjuede gir deg fylldige svar, som igjen gjør det innsamlede materialet innholdsrikt. Det å være bevisst på at man lager spørsmål som gjør det naturlig for intervjupersonen å åpne seg og fortelle utfyllende fortellinger bør være en del av bevisstheten under utarbeidingen av intervjuguiden (Dalen, 2011, s. 27). For meg har nettopp det å få de gode utdypende fortellingene vært vesentlig, og derfor også betydningsfullt i prosessen rundt utarbeidingen av intervjuguiden.

Gjennom intervjuguiden er det tydelig at det er kjønn som er hovedtemaet. Dette eksplisitte fokuset på kjønn gjennom spørsmålene er et bevisst valg, nettopp for å få i gang de gode refleksjonene og sitte igjen med utfyllende fortellinger omkring oppgavens hovedfokus. Siden kjønn stort sett har en allmenn betydning, dreier de fleste spørsmålene seg om møter og opplevelser. Dette for ikke å lede den intervjuede inn en teoretisk forståelse av kjønn, men nettopp for å få deres forståelse av og fortellinger fra virkeligheten.

Som utgangspunkt for å utarbeide intervjuguiden har både teori og praksis ligget til grunn, altså mine egne erfaringer fra barnehagen og teori jeg har lest omkring kjønn. Dette sies å være en abduktivtilnærming, der man både tar utgangspunkt i empirien og teorien for på den måten å nærme seg det man ønsker å undersøke (Alvesson og Skoldberg, 2008, s. 54-56). Spørsmålene i intervjuguiden ligger på mange måter tett opp i mot teorien som er presentert tidligere i oppgaven, der en sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn blir beskrevet, men de er også empirinære med tanke på fokuset om egne erfaringer. Det å ta utgangspunktet i begge

deler har vært viktig for å lage spørsmål som på best mulig måte kan være med å både gjenspeile intervjupersonens virkelighet og oppgavens teoretiske bakgrunn.

I etterkant av intervjuene opplevde jeg intervjuguiden som en god støtte, men på samme tid var det god flyt i intervjuene og de intervjuede fortalte på mange måter uavhengig av meg. Derfor ble intervjuguiden lagt noe til side og bare hentet frem når det var behov for å føre samtalen videre. Dette gjaldt alle intervjuene. Selv om det var god flyt var det å ha intervjuguiden betydningsfullt, nettopp fordi dette hjalp med å føre samtalen videre når det stoppet noe opp og for å ha oversikten om alle temaene var snakket om.

3.5 Gjennomføring av intervjuene

Før intervjuene startet informerte jeg og passet på at intervjupersonene leste og skrev under på skrivnet om informertsamtykke³. Noen hadde fått utlevert og lest skrivnet på forhånd, men allikevel var jeg tydelig på hva dette innebar og at de kunne trekke seg når som helst i prosessen om det var ønskelig. På den måten ivaretok jeg intervjupersonenes rettigheter og ga dem informasjonen som skulle til for at de var bevisste på valget de gjorde ved å la seg intervjuet (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 104-106). Intervjuene ble tatt opp på båndopptaker. Jeg valgte å bruke to opptakere for på den måten være sikre meg at intervjuene ble tatt opp, for eksempel om det skulle skjedd en teknisksvikt med den ene båndopptakeren. Intervjuene ble som tidligere nevnt gjennomført på litt ulike steder, men alle intervjuene ble gjort i rom der jeg og den som ble intervjuet var uforstyrret av andre. I noen av intervjuene kunne man høre støy på utsiden av rommet, men dette virket ikke forstyrrende for verken meg eller den som ble intervjuet.

I forkant av intervjuene var alle intervjupersonene informert om hva prosjektet omhandlet. Alle hadde derfor hatt muligheten til å gjøre seg noen tanker om det overordnede temaet på forhånd. De mer konkrete temaene og spørsmålene var de ikke informert om, fordi jeg ikke ønsket svar som ikke var innøvde, men mer spontane svar. Intervjuene fløt på mange måter naturlig og temaet virket å være noe som engasjerte og noe de hadde reflektert rundt tidligere. Intervjuguiden ble derfor lagt noe til side, men fungerte som en god støtte ved behov.

³ Se vedlegg 2 for informertsamtykke.

Noe av det som opplevdes som utfordrende var pausene som oppsto under intervjuene, det å gi rom for pausene og stillheten de førte med seg. Dalen (2011) påpeker at det er viktig å gi rom for disse pausene og at de er positive fordi de gir intervjupersonen får mulighet til å reflektere. Det å være lyttende til de intervjuende og gi de muligheten til å fortelle uavbrutt kan på mange måter sies å være avgjørende for det materialet man sitter igjen med (Dalen, 2011, s. 33). Selv om jeg opplevde pausene som utfordrende underveis i intervjuene, hører jeg på opptakene at jeg noen ganger var noe rask til å fylle de og andre ganger ga rommet. Jeg erfarer også at jeg ble bedre på dette jo flere intervjuer jeg hadde gjennomført.

Rollen som intervjuer var for meg relativt ny og ukjent, på samme tid opplevde jeg intervjuene bedre enn jeg i utgangspunktet hadde sett for meg. For meg var det viktig å gi intervjupersonene følelsen av å bli lyttet til, blant annet ved å gi de bekreftelse. På lydopptakene kan jeg høre at jeg bekrefter mye underveis i intervjuene. Jeg opplever ikke dette som forstyrrende for de intervjuede, men allikevel forsøkte jeg å gjøre mindre av dette i de siste intervjuene. Da bekreftet jeg heller med blick og nikk, for på den måten ikke bryte inn i intervjupersonens monolog. Det å velge å legge intervjuguiden til side og ha fokuset på å lytte og stille gode oppfølgingsspørsmål gjorde det også lettere for meg å være tilstede i intervjuene.

Etter at intervjuene var gjennomført ble de transkribert, Kvale og Brinkmann (2015) påpeker at forskeren i en transkripsjonsprosess har et valg mellom å skrive ned alt ord for ord eller å velge et mer formelt språk. Gjennom denne avgjørelsen velger man også hvilke dimensjoner av det muntlige intervjuet som blir en del av datamaterialet (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 208). Jeg valgte å skrive ned ord for ord, inklusiv markering av pauser, latter mm., på den måten ble jeg sittende igjen med et materiale som er preget av de virkelige intervjusituasjonene. Mine intervjupersoner hadde ikke norsk som førstespråk, og et av intervjuene ble gjennomført delvis på engelsk. For at språket skal fremstå som relativt likt og ikke gjenkjennelig har jeg valgt å renskrive deler materialet i analysekapitlet. I noen av transkripsjonene gjengitt i analysen har jeg fjernet deler av det som ble sagt, dette fordi det var uten sammenheng med materialet forøvrig, dette er merket med følgende symbol []. Tre av intervjuene ble gjennomført ganske raskt etter hverandre, og transkripsjonene ble derfor gjort etter alle de tre intervjuene var gjennomført. De to resterende intervjuene ble gjennomført etter transkripsjonene av de første var gjort. Derfor var det mulig å gjøre små justeringer i de siste intervjuene basert på erfaringene fra de første.

3.6 Analysestrategi

Som nevnt ovenfor var det jeg selv som transkriberte de fem intervjuene. På den måten begynte jeg allerede i den delen av prosessen å analysere og lete etter mønstre. Lydopptakene var av god kvalitet, noe som gjorde det mulig å få med seg mer enn det som verbalt ble sagt i intervjuene. For eksempel kom både latter, nøling og pauser tydelig frem og ble skrevet ned som en del av transkripsjonene. Kvale og Brinkmann (2015) påpeker at det å få frem disse nonverbale uttrykkene kan være av betydning for analysen og at det derfor er vesentlig å også få med dette som en del av transkripsjonene. Ved å utelate dette kan det være med å gjøre at man mister betydningsfulle deler av hva intervjupersonene egentlig forsøkte å fortelle (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 205). Etter at intervjuene var transkribert leste jeg gjennom alle transkripsjonene, først med utgangspunkt i hvilke temaer som gjentok seg og deretter med utgangspunkt i hvordan oppgavens teoretiske rammeverk kom til syne. Denne måten å analysere transkripsjonene gjorde at jeg både fikk et induktivt blikk, der man tar utgangspunkt i det empiriske materialet, og et deduktivt blikk på materialet, der man tar utgangspunkt i de teoretiske perspektivene (Alvesson og Sköldberg, 2008, s. 54-56; Kvale og Brinkmann, 2015, s. 224-225).

Etter den induktive og deduktive gjennomgangen av transkripsjonene vurderte jeg temaene som kom frem. Med dette kodet jeg materialet ved å se etter gjentakende mønstre og hvilke temaer som kom til uttrykk (Thagaard, 2013, s. 159). Deretter landet jeg på fire hovedkategorier som var gjentakende og derfor aktuelle for videre analyse. Disse kategoriene var *fremstillinger av kjønn, egen oppvekst, sentrale temaer i sammenheng med kjønnsforskjeller og møte med barnehagen*, videre ble disse kategoriene delt opp i flere underkategorier. I denne delen av analysen måtte jeg ta en avgjørelse på hvordan jeg videre skulle arbeide med materialet, jeg valgte å kopiere ut sitater digitalt som passet under de aktuelle kategoriene og limte disse så inn i et dokument. På den måten beholdt jeg de originale transkripsjonene, men fikk også oversikt over hvilke sitater som var aktuelle i sammenheng med de ulike kategoriene. I denne delen av analyseprosessen jobbet jeg hermeneutisk, dette ved å ha fokuset på både deler og helheten av teksten for på den måten å finne en dypereleggende forståelse (Thagaard, 2013; Kvale og Brinkmann, 2015). Thagaard (2013) påpeker at ved å klassifisere teksten i kategorier, vil man få en bedre oversikt over teksten og på den måten lettere vil kunne få kontrollen over hvilke temaer som er gjentakende

i materialet (Thagaard, 2013, s. 160). Underveis i denne prosessen lagde jeg også to tabeller⁴ som hjalp meg med å systematisere og holde orden. Disse var blant annet til hjelp for å rydde i og dele opp temaene i sammenheng med forskningsspørsmålene og for å få oversikt over hvilke teoretiskperspektiver som var gjennomgående i transkripsjonene. På den måten vekslet jeg mellom å både ha et induktivt og et deduktivt blikk på analysen (Alvesson og Sköldberg, 2008, s. 54-56). Men det skal også sies at de utvalgte teoretiske perspektivene i stor grad har vært med å forme kategoriene og dermed også grunnlaget for materialet i analysen. Jeg mener at dette ble gjort allerede i forbindelse med utarbeidelsen av intervjuguiden, som var styrende for hvilke spørsmål som ble stilt under intervjuene og dermed også hvilke temaer som ble aktualisert.

For videre å analysere datamaterialet mitt valgte jeg å bruke en hermeneutisk tilnærming, eller en hermeneutisk meningsfortolkning (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 236). ”Hermeneutikken fremhever betydningen av å fortolke folks handlinger gjennom å utforske et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende” (Thagaard, 2013, s. 41). Det kan sies at målet med å tolke en tekst hermeneutisk er å oppnå en dypere forståelse av den aktuelle teksten. Dette gjøres ved at teksten og forskeren er i en form for dialog, der forskeren forsøker å finne den underliggende meningen i teksten (Thagaard, 2013, s. 41). Med utgangspunkt i denne måten å analysere materialet på, analyserte jeg videre materialet både i sammenheng med prosjektets teoretiske rammeverk og de den tidligere forskningen presentert i innledningskapittelet. Sitatene vekslet mellom å bli analysert og tolket med utgangspunkt i teorien og forskningen alene og opp mot hverandre. På den måten fikk jeg ulike sider av materialet frem.

3.7 Forskningens kvalitet

For å vurdere et forskningsprosjekts kvalitet, er det av stor betydning å bedømme og utdype prosjektets *validitet*, *reliabilitet* og *generaliserbarhet*. Beskrivelser av disse begrepene er mange og nedenfor utdypes forståelsene jeg har tatt utgangspunkt i gjennom mitt prosjekt.

Validitet, beskrives som sannhet eller gyldighet, altså om metoden undersøker det den er ment å undersøke (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 276; Østerud, 1998, s. 121). Kvale og Brinkmann

⁴ Se vedlegg 3 for analysetabellene.

(2015) påpeker at validiteten i en intervjuundersøkelse bør gjenspeiles i hele prosjektet. De nevner syv stadier som er vesentlige i en undersøkelse og hvordan validiteten bør være i fokus i disse stadiene. De er som følger: tematisering, planlegging, intervjuing, transkribering, analysing, validering og rapportering. Som forsker bør man spørre seg om og hvordan disse stadiene i prosjektet er forsvarlige, fornuftige og hvordan de bygger opp under konklusjonene (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 278). I mitt prosjekt er disse stadiene representert, og validiteten i stadiene baserer seg på ulike kriterier. For eksempel i sammenheng med *tematiseringen* er det de teoretiske perspektivenes kvalitet som er med å avgjøre gyldigheten. Mitt teoretiske rammeverk er veletablert, det er dermed kjente teorier, noe som gir det en nødvendig tyngde. Disse teoriene er med å både belyse problemstillingen og analysen på en utdypende måte, som igjen er med underbygge funnene i analysen. Et annet av stadiene som er med å øke prosjektets validitet er at jeg i *transkriberingsfasen* gjorde jobben selv. På den måten kunne jeg sikre hva som ble overført fra lyd til tekst. I tillegg var jeg opptatt av å ha med alle uttrykk fra lydopptakene med til den nedskrevne versjonen, for på den måte sikre at alt som ble uttrykt i intervjuene ble inkludert. Ved å gjøre dette ble overføringen i transkriberingen ivaretatt og dermed er det med å gi denne fasen en tydeligere gyldighet.

Det er flere faktorer som er med å påvirke et forskningsprosjekt sin validitet, og i sammenheng med et kvalitativt forskningsintervju er blant annet posisjonen forskeren har av stor betydning. Altså betydningen av hvilken tilknytning forskeren har til det som studeres, dersom forskeren er innenfor miljøet det forskes på vil muligheten for gjenkjennelse være tilstede. Dette vil igjen kunne være med å påvirke tolkningen forskeren gjør der egne erfaringer vil kunne påvirke resultatet (Thagaard, 2013, s. 206-207). I sammenheng med dette er det derfor viktig at forskeren reflekterer rundt dette underveis i prosjektet. På den måten øker forskeren sin egen bevissthet rundt seg selv og det kan dermed være med å minke muligheten for egen påvirkning. Thagaard (2013) beskriver det å ha kjennskap til miljøet man skal forske på som både en fordel og ulempe. Dette fordi forskeren på den ene siden kan forstå de man forsker på sin forståelse, mens på den andre siden kan nyanser bli oversett, nettopp fordi de ikke stemmer overens med forskerens tidligere erfaringer (Thagaard, 2013, s. 206-207). I mitt prosjekt har jeg som forsker ikke nødvendigvis noen umiddelbar tilknytning til intervjupersonene, men på samme tid er jeg godt kjent med en av arenaene som er aktuelle i prosjektet. Min rolle som pedagog i barnehagen gjør at jeg med utgangspunkt i mine erfaringer fra feltet har mine forståelser som igjen kunne vært med å forme prosjektets

resultat. For meg har det derfor vært viktig gjennom hele prosessen å være bevisst min posisjon, mine forutinntatte meninger og muligheten for at dette skal påvirke prosjektet.

Det andre som er vesentlig å reflektere rundt for å vurdere et forskningsprosjekts kvalitet er *reliabiliteten*. Det kan beskrives som prosjektets pålitelighet eller troverdighet. Dette beskrives som muligheten for å etterprøve et studies funn, eller om andre forskere kan rekonstruere studien (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 276; Østerud, 1998, s. 121). I sammenheng med et kvalitativt forskningsprosjekt er det å vurdere reliabiliteten ofte utfordrerne, fordi både fremgangsmåten og analyseprosessen må kunne være etterprøvbare. Samspillet mellom informant og forsker vil kunne gjøre det å kunne etterprøve resultatene vanskelig (Dalen, 2011, s. 93). Allikevel påpeker Dalen (2011) at det er måter å øke et kvalitativt forskningsprosjekts reliabilitet, for eksempel gjennom så nøyaktige som mulig beskrivelser av prosessen gjennom prosjektet (Dalen, 2011, s. 93). I min oppgave er det i metodekapittelet disse beskrivelsene kommer til uttrykk. Her har jeg beskrevet alt fra informasjon om mitt utvalg, utarbeiding av intervjuguiden, gjennomføringen av intervjuene og informasjon om analyseprosessen. Dette er med å øke mitt forskningsprosjekts reliabilitet, og gi det en mer holdbar troverdighet, nettopp fordi beskrivelsene er tydelige noe som igjen gjør det mulig å etterprøve prosessen til en vis grad. Et annet aspekt som er med å øke min oppgavens troverdighet, er det store antallet sitater fra intervjuene som gjengitt i analysekapittelet, dette kalles en *tykk beskrivelse*. Tykke beskrivelser gjøres ved å presentere hendelser og uttalelser med utgangspunkt i deres naturlige kontekst. På den måten er et av målene å gi leseren en dypere og mer naturlig forståelse av intervjupersonenes opprinnelige fortellinger, ved blant annet å inkludere et meningsinnhold (Kvale og Brinkmann, 2015, s.112; Polit og Beck, 2010, s. 1456-1457; Thagaard, 2013, s. 41). Det at jeg har gjengitt mange sitater og sitater med mye innhold er altså med å øke oppgavens reliabilitet.

Det siste begrepet som bør vurderes for å bedømme et forskningsprosjekts kvalitet, er *generalisering* eller overførbarhet. Generalisering kan dreie seg om muligheten for å overføre de aktuelle resultatene til andre situasjoner, intervjupersoner eller kontekster (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 289; Thagaard, 2013, s. 210). I sammenheng med en kvalitativ intervjustudie er det ikke uvanlig at det stilles spørsmålsteget om muligheten for å kunne generalisere. Kvale og Brinkmann (2015) bringer på banen spørsmålet, ”hvorfør det alltid skal generaliseres?”, nettopp fordi sosial kunnskap vil avhenge av konteksten den eksisterer i (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 289-290). Målet er altså ikke at mitt prosjekt skal kunne

overføres til å si noe om hvilke forestillinger alle foreldre med utenlandsk opprinnelse har om kjønn, men kunne antyde hvilke tendenser som eksisterer. På den måten kan nye aktuelle refleksjoner eller temaer for andre forskere oppstå. Selv om mitt prosjekt ikke kan generaliseres til å gjelde en hel populasjon, finnes det ulike tilnærminger til generalisering og i sammenheng med mitt prosjekt er en *naturalistisk generalisering* aktuell. Denne måten å generalisere på har fokus på personlige erfaringer, som da gir forventinger fremfor forutsigelser og dermed går fra å være stillesittende kunnskap til å bli mer konkret kunnskap. At leseren opplever å kjenne seg i igjen i beskrivelsene og ut i fra det gjøre seg refleksjoner over sin egen situasjon er vesentlig i denne måten å generalisere på (Krumsvik, 2014, s. 160; Kvale og Brinkmann, 2015, s. 290).

3.8 Etske betraktninger

I et hvert forskningsprosjekt er det en del etiske betraktninger man må gjøre seg. Kvale og Brinkmann (2015) påpeker at det i kvalitativ forskning ofte vil være flere etiske vurderinger enn i kvantitativ forskning, eksempelvis intervju kontra spørreundersøkelse. Svarene i en spørreundersøkelse blir ofte omgjort til gjennomsnittsberegninger, mens svarene i et intervju vil være preget av enkelt individers tanker, meninger og opplevelser (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 106). Det vil si at det i forbindelse med et kvalitativt forskningsintervju er viktig å være bevisst disse etiske betraktningene, og da gjennom hele prosessen prosjektet. For meg har det vært viktig å være bevisst på dette, blant annet for å vise respekt for de som har valgt å dele sine fortellinger med meg.

I sammenheng med et kvalitativt forskningsintervju vil det si at det ikke bare er under selve intervjuet etikken spiller en sentral rolle. Helt fra utvelgelsen av intervjupersoner til oppgaven er innlevert skal man ha et etiskfokus (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 97-98). Det å være bevisst etikken gjennom hele prosessen er altså svært betydningsfullt. For meg var det viktig at intervjupersonene opplevde mitt fokus på etikk under møte med meg. Ved å forklare betydningen av det informerte samtykke (Dalen, 2011, s. 100-101), som for eksempel muligheten til å trekke seg, ikke bare under intervjuet, men gjennom hele prosessen var noe av det jeg gjorde. Også hvordan bruken av lydopptaker og hvordan lydopptaket skulle bli behandlet frem til innlevering av oppgaven informerte jeg om. I tillegg til å forklare dette, passet jeg på at intervjupersonene selv leste gjennom skrevet med informasjon og informert samtykke, og at de skrev under på dette før intervjuet startet.

I transkriberingsfasen ble kravet til konfidensialitet bevart, altså hva som skulle gjøres med dataene som ble samlet inn underveis i forskningsprosjektet, som anonymisering av intervjupersonene eller oppbevaring av materialet (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 106). Dette ble bevart ved at følgende tiltak ble gjort, eksempelvis ble ingen av intervjupersonene er navngitt, i tillegg til at kjønn ble anonymisert. Dette var vesentlig for at intervjupersonene skulle føle seg trygge på at blant annet deres anonymitet ble ivaretatt (Dalen, 2011, s. 102). Filnavnene ved lagring på Pc fikk navn som for eksempel, intervju 1. I noen av intervjuene ble det for eksempel nevnt navn på barn, byer og barnehager. Under transkriberingen skrev jeg da ordet jeg ikke ville ha med i en parentes, slik som dette: (navn på barnehage). På den måten skal intervjupersonene ikke være gjenkjennbare og kravet til konfidensialitet opprettholdt. For å opprettholde anonymiseringen i analysekapitlet har jeg valgt å gi intervjupersonene fiktive navn, ved å gi intervjupersonene fiktive navn gjør man analysen og opplevelsen for leseren mer personlig. På grunn av mitt valg om å holde kjønn anonymt og underordnet er navnene jeg har valgt unisex navn, i analysen har jeg derfor valgt å skrive h*n istedenfor han eller hun. En svakhet i konfidensialiteten kan være at noen av intervjupersonene kjente hverandre. Det kan derfor være mulig at de vil kjenne igjen hverandres svar, men siden kjønn også er gjort anonymt svekker det denne muligheten.

I arbeidet med analyse av intervjumaterialet var det, i likhet med andre en deler av prosessen, en del etiske spørsmål jeg stilte meg. Nettopp hvordan jeg skulle behandle materielt med intervjupersonenes integritet i behold var vesentlig, på samme tid skulle ikke de intervjuede diktere analysen (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 97). Utfordringen i dette lå i at jeg måtte behandle materialet med respekt og få frem de intervjuedes stemmer, mens jeg på samme tid har hatt et kritisk blikk på materialet. Jeg har derfor valgt å tydelig skille mellom hva som er intervjupersonenes uttalelser og mine tolkninger.

4. Analyse

4.1 Innledning

Analyse handler i denne sammenheng om å systematisk undersøke transkriberte intervjuer med utgangspunkt i en problemstilling og påfølgende forskningsspørsmål. Analysen blir presentert ved å gjengi sitater, mine tolkninger av sitatene, og oppsummeringer av funn i hvert delkapittel. Ved å bruke tidligere forskning presentert i *tidligere forskning* i kapittel 1 og *teoriene* presentert i kapittel 2, blir datamaterialet utdypet og analysene tydeliggjøres.

Analysen er tematisk delt i fire med utgangspunkt i fire forskningsspørsmål som skal være til hjelp for å besvare problemstillingen: *Hvilke forestillinger om kjønn kommer til uttrykk i foreldre med utenlandskopprinnelse sine fortellinger?*. De fire hovedtemaene er beskrivelser av: kjønn; oppvekst; fortolkning av kjønnsforskjeller og kjønn i barnehagen. Flere av hovedtemaene har undertemaer, disse presenteres underveis i analysen og i tabell 1. Målet med å presentere analysen er å systematisere og tydeliggjøre prosjektets hovedfunn.

Som utgangspunkt for analysearbeidet har jeg laget en tabell som viser forskningsspørsmålene mine sett i sammenheng med de empiriske kategoriene og anvendelse av de teoretiske perspektivene. Tabellen illustrerer hvordan jeg på en relativt skjematisk måte har forsøkt å sortere og systematisere empiri og teori. De empiriske kategoriene ble utviklet etter min gjennomgang av transkripsjonene med fokus på hvilke temaer som var gjentakende, deretter ble transkripsjonene gjennomgått med et fokus på de teoretiske perspektivene. På den måten vekslet jeg mellom et empirisk, induktivt, og et teoretisk, deduktivt, blikk på materialet (Alvesson og Sköldberg, 2008, s. 54-56; Kvale og Brinkmann, 2015, s. 224-225). Tabellens funksjon, i tillegg til å være et hjelpemiddel for å analysere dataene, er å vise hvilke teoretiske perspektiver som er gjennomgående i analysens delkapitler.

Forskningsspørsmål	Empiriske kategorier	Teoretiske perspektiver
Hvordan fremstiller foreldrene kjønn og kjønnsforskjeller?	Kjønnsbeskrivelser	Biologiskkjønn Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser
Hvordan beskriver foreldrene sin egen oppvekst i forhold til kjønn og kjønnsroller?	Familie kontra samfunn	Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser Interseksjonalitet
Hvilke sentrale temaer trekker foreldrene frem i sine beskrivelser av kjønnsforskjeller?	Norge kontra hjemland	Biologiskkjønn Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser Sosialkonstruktivistiskmetisitet Interseksjonalitet
	Foreldreansvar/oppdragerrollen	Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser Interseksjonalitet
	Barns interesser	Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser
Hvilke erfaringer har foreldrene knyttet til barnehagen og kjønns sosialisering?	Lek	Sosialkonstruktivistiskkjønn i barnehagen Kjønnsdiskurser i barnehagen Interseksjonalitet
	Voksenrollen	Sosialkonstruktivistiskkjønn i barnehagen Kjønnsdiskurser i barnehagen Interseksjonalitet

Tabell 1

4.2 Kjønnsbeskrivelser

I dette delkapittelet skal jeg belyse følgende forskningsspørsmål, ”Hvordan fremstiller foreldrene kjønn og kjønnsforskjeller?”. Dette gjøres ved å gjengi noen av intervjupersonenes beskrivelser av hvordan de mener de ulike kjønnene er på generelt grunnlag. Fortellingene som blir presentert uttrykker både diskurser omkring kjønn og sosialkonstruktivistiske- og biologiske beskriver av kjønn.

4.2.1 Hvordan kjønn beskrives?

I alle intervjuene ble intervjupersonene bedt om å beskrive, hva en typisk gutt var for de. Felles for alle intervjuene var at de alle stilte seg spørrende til dette spørsmålet og ga uttrykk for at det ville være svært individuelt og forskjellig fra gutt til gutt. Svar som ”Det er bare kjønn. Ehh, jeg ser ikke forskjellen. [] Hva er forskjell? Jeg vet ikke, jeg, jeg kan ikke forskjell” (Noor) og ” Det er litt forskjellig egentlig, mellom menneskene” (Lawin), var gjennomgående på dette spørsmålet. I dette sitatet gir Noor uttrykk for at h*n ikke kunne se noen forskjell mellom kjønnene, mens Lawin mente at det det ville være forskjell mellom alle

mennesker, ikke bare gutter på en side og jenter på en annen. På tross av dette ga fire av intervjupersonene beskrivelser av hvordan de mente at en typisk gutt var og hvordan det var et tydelig skille mellom kjønnene.

Forskjeller mellom gutter og jenter er noe av det flere av intervjupersonene trekker frem i flere av beskrivelsene sine. Dikotomien med bråkete gutter på den ene siden og snille jenter på den andre er en av forskjellene det blir fokusert på. Følgende sitatet eksemplifiserer nettopp dette.

Gutter har mer makt, dem har mer makt, dem gjør mer feil og de.. Jeg kan ikke si 100%. Og så jenter har litt, hvis du ser på barnehagen gutter forstyrrer mer enn jenter. På skole, samme på gata, på...ja.. [] gutter kan gå ut og de er mer fri. [] Gutter gjør alt. Feil. For eksempel i vårt område jeg går til denne kafeen, noen ganger klokka ni. Gutter sitter der, dem er 12 år, men det er ikke jenter. Dem sparker på stoler, sparker på vindu. Og så noen ganger dem sparker på bussholdeplasser. Men jenter er mer snill og... (Diyar).

Diyar beskriver her at gutter i alle aldre, helt fra barnehagen og helt opp til videregående, forstyrrer og bråker mer enn jenter. At gutter har mer makt blir også påpekt, makt til å gjøre det de selv vil uten å bli satt grenser for. På samme tid kan det indikere at jenter ikke har den samme posisjonen som gutter, og dermed ikke den samme friheten eller de samme reglene. Jeg forstår de to foregående sitatene som å være en typisk kjønnsdiskurs, der gutter blir beskrevet som bråkete og jenter som snille. Kjønnsdiskurser skapes på mange måter av måten man snakker om og måten man handler når det kommer til kjønn (Mortensen m.fl., 2008). Diyar virker å være ubevisst denne diskursen og det kan være nettopp derfor motsetningene i fortellingen er til stede. Det å være ubevisst hvordan man omtaler for eksempel kjønn, kan være med videreføre diskursene, som igjen er med å repetere tradisjonelle forstillinger omkring kjønn.

Gutters energinivå var noe av det som Aylan fortalte om da det skulle forklares hvordan en typisk gutt var. At gutter har mer energi enn jenter og dermed kan oppleves som mer viltre og bråkete. På samme tid som energinivået ble poengtert i Aylans beskrivelser av en typisk gutt, viser følgende sitatet nyansene i dette.

Noen barn, jeg har en venninne, hun har to gutter, de klatrer på veggen og på sofaen og over tv, prøver å dra tv, og det har aldri barna mine gjort. Aldri. Tre barn jeg har. Og så det er forskjell med barn også. Med energi, med foreldre. Ja, jeg tror det. Noen barn har veldig energi og, og tenker ikke om det er farlig eller ikke farlig, eh, selv om de er små. For eksempel min jente, ho er 1 år og 4 måneder. Jeg trodde aldri at ho kom til å forstå hva betyr, eh, hva

betyr trapp og gå ned. Ho er veldig forsiktig, ho er veldig redd. Og så hvis ho går, holder seg veldig, på side og går litt og litt. Men de guttene til venninna mi, dem ser ikke på trappa, bare går rett, selv om de datt mange ganger (Aylan).

I dette sitatet beskriver Aylan to gutter fulle av energi, som dermed fører til at de oppleves som voldsomme og uten særlig bevissthet rundt farer som eksisterer. Samtidig som disse guttene beskrives, reflekterer Aylan rundt at det er forskjell fra barn til barn og at noen barn er fulle av energi mens andre er roligere. Det blir for eksempel reflektert rundt at Aylan selv har tre barn, hvor av en av de er gutt, og at de barna ikke har hatt det samme energinivået som disse to guttene. På den måten motsier Aylan seg selv til en viss grad ved å beskrive gutter som energifulle, mens h*n samtidig påpeker at det er forskjell mellom enkelt barn. Med utgangspunkt i dette er det ikke bare gutter generelt som kan beskrives som energifulle, men barn av begge kjønn. Aylan indikerer også at barnas energinivå er avhengig av oppdragelse og personlighet, og med utgangspunkt i dette kan betydning av kjønn settes i andre rekke.

Som kontrast til Diyar sine beskrivelser ovenfor, av at gutter i alle aldre er bråkete og fulle av energi, forteller Lawin om hvordan forskjeller mellom gutter og jenter øker med alderen.

En typisk gutt egentlig, etter min erfaring, når dem er i barnehage til og med, kanskje til og med første og andre klasse også. Ehh, da det er helt normalt, for eksempel gutten min, når han var i barnehage han, han leker med gutter og jenter, spilte ingen rolle for han. Men for eksempel etter han begynte i tredje.. eller 8 år, 9 år. Da likte han bare å leke med gutter (Lawin).

Videre påpeker Lawin at det virker å være det samme med jenter, at de i samme alderen blir mer interessert i å kun leke med barn av samme kjønn i 8-9 års alderen og at dette er tydelig når man ser hvem som leker eller ”henger” sammen i skolegården. Dette tolker jeg dithen at gutter og jenter er mer like når de er i barnehagealder og derfor ikke fokuserer på kjønn når det kommer til vennskap. Sitatet viser dermed at det skjer en endring i vennskap og væremåter mellom gutter og jenter med alderen. Det ble videre antydning at dette kunne komme av barnas interesser, og at interessene mellom kjønnene endret seg etter hvert som barna ble eldre. Hvorfor det virker å skje en endringen eller et økt skille i en viss alder er interessant. Beskrivelsene i sitatet tolker jeg i retning av et sosialkonstruktivistisk syn på kjønn, der kjønn endres og formes ut i fra sosiale påvirkningsfaktorer (Prieur, 2002; Røthing, 2014). Nettopp fordi barna forandrer sin væremåte, sine interesser og sine vennskap etterhvert som de blir eldre. Dette kan blant annet bety at barna blir mer bevisste på hva som forventes av de som gutt eller jente når de blir eldre.

Noe av det som utmerket seg i intervjuene var at forståelsen av kjønn eller at måten kjønn ble gjort på, endret seg i løpet av livet. Små barn ble av flere av intervjupersonene beskrevet som like, slik som det foregående sitatet, mens eldre barn eller voksne ble beskrevet som ulike. For å forklare forskjellen ble årsaken til den reflektert rundt, da ble en mer biologisk forståelse av kjønn ble gjengitt.

Kanskje det er det at, ehh, gutter har noe, noe i livet deres og jenter har noe annet i livet deres. Fordi, for eksempel, når jenter vokser opp de ønsker å studere, få en jobb, bli gift og få barn. Men jeg tenker at for gutter er det ikke sånn, de ønsker å oppleve eventyr og de vil, jeg vet ikke, gjøre noe annet i livet. Så det er en forskjell mellom dem. Menn tenker på en annen måte og kvinner tenker på en annen måte. Det er ikke avhengig av samfunnet, det er fysisk, jeg vet ikke, en fysisk innflytelse (Hozan).

Videre reflekteres det rundt at kvinner tenker på en måte, ofte tar ting mer seriøst og er mer bekymret, mens menn tenker på en annen måte, tar ting mer som det kommer og tenker at kommer til å gå greit. På bakgrunn av disse refleksjonene konkluderer Hozan med at det må være en forskjell mellom kvinner og menn og at dette må være noe som kommer innenfra. Beskrivelsene i sitatet virker i utgangspunktet å være en tradisjonell biologisk forståelse av kjønn, der kvinner og menn blir fremstilt som to distinkte ulike grupper. Denne måten å forstå kjønn på kan sies å være formet av en gammel biologisk kjønnsforståelse, som fortsatt preger mange sin forståelse av kjønn. Synet på at kvinner og menn, og dermed også gutter og jenter, er ulike er et vanlig syn blant folk, men et syn som også nyere biologiske kjønnsforskere stiller seg kritiske til (Lorentzen, 2006). Jeg tolker Hozan sitt sitat av kvinner og menn, der h*n beskriver de som svært ulike i både tankegang og væremåte, som å være basert på et tradisjonelt syn på kjønn. Et syn der kvinner anses som mer fornuftige med tanker om fremtiden, mens menn er eventyrlystne og mer spontane.

4.2.2 Oppsummering

Dette delkapittelet har omhandlet intervjupersonenes beskrivelser av kjønn og hvordan de opplever at en typisk gutt og en typisk jente er. De første beskrivelsene, der intervjupersonene gir uttrykk for at de ikke kan gi noen entydig beskrivelse av hvordan en typisk gutt er, kontra de andre fortellingene som kan forstås som mer kjønnsdiskursive virker motsettende. Dette kan tolkes i å bunne i et ønske fra de intervjuede om at gutter og jenter skal være like eller i hvert fall behandles likt, mens de i virkeligheten opplever noe annet. Videre fører dette til at de i første omgang uttrykker at det vil være individuelle forskjeller, mens når de forteller

videre kommer med mer tradisjonelle beskrivelser av kjønn. Både sosialkonstruktivistiske (Prieur, 2002; Røthing, 2014) og biologiske (Lorentzen, 2006) forståelser av kjønn blir reflektert rundt, på samme tid som de intervjuedes fortellinger er preget av diskurser omkring kjønn. Endringer av hvordan kjønn gjøres gjennom livet og motstridende refleksjoner om hva intervjupersonene ønsker at kjønn skal være og hvordan de egentlig mener det er, er noe av det som preger delkapittelet. Intervjupersonene gir i hovedsak beskrivelser av barn i barnehagealder som like eller at det vil være individuelle forskjeller mellom barna. Videre skjer det en endring med alderen der barn i skolealder mister interessen av å omgås barn av det motsatte kjønn. Avslutningsvis beskrives voksne kvinner og menn som ulike, med forskjellige måter å tenke på og ønsker for livet. Man kan tolke dette som en sosialkonstruktivistisk utvikling av kjønn, der man blir formet gjennom livet til det som tradisjonelt forventes av en person som kvinne eller mann (Prieur, 2002; Røthing, 2014).

4.3 Egen oppvekst og kjønnsforestillinger

I det kommende delkapittelet skal forskningsspørsmålet, ”Hvordan beskriver foreldrene sin egen oppvekst i forhold til kjønn og kjønnsroller?”, belyses. For å få informasjon om oppveksten ble de spurt om de kunne fortelle litt om hvordan det var å være gutt eller jente da de var barn. Dette er vesentlig for å få kjennskap til hva som blant annet har vært med å prege og forme de til den de er i dag. Som igjen påvirker svarene de gir og refleksjonene de gjør seg under intervjuene. I tillegg kan opplevelser fra deres egen oppvekst være vesentlig for hvordan de selv oppdrar sine egne barn. Denne informasjonen kan være viktig for å kjenne til konteksten i intervjupersonenes liv og for å få en dypere forståelse i de videre analysene. Svarene var gjennomgående preget av sammenligninger mellom intervjupersonenes egne familier kontra samfunnet i hjemlandet. Hvordan de som barn opplevde det å være gutt eller jente i familien kunne både samsvare og avvike fra hvordan samfunnet rundt forventet at de skulle opptre. Refleksjoner rundt samsvarene eller avvikene var også noe av det som kom frem i fortellingene.

4.3.1 Skille mellom familie og samfunnet

Alle intervjupersonene fortalte som nevnt om sin egen familie og deres opplevelse av kjønn sett opp i mot samfunnets regler rundt hvordan man skulle oppføre seg som gutt eller jente. Bare en av de intervjuede fortalte om at det i familien ble gjort forskjell mellom kjønnene. Tre av de andre ga uttrykk for at det innad i familien ikke ble gjort forskjell, men at oppveksten

deres allikevel var preget av kjønnsforskjeller på grunn av samfunnet. Den siste ga uttrykk for at det verken var diskriminering i familien eller noe særlig i samfunnet, i hvert fall ikke i barndommen.

Lawin var den som fremstilte en oppvekst preget av distinkte forskjeller mellom guttene og jentene innad i familien. H*n fortalte for eksempel om hvordan det var ulike krav fra foreldrene til guttene og jentene, sønnene fikk ansvaret for familien og at det lå en forventning om å være ”sjefer” i familien når far var borte, spesielt ovenfor søstrene. Videre ble følgende påpekt.

Men ikke bare min familie, mange familier det er sånn. Og det er mye diskriminering mellom gutter og jenter, i familie, i ute, i barneskole, i ungdomsskole alt (Lawin).

Lawin fastslår at denne måten å gjøre det på ble ansett som normalt i mange familier og at det ikke var noe spesielt med hvordan det ble gjort i familien. H*n påpeker i sitatet at det h*n kaller for diskriminering, var og fortsatt er gjennomgående både i familier og samfunnet. Slik Lawin fremstiller det var og er denne måten å diskriminere på gjennomgående i samfunnet og dermed også ansett som normalen. Butler beskriver kjønn blant annet som en diskurs, der sosiale forestillinger eller forventninger og dermed også samfunnets, til hva et kjønn skal være, råder. Der man repeterer det som ansees som det normale og dermed ender opp med to bestemte måter å gjøre kjønn på (Butler, 1999; Mortensens m.fl.,2008). Jeg tolker Lawin sine fortellinger i retning av et samfunn preget av diskurser om kjønn der det normative er forskjell, altså kjønn på to konkrete måter. Dette er en kjønnsdiskurs nettopp fordi det virker å være på den måten fordi det er slik det alltid har vært, og at derfor videreføres også forskjellene mellom kjønnene. Lawin kaller denne måten å behandle gutter og jenter ulikt på for diskriminerende. Ved å anse dette som diskriminerende tolker jeg det dithen at h*n er kritisk til måten det blir gjort på, og dermed selv ikke er med å videreføre diskursen. At noen bryter med videreføringen gjør at diskursen med tiden vil kunne endre seg og at man dermed ender opp med en ny diskurs.

Som nevnt forteller også de andre intervjupersonene om et samfunn preget av forskjellbehandling, men i motsetning til Lawin forteller de om hvordan deres familier var forskjellige fra andre familier. Fordi deres familier var annerledes ble det derfor ikke gjort forskjell mellom guttene og jentene innad i familiene.

Det er forskjell fra familie til familie. Men så er systemet, så er samfunnet.. gutter opp, jenter ned. Men i min familie, vi var tre brødre og to søstre. Vi hadde ikke så mye problem. Vi hadde ikke jenter ned og gutter opp (Diyar).

Diyar forteller her om et system som forskjellsbehandler, mens familien på sin side behandler barna likt. Sitatet viser til et samfunn der gutter blir ansett som mer verdt enn jenter, der gutter blir prioritert opp, mens jenter blir sett ned på. På samme tid antyder dette sitatet hvordan det i familier ble gjort forskjell fra familie til familie, og at noen barn vokste opp med foreldre som ikke forskjellsbehandlet barna sine på bakgrunn av kjønn. Også Noor har en liggende fortelling.

Vi var forskjell familie. Vi var veldig forskjellig. Vi kjente, det er ikke forskjell mellom gutter og jenter, men sånn, ehmm, du skjønner når du går ut. Du kan ikke som familie.. Ikke sant? (Noor)

Noor påpeker i dette sitatet at man som familie ikke kan gjøre det som går mot samfunnets norm og dermed må følge det som forventes av familien i samfunnet. Videre reflekterer Noor rundt hvordan jentene måtte dekke seg til når de gikk ut og at guttene i familien fikk lov til å for eksempel sykle, mens jentene ikke fikk lov fordi samfunnet ikke tillot det. Noors mor kunne for eksempel si: ”Det er ikke jeg som blir sint, det er folk som blir sinte på oss. Ikke sant?” (Noor). Dette eksempelet viser hvor vanskelig det var for familier å bryte med hva som ble ansett som normen i samfunnet og la barna opptre på en måte som ikke var akseptert. I både Diyar og Noor sine fortellinger ble forskjellsbehandling mellom gutter og jenter begrunnet med et samfunn som ikke tillot lik oppførsel mellom kjønnene, mens det innad i familiene var likebehandling. Barna fikk altså lov å være seg selv, leke med det de ville og kle seg som de ville innenfor familien, men når de skulle bevege seg utenfor måtte de følge samfunnets normer og regler. På bakgrunn av Noor sin mors kommentar ovenfor tolker det dithen at foreldrene var redde for følgende det ville få, spesielt for jentene, men også for hele familien om de brøyt med det som var forventet av de.

I likhet med Diyar og Noor forteller også Hozan om at det i familien var lik behandling mellom guttene og jentene innad i familien, men at samfunnet var med å begrense hva spesielt jentene fikk gjøre.

For meg, familien min var veldig åpen. åpen familie [] jeg gikk ut med venner, jeg hadde guttevenner, jentevenner, ehh, for meg jeg hadde ikke problem med det. Menneh, samfunnet, det fanger deg, det lager en grense for deg, du kan ikke gå inn, du kan ikke gå inn i denne grensen. Ehh. ”Du burde gjøre *det* fordi du er en jente. Og du burde ikke gjøre *det* fordi du er en jente” (Hozan).

Hozan påpeker at samfunnet er med å bestemme og sette grenser for hva man kan og ikke kan gjøre om man er jente. H*n forteller om hvordan samfunnet forventer at man som jente skal opptre innenfor det som ansees som ”normalen.” Jeg tolker dette i den retningen av at samfunnet har en enorm makt og at det å avvike fra det normative er noe som helst ikke skulle gjøres. Samfunnets holdninger til kjønn beskrevet i fortellingene virker å være preget av typiske kjønnsdiskurser (Mortensen m.fl., 2008), i likhet med fortellingene ovenfor. Om man på samme tid tar utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk måte å tenke kjønn på, der kjønn ansees som en identitetskategori formet av sosiale påvirkninger (Prieur, 2002; Røthing, 2014), virker samfunnet beskrevet i sitatet som en avgjørende aktør i disse jentenes kjønnsidentitetsutvikling. Med et sosialkonstruktivistisk blikk vil det ikke bare være jentene som er preget av dette, men dikotomien ”gutt” vil også bli preget og formet av samfunnets påvirkning.

Som kontrast til de foregående fortellingene, forteller Aylan på sin side om en oppvekst der både familien og samfunnet var lite preget av forskjellsbehandling mellom gutter og jenter.

Vi hadde sånn skole med gutter og jenter. Så jeg har vært med gutter og jenter og lekte med begge på skole, helt til jeg var i sjette klasse. Så begynte vi sånn, forskjellige.. menneh, det har vært helt greit. [] Vi hadde ikke lov, bare for å snakke og leke, ikke mer.. så vi hadde ikke sånn at kjæreste og.. [] Men eller, det har vært hele tiden bra der, så.. Jeg husker ikke at noen av vennene mine heller hadde dårlig med gutter eller sånn.. ja (Aylan).

Aylan forteller om sin skolegang der gutter og jenter gikk på samme skole, der de både på skolen og fritiden lekte sammen uavhengig av kjønn. Videre forteller h*n om hvordan forskjellene ble mer tydelige med alderen og at de ble delt i kjønnsdelte klasser fra sjette-klasse. På tross av dette påpeker Aylan at oppveksten ikke var preget av forskjellsbehandling, men at de lekte sammen og var venner uavhengig om de var gutter eller jenter. Samtidig antyder h*n frem at de ikke var kjærester, men bare venner. Slik jeg oppfatter det blir dette påpekt for å vise kontrasten med norske barn sin oppvekst der det å være kjærester er ”normalt” helt fra barnehagealder. Her blir altså det interseksjonelle krysningpunktet mellom kjønn og etnisitet aktuelt, der det som anses som ”normalt” i Norge ikke var greit i

hjemlandet. Interseksjonalitet dreier seg om hvordan ulike sosiale kategorier påvirker hverandre og ikke kan forstås uavhengig av hverandre (Gressgård, 2013; Røthing, 2014; Walle, 2006). I sammenheng med dette sitatet vil ikke interseksjonalitet være aktuelt i sammenheng med selve oppveksten, men i sammenheng med hvordan Aylan antyder kontrasten mellom kjønn og etnisitet i sammenligning med en oppvekst i Norge. Det å forestille seg hvordan barna til foreldrene selv ville beskrevet sine opplevelser av det å vokse opp i et annet samfunn enn foreldrene kunne vært interessant. Nettopp slik Prieur (2004) gjør i forskningsprosjekt beskrevet i delkapittelet *tidligere forskning*, der de intervjuede fortalte om at forskjellene mellom kjønn hjemme og i samfunnet førte til større variasjonen i måten å gjøre kjønn på. Selv om intervjupersonene i mitt prosjekt ikke praktiserer tydelige tradisjonelle måter å gjøre kjønn på, kunne det allikevel vært spennende å tenke seg hvordan disse etniske forskjellene vil kunne påvirke barnas kjønnsidentitetsutvikling.

4.3.2 Oppsummering

Fire av de fem foregående fortellingene i dette delkapittelet viser til et samfunn preget av forskjellsbehandling mellom gutter og jenter. En av intervjupersonene forteller om diskriminering både innad i familien og i samfunnet. Tre av intervjupersonene beskriver sine familier som forskjellige fra andre familier der guttene og jentene ble behandlet likt, disse tre antyder at samfunnet var preget av forskjeller. Mens den siste forteller om opplevelsen av likebehandling både i familien og samfunnet, men også h*n forteller om forskjellsbehandling av samfunnet etter hvert som de ble eldre. Altså forteller alle fem intervjupersonene om et samfunn som satte begrensingene for hvordan man skulle oppføre seg med utgangspunkt i kjønn. Spesielt hvordan man skulle være som jente var det som kommer tydeligst frem. Både kjønnsdiskurser, sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn og interseksjonalitet blir omtalt i delkapittelet som aktuelle teoretiske perspektiver. Kjønnsdiskurser kan sies å være gjennomgående, nettopp fordi måten kjønn blir omtalt på er med å forme forståelsen (Mortensen m.fl., 2008; Solbrække og Aarseth, 2006). Ved å få et innblikk i intervjupersonenes oppvekst der det å vokse opp i et samfunn der diskriminering mellom kjønnene er mer tydelig enn i Norge, kan man lettere få en forståelse for hva som preger intervjupersonene. Ved å ha dette som bakgrunnsteppe når man leser analysene videre kan være med gi et annet blikk på analysene, nettopp blikket til intervjupersonene.

4.4 Kjønnsforskjeller i ulike sammenhenger

I delkapittel 4.2 gjengis intervjupersonens beskrivelser av kjønn, der kom det blant annet frem fortellinger som kan tolkes som tradisjonelle. Men intervjupersonene kom først og fremst med beskrivelser der kjønn ble sett på som noe likt og at forskjeller mellom kjønnene var ikke eksisterende. På tross av dette fokuset kom det gjennom intervjuene fortellinger der kjønnene ble beskrevet som ulike, derfor skal dette delkapittelet ta for seg disse fortellingene.

Gjennomgående undertemaer sett i sammenheng med kjønnsforskjeller var *Norge kontra hjemland, foreldreansvar og oppdragerrollen og hvilke interesser gutter og jenter har*. På bakgrunn av disse undertemaene skal dette delkapittelet besvare følgende forsknings spørsmål, ”Hvilke sentrale temaer trekker foreldrene frem i sine beskrivelser av kjønnsforskjeller?”. I dette delkapittelet ble blant annet stilt spørsmål om hvordan intervjupersonene opplevde sitt eget hjemland i dag, men også mer generelle fortellinger som dukket opp i intervjuet har fått sin plass her. Det er altså ikke slik at fortellingene som siteres i dette delkapittelet kan settes i sammenheng med konkrete spørsmål. Årsaken til at de følgende undertemaene er aktuelle og at det har fått såpass stor plass i analysekapitlet er fordi store deler av intervjuene omhandlet nettopp dette, altså hvordan og hvilke kjønnsforskjeller som eksisterer og hvorfor intervjupersonene mener det er sånn.

4.4.1 Norge kontra hjemland

Det første som utmerket seg under analyseprosessen når det kom til beskrivelser av forskjeller, var fortellingene intervjupersonene kom med fra sitt eget hjemland.

Gjennomgående ble disse fortellingene sett i sammenheng med, eller i kontrast med hvordan det er i Norge. Et kritisk blikk ble gjerne rettet mot hvordan det ble gjort i hjemlandet, men også kritikk av det norskesamfunnet ble påpekt.

Som en sammenligning av det norskesamfunnet og samfunnet fra hjemlandet fortalte Noor om når de pleier å reise på ferie til hjemlandet. Døtrenes opplevelse av det å skulle reise til et land der de blant ikke kan kle seg som de er vant til i Norge ble beskrevet.

Når vi reiser tilbake til Irak, jeg sier til jentene mine, ”vær så snill ikke ta med dere sånn klær (Viser som en singlet) Men sånn når du kler på deg du en klær som her for eksempel hit” (Peker midt på armen) Jeg, når vi reiser, ehh, jentene mine sier, ”kom å se klærne våres er det helt klart?” ” Ja nå er det klart. Det er ikke med min familie å gjøre, det er samfunnet” (Noor).

Noor forteller her om prosessen rundt det å pakke klær før avreise. Døtrenes behov for bekreftelse for at de har pakket riktige klær blir blant annet uttrykket. Samt at det ikke er Noor sin familie, men samfunnet som er problemet. Slik jeg tolker det var det å skulle forklare døtrene at ikke var familien som syntes det var et problem, men samfunnet rundt viktig. Nettopp det at døtrene ikke skulle oppleve familien som utfordringen, men få forståelsen av at samfunnet der er annerledes enn det de er vant til i Norge. Det å vokse opp i et land, og samtidig ha sterke røtter i et annet er noe av det Noor sine fortelling dreier seg om. Også Hozan forteller noe om hvordan nettopp dette kan oppleves for et barn.

Her er det mer frihet, jeg vet ikke, ehh, hvis et barn vil gjøre noe, de gjør det. Det er ikke sånn der hjemme, i vårt samfunn, når min sønn ville leke med en dukke, de bare lo av han, ”du kan ikke leke med sånn, du er en gutt” (Hozan).

Hozan beskriver her Norge som et mer fritt land der barna får lov til å leke med det de vil uavhengig av kjønn, dette i kontrast til hjemlandet der sønnen ble gjort til latter fordi han ville leke med en dukke. De to foregående sitatene forteller noe om kontrasten mellom det å være gutt eller jente i to ulike samfunn og hvordan kjønn bestemmer hvilke aktiviteter som er god tatt. Slik jeg tolker Hozan setter samfunnet her begrensning for hvordan et barn skal være, både som gutt og jente. På den måten vil barna kunne oppleve at noe er greit i det ene landet og ikke i det andre. Her vil det være naturlig å snakke om interseksjonalitet og hvordan ulike identiteter som krysser hverandre påvirker identitetsutviklingen. De to aktuelle sosiale kategoriene kan ikke sees uavhengig av hverandre, og den gjensidige påvirkningen vil være synlig (Gressgård, 2013; Røthing, 2014; Walle, 2006). I eksemplene ovenfor vil kjønn og etnisitet som sosiale kategorier bli formet av de hendelsene som skjer. At barna opplever forskjellige forventninger ut i fra hvilket kjønn de har i ulike etniske sammenhenger vil kunne være med å forme dem og hvilke forventninger de får til seg selv både i et kjønns- og i et etniskperspektiv. I fortellingene til Noor og Hozan er det ikke bare det interseksjonelle som kommer frem, men også synet, eller diskursene omkring biologisk- og sosialkonstruktivistiskkjønn. Det at det er klare forventninger til disse barna ut fra deres biologiske kjønn, strider slik jeg tolker det, mot deres sosialkonstruktivistiske kjønnsidentitet. Judith Butler sine teorier omkring det å *gjøre kjønn* er aktuelt her (Butler, 1999), nettopp fordi eksemplene i fortellingene ovenfor viser tydelige eksempler på hvordan det forventes at barna skal *gjøre* sine kjønn.

I likhet med Noor og Hozan forteller også Aylan om kontrasten mellom gutter og jenter i hjemlandet og her i Norge.

Så jeg, jeg syns, her går det bra. At det er ikke noe rart at du snakker med gutter, det betyr ikke noe eller det er ikke noe forskjell, rart at du snakker med gutt. Så alt er greit, normalt. Og det er veldig fint på den måte at bar.. jenter vokser opp med den tanke at, gutter betyr ikke noe annet. Kjæreste eller noen ting. Så det betyr. Det er et barn og du skal leke med, ja. [] Ja. Fordi, i våres land, noen sier at; ”jenter skal ikke leke med gutter, jenter skal ikke være med gutter ute. Det er stygt at du leker med gutter” Vi har hørte det mye i våres land. Fra andre folk. Så, det, det, det vil ikke ho jenta mi skal beholde den tanke hele livet. At ho skal tenke, gutter betyr noe annet, ”jeg kan ikke leke med han, jeg kan bare kanskje ha kontakt med han som, som voksen” eller sånn (Aylan).

Fortellingen til Aylan setter fokuset på hvordan h*n opplever det at barn kan være venner og leke sammen uavhengig av kjønn. Først forteller h*n om hvordan mange i hjemlandet ser negativt på det at gutter og jenter leker sammen. Videre forteller Aylan om hvordan det er å vokse opp i et samfunn der normalen er et stort skille mellom kjønnene, og hvordan dette kan påvirke tankene gjennom livet. Aylan gir også uttrykk for at h*n ikke vil at datteren skal oppleve dette skillet, men at hun skal kunne leke med de barna hun vil, uavhengig av kjønn. I sitatet blir blant annet diskurser omkring kjønn beskrevet, dette kommer for eksempel frem ved måten Aylan forteller om hvordan et skille mellom kjønnene i hjemlandet eksisterer. Eksempelet er en diskurs nettopp fordi diskurser kan kjennetegnes ved måten noe omtales på, som dermed blir med å forme virkeligheten rundt det som omtales (Mortensen m.fl., 2008). Sitatet forstår jeg også i et interseksjonelt perspektiv, dette i måten Aylan reflekterer rundt sin egen oppvekst i hjemlandet i kontrast med datterens oppvekst i Norge. Hvordan h*n ikke vil at datteren skal se på gutter som noe annet enn et barn, altså ikke et kjønn. Nettopp hvordan Aylan opplever en salgs indre konflikt mellom sin egen etniske tilhørighet, sine opplevelser i oppveksten og hvordan dette kan være med å påvirke datterens erfaringer omkring kjønn og vennskap, viser hvordan de sosiale kategoriene kjønn og etnisitet påvirker hverandre. Dette er aktuelt i forbindelse med det Aylan sin fortelling, siden interseksjonalitet dreier seg om hvordan sosiale kategorier virker sammen og hvordan de ikke kan forstås uavhengig av hverandre (Gressgård, 2013; Røthing, 2014; Walle, 2006).

Møte med et samfunn der holdningene til hvordan man opptrer som kjønn på en annen måte enn det man har oppvokst med kan være store. Som Diyar beskriver nedenfor kan forskjellene mellom de to samfunnene oppleves som motsatte.

Det er forskjell, stor forskjell fra her og for eksempel.. landet jeg bodde i, som jeg født der... det er stor forskjell for der er religion og system og alt er motsatt.. Heldigvis her er, eh, mer frihet. Til, eh, jenter og gutter (Diyar).

I dette sitatet forteller Diyar om hvor stor forskjell h*n opplever at det er mellom samfunnet i hjemlandet og her i Norge. Det gjøres ved å påpeke forskjeller i systemet, men også ved å gi religion et fokus. Det gis også uttrykk for at det er fint at det er annerledes her, altså i Norge, og at friheten blir satt pris på. Jeg tolker dette som et uttrykk for glede over hvordan det er i Norge, samtidig senere i intervjuet påpeker Diyar at det også i Norge har vært annerledes enn i dag. Blant annet påpeker h*n at kristendommen hadde mer makt, og at jenter var undertrykt også i Norge for noe tiår siden. At dette nevnes tolker jeg i retning av at det er viktig å se ting i et historisk perspektiv og at alle samfunn vil endre seg gjennom tidene. Dette er i tråd med en sosialkonstruktivistisk forståelse, der sosiale påvirkninger og andres fortolkninger er med å forme den virkeligheten vi lever i. I den sosialkonstruktivistiske forståelsen av virkeligheten er det et spesielt fokus på hvordan identiteter konstrueres i samhandling med de rundt oss (Røthing, 2014). Når Diyar for eksempel setter fokuset på at det også i Norge har vært et stort skille mellom kjønnene, påpeker h*n også implisitt at alle samfunn vil kunne endre seg og at den enkeltes identitet vil påvirkes av det samfunnet man lever i.

I likhet med de andre intervjupersonene tar Lawin sin fortelling også utgangspunktet i det norske samfunnet i kontrast med hjemlandet. Lawin på sin side retter ikke bare et kritisk blikk på hjemlandet, men stiller seg også spørrende til den norskestrukturen.

Systemet her i Norge, det er veldig greit fordi, gutter og jenter, begge to, er samme, i samme barnehage og barneskole og alt. Men for eksempel derfor jeg fortalte i Iran for eksempel, det er helt annet system. [] For gutter det er en barneskole og så en barneskole for jenter, det er separert. Det er ikke samla. Derfor der i Iran, når man vokser opp i Iran, eh, da det blir noen, eh, noen ting som en vegg. For eksempel en vegg mellom gutter og jenter, mellom menn og kvinner. Derfor det er litt vanskelig for å kontakte med dem eller, eh, for eksempel for noen familier eller for noen som hadde presset fra foreldre også. Ehh. Men her i Norge for eksempel da, gutter og jenter de kan prate helt normalt, de kan være venner, i framtiden det er mulig de kan være, bli kjærester, eller gifte seg eller helt annet (Lawin).

Lawin forteller her om hvordan systemet i hjemlandet skilte gutter og jenter helt fra de var små, mens her i Norge blir ikke gutter og jenter skilt fra hverandre. H*n forteller om hvordan han mener dette påvirker helt opp til voksen alder og hvordan kontakten mellom voksne kan være preget av skillet som har eksistert gjennom livet. Lawin forteller også om hvordan kvinner og menn i Norge har et ”normalt” forhold til hverandre som ikke er preget av noe

skille, men der vennskap på tvers av kjønn eksisterer. Videre forteller Lawin følgende hvor h*n sammenligner sitt hjemland og Norge.

For di de separerer, separate jobbene. Og så for eksempel de sier, denne jobben er for menn og denne jobben er for damer. Men det er feil, tror jeg. Eh, men her i Norge, og så det er et annet problem. For eksempel hvis du titter på det, for eksempel i barnehage, eh, mange ansatte det er damer, og det går ikke, det er helt feil tror jeg (Lawin).

I sitatet ovenfor forteller Lawin om hvordan jobber i hjemlandet separeres på bakgrunn av kjønn, at man får bestemte jobber med utgangspunkt i om man er mann eller kvinne. Lawin drar videre likhetstrekk med det norske arbeidslivet, hvor det også er klare kjønnsdelte yrker. For eksempel fokuserer h*n på hvordan det i barnehagen stort sett er kvinner som jobber. Lawin sammenligner videre hjemlandet opp mot sitt inntrykk av Norge.

Der i Iran, eh, mange reglene er mot kvinner, men her i Norge det er mange reglene mot menn. Og begge to det er feil. [] Hvis jeg sammenligner, hvis jeg sammenligner mellom Iran og Norge, egentlig Norge er bedre. Hvis jeg sammenligner bare mellom dem to. Men hvis jeg sammenligner bare Norge med Norge, nei, det er mye kritikk (Lawin).

Lawin trekker i dette sitatet frem hvordan reglene i hjemlandet går i mot kvinner, mens det i Norge er menn som kommer dårligst ut av det. Med dette sikter h*n blant annet til hvordan fedre ofte stiller dårligere i en omsorgstvist og derfor har regler som går mot mannen, dette ble spesielt påpekt når det kom til menn med utenlandsk opprinnelse. Videre sammenligner Lawin hjemlandet opp mot Norge, hvor det blir påpekt at det er bedre i Norge med tanke på likebehandling mellom kjønnene, men om h*n sammenligner Norge bare med seg selv er det mye å være kritisk til. Lawin sine fortellinger gir et kritisk blikk til på både hjemlandets og Norges behandling av kvinner og menn, h*n påpeker at ingen av samfunnene har et samfunn der full likebehandling eksisterer. Slik jeg tolker Lawin mener h*n at selv om skillene mellom kjønnene i hjemlandet er tydelige og derfor lette å oppdage og dermed stille seg kritiske til, kan man også i et samfunn som Norge, som man anser som likestilt, stille seg spørrende til hvor likestilte kjønnene egentlig er. Fortellingene til Lawin forstår jeg blant annet i det teoretiske perspektivet om interseksjonalitet. Makten som eksisterer mellom sosiale kategorier og hvordan en og enkelt person vil kunne ha ulike maktposisjoner i ulike setninger (Walle, 2006) er noe av det som kommer tilsynet i Lawin sine fortellinger, der begge kjønn har ulike posisjoner i de ulike landene. Ikke bare den interseksjonelle makten, men også hvordan de sosiale kategoriene, kjønn og etnisitet, påvirker hverandre og gir en slags dobbel negativ (Gressgård, 2013) kommer frem i fortellingen der menn med utenlandsk opprinnelse stiller

ekstra dårlig i en omsorgstvist nettopp fordi han både er mann og utenlandsk. Nettopp fordi årsakene til forskjellsbehandlingen kan være påvirket av flere sosiale kategorier, og fordi logikkene for samspillet innenfor de ulike kategoriene er forskjellig, er det med å gjøre diskrimineringen svært kompleks og at de ikke kan sees uavhengig av hverandre (Gressgård, 2013).

Selv om intervjupersonene fortalte om sine hjemland i stor kontrast med det norske samfunnet var det flere av dem som ga uttrykk for at hjemlandet deres var i endring. En av de som gjorde dette var Hozan med denne fortellingen.

Nå er det mange ulike måter å oppdra barna sine på. For eksempel nå ser folk nyheter og hva som helst på internett og , jeg vet ikke, folk vet, ehh, folks syn er mye mer åpent enn det var før. Jeg vet ikke, ehh, der (Red., hjemlandet) folk har et mer åpent syn på grunn av utdanning, foreldre er mer utdannet, de fleste har studert på universitet. Og så er det tv, folk ser ting fra utlandet. Det er ikke bare den gamle måten å gjøre det på. Jeg tror nå, ehm, det er mye bedre. Fordi, jeg ser mange er mer glad i jentene sine enn guttene sine (Hozan).

Hozan forteller om hvordan hjemlandet er i endring, med utgangspunkt i påvirkning fra nyheter, tv og internett. At foreldre i dag har mer utdanning blir også påpekt som et eksempel, i likhet med mer informasjonsflyt og påvirkning fra utlandet. Alt dette er med å påvirke hvordan foreldre i dag oppdrar barna sine, det blir til og med antydning at foreldre i dag i motsetning til tidligere kan være mer glad i eller viser mer følelser for jentene sine enn guttene sine. Slik jeg tolker Hozan sitt eksempel kan det tyde på at det er mange faktorer som er med å føre til hjemlandets endring og åpne folks syn, som er med å gjøre at de stiller seg spørrende til den gamle måten å gjøre ting på. Hozan sin fortelling kan kobles til en sosialkonstruktivistisk måte å tolke etnisitet på. Der etnisitet blir sett på som en del av den konstruerte identiteten som den enkelte selv er med å påvirke, men som også påvirkes av andre og som på den måten endres som en del av samfunnet (Prieur, 2004).

4.4.2 Foreldreansvar og oppdragerrollen

I sammenheng med kjønnsforskjeller fokuserte intervjupersonene også på foreldrene sitt ansvar og hvilken betydning foreldrenes oppdragelsesmetode spilte. Viktigheten av foreldrene og deres holdninger var gjennomgående i fortellingene, selv om fokuset var noe ulikt. Et par av de intervjuede ga blant annet eksplisitt uttrykk for at det er de voksne sine påvirkninger som gjør at barn viser tydelige kjønnsforskjeller fra ung alder, mens andre fortalte og reflekterte mer rundt oppdragerrollen.

Aylan forteller nedenfor om hvordan h*n behandler barna sine likt og hvor viktig det er for de som foreldre at barna skal oppleve at de blir behandlet likt.

Men vi sa til han; ”dere er like, like alle tre og det ikke noen forskjell mellom deg og søstera de, fordi ho kan kanskje, ho kommer en dag og støtter oss mer enn deg”. Men det er bare kultur, at vi sier at gutter skal passe på foreldra og støtte dem og sånn.. Menneh, jeg sier til han; ”at”.. ehh.. ”du skal behandle søstera de akkurat som, som andre personer, du skal ikke se på ho at ho er mindre enn deg eller ho er jente eller ho klarer ikke”. For det han ser noen ganger at ho er flinkere enn han, på mange ting for eksempel. Og da han sier; ”Okey, da er, da er det riktig”, men selv om ho er yngre enn han. Så, nei vi har snakke om det med han.. ja.. Ehh.. jeg vet ikke hva kommer han og gjøre eller si, men vi sa at alt som, at jenter er like gutter.. kanskje noen ganger flinkere og snillere og ja (Aylan).

I dette sitatet forteller Aylan om hvordan h*n og ektefellen har snakket med den eldste sønnen om hvordan han og søsteren er like, og at han skal se på sin søster som like mye verdt som seg selv og at han skal behandle henne likt som andre. Dette selv om hun er yngre og selv om hun er jente, det blir også gitt uttrykk for at gutter og jenter er like. Mens det avslutningsvis blir det påpekt at jenter til og med kan være både flinkere og snillere enn gutter. Slik jeg tolker dette sitatet ligger det mye under det som blir direkte sagt, og kontrasten i den siste setningen er en tydelig selvmotsigelse. Aylan gir først uttrykk for at det skal være likestillingen mellom kjønnene, men på samme tid sier h*n at jenter er flinkere og snillere. Denne fortellingen gir, slik jeg forstår den, et bilde av foreldre som ønsker å gi barna sine en oppvekst basert på likebehandling og respekt. På samme tid er de formet av godt etablerte diskurser om kjønn, som igjen fører til den virkeligheten som kommer tilsynet. Måten kjønn først blir fremstilt som noe likt, til så å fremheve det ene kjønn er en tydelig kjønnsdiskurs. Først og fremst med tanke på hvordan kjønnsdiskurser blir påvirket av måten kjønn blir snakket om (Mortensen m.fl., 2008).

Som nevnt innledningsvis var det et par av intervjupersonene som ga et eksplisitt uttrykk for sitt syn og sin forståelse av kjønn, gjennom følgende sitat kommer Lawin sitt syn tydelig frem, da sett i sammenheng med foreldrerollen.

Vi var på ultralyd og ja, ikke sant? Nå det er mange teknologi og det er mulig man vet det er fra 12 uker. Vet om det er det gutt eller jente. Og hvis du tenker okey, du får en gutt, du skal prøve for å lage et soverom for din gutt. Alltid du skal prøve for å bruke blå farge for eksempel. Eh, eh. Ja det er feil, tror jeg. Hvem har fortalt at blå for gutt og rosa for jente? Hvem sier det? Vi kan endre det. [] Hvorfor er det sånn? Fordi, fordi vi har lært noe og vi bare følger det. Jeg tror som, jeg, jeg håper for å endre dette. Selv om jeg klarer ikke alene, ikke

sant? Men jeg ønsker for å endre dette. Og jeg har prøvd for å endre dette. Noen ganger (Lawin).

Her forteller Lawin om hvordan foreldre helt fra tidlig i graviditeten vet hvilket kjønn barnet de venter har, og hvordan dette er med å påvirke foreldrenes valg for eksempel når det kommer til valg av farge på barnets rom. H*n stiller seg også spørrende til hvor dette klare fargevalget kommer fra og mener at det må være mulig å endre dette. Lawin forteller også om hvordan h*n selv har forsøkt å endre det, men gir uttrykk for at det ikke er mulig alene og at det må en kollektiv holdningsendring til for å oppnå ønsket endring. I likhet med Lawin kommer Diyar med noe av den samme forståelsen gjennom dette utsagnet, ”Dem er barn. Vi lærer dem: ”du er jente og han er gutt”” (Diyar). Her gir h*n uttrykk for at det er de voksne som lærer barn og gjør barn oppmerksomme på at det kjønnsforskjeller mellom de, at noen er jenter og andre er gutter. Slik jeg tolker disse sitatene kan de forstås i sammenheng med Butler sine teorier om det å gjøre kjønn. Hvor de kulturelle normene for hvordan kjønn blir gjort er med å forme de spesifikke kjønnsstrukturene (Solbrække og Aarseth, 2006), altså hvordan kjønn kommer til uttrykk i den aktuelle kulturen. Slik jeg tolker det har både Lawin og Diyar klare forståelser for kjønn som sosialkonstruerte. I tillegg gir de foreldrene ansvaret for deler av barnas kjønnsidentitetsutvikling. Butler sin forståelse av kjønn som noe endres gjennom livet, som åpner for ulike måter å *gjøre kjønn* på og der det å ikke bare repeterer tradisjonelle væremåter (Mortensen m.fl., 2008), vil slik jeg tolker det være en høyst aktuell måte å forstå kjønn på i sammenheng med Lawin og Diyar sine fortellinger.

Hozan var en av de som undret seg rundt oppdragerrollen, da ved å sette fokuset på forskjellen mellom kvinner og menns metoder og betydningen av disse forskjellene.

Jeg ser forskjell, fordi når jeg snakker med mine barn og når min ektefelle snakker med dem, det er forskjell, det er forskjell mellom hvordan vi oppdrar dem, ja så. Eh, vi har forskjellig innflytelse på barna (Hozan).

Her forteller Hozan om hvordan h*n opplever at det er forskjeller mellom hvordan kvinner og menn oppdrar barna sine. Hvordan man snakker med de og hvilken innflytelse man har på de. Hozan sin måte å generalisere ved å si at kvinner gjør det på en måte og menn på en annen, kan slik jeg tolker det være med på å videreføre et tradisjonelt syn på kjønn. Denne måten å uttrykke seg om kjønn på kan på mange måter være med å videreføre en kjønnsdiskurs basert på at kvinner er på en måte og menn på en annen. På samme tid tolker jeg dette dithen at Hozan kun forteller om sin opplevelse av hvordan h*n mener virkeligheten er.

Lawin som ovenfor har gitt et uttrykk for en sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn sier senere i sitt intervju følgende.

For di vi pleide på dette. Men, fordi foreldrene våre, våre bestefar og bestemor dem har lært oss. Som jeg, jeg tror vi må endre dette. [] Jeg tror vi må tenke på 50 år til, ikke sant, vi må tenke på 30 år til, 50 år til. I fremtiden (Lawin).

I dette sitatet forteller Lawin om hva h*n mener er grunnen til at vi viderefører tradisjonelle kjønnsmonstre, nettopp fordi det er det vi er vant til og det vi kjenner. Foreldre og besteforeldre sine roller som forbilder blir også satt i sentrum. På samme tid mener h*n at vi i fremtiden, hvis vi er bevisst på det, kan endre disse rollene. Lawin gir uttrykk for at det ikke er fort gjort å endre, men at det er noe som vil ta mange år. Sett i sammenheng med Hozan sitt sitat ovenfor, hvor h*n gir uttrykk for den virkeligheten h*n mente eksisterte, vil den virkeligheten med Lawin sitt syn kunne endres om mennesker har et bevisst forhold til dette og ønsker å endre det. Innenfor en sosialkonstruktivistisk forståelse står nettopp det å kunne endre og konstruere virkeligheten ut i fra ens egne preferanser sterkt, selv om påvirkninger fra andre alltid vil være tilstede (Røthing, 2014). Nettopp derfor vil denne forståelsen være aktuell i sammenheng med Lawin sine fortelling der h*n gir uttrykk for at man er kjønn på den måten man fordi man har lært det og at man kan endre måten man gjør kjønn på i fremtiden. I sammenheng med alle sitatene kan det være viktig å ha et interseksjonelt perspektiv. Altså det å være bevisst hvordan de aktuelle sosiale kategoriene, kjønn og etnisitet, påvirker hverandre (Gressgård, 2013) og hvordan de er med å forme intervjupersonens svar og virkelighet.

4.4.3 Barns interesser

I dette avsluttende underkapittelet om kjønnsforskjeller er fokuset på hvilke interesser gutter og jenter har, og hvordan det er med å påvirke forholdet mellom kjønnene som skal fremstilles. Når intervjupersonene ga uttrykk for hva de mente var med å skape eller hva som var den tydeligste forskjellen mellom gutter og jenter, var det deres interesser som ble påpekt. Hvordan gutter og jenter ofte hadde ulike interesser, hvordan de likte å leke med forskjellige ting og hva som kunne være årsaken til disse interesseforskjellene.

Aylan fortalte om hvordan hennes barns interesser kom til uttrykk gjennom leken og hvordan både sønnen og datteren ga uttrykk for at de ikke var særlig begeistret for den andres interesser.

Fordi akkurat hjemme hos meg noen ganger, gutten min vil leke alene og så begynner han å hoppe på sofa og sånn, slå eller bare sånn med hendene. Og, og når jeg sier; ”(navn barnet) ikke gjør det, bare gå på rommet ditt hvis du skal gjøre det, ikke gjør det”. Og så begynner datt.. jenta mi; ”ikke gjøre det (navn bror), jeg liker ikke sånn. Du skal ikke slå og hoppe og sånn, jeg blir redd. Kanskje du skal trække på meg eller sånn”, så liker aldri og sånn. Men de er veldig opptatt av hva de skal like.. ehh.. og leke sammen. Dem kommer aldri å bli enig hva dem skal leke sammen. Så går det kanskje litt plastelina eller.. ehh.. hoppe på senga eller sånn. Det er, det er forskjell. Ja. Noen ganger han sier til søstera si, ”ikke kom på rommet mitt, jeg skal hoppe, jeg skal leke sånn slåsslek alene, og så jeg skal bare, prøve noe og” Og ho liker ikke, men fotball ho kan leke med han. Fordi, kanskje gutter vil prøve seg om de er sterk eller kan gjøre mye, gjøre mye. Og så jenter er ikke interessert i det kanskje. Ikke interessert i å være sterk og prøve å slå andre eller ja (Aylan).

Her forteller Aylan om sine barns interesser i lek. H*n forteller hvordan sønnen liker å leke en lek som beskrives som noe voldsom, og at h*n da forteller han at han må gå på rommet sitt når han skal leke den type lek. Hvorpå datteren også sier det samme, mens hun også gir uttrykk for at hun ikke liker det og at hun blir redd. Aylan forteller videre at de ønsker å leke sammen, men at de ikke alltid klarer å bli enige om hva de skal leke. Også refleksjon rundt hva som omtales som mer ”gutteinteresser”, som fotball, det å vise styrke og det å lekeslåss blir gjort. Slik jeg tolker Aylan sin fortelling er det et tydelig skillene mellom hva hennes sønn og datter interesserer seg for og liker å leke med. Måten interesseskillet blir omtalt på forstår jeg i en retningen som kan være med å videreføre en tradisjonell kjønnsdiskurs, nettopp fordi skillene i interessene er så tydelige, med sønnen er på den ene siden og datteren på den andre. På bakgrunn av interessene barna i fortellingen viser tolker jeg også sitatet i retning av en sosialkonstruktivistisk forståelse. Nettopp fordi barnas interesser så tydelig er reproduisert med utgangspunkt i tradisjonelle mønstre. Med utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk forståelse vil man stille seg kritisk til denne reproduksjonen og åpne for flere måter å være kjønn på (Prieur, 2002; Røthing, 2014).

I Aylan sin fortelling er eksemplene på interessene tydelige, Lawin sin fortelling er på sin side en refleksjon omkring noe av det h*n mener kan være årsaken til at barn fra tidlig alder viser tydelig forskjell i sine interesser.

Jeg tror noen separerer lekene for eksempel. Når vi har. Når vi får babyen for eksempel og vi får ei jente først vi skal prøve for å skaffe en dukke for henne. Når vi får gutt vi skal prøve å

kjøre en bil for han. Jeg tror det er feil. Ikke sant? For jeg har, for eksempel barnet mitt han, han er en gutt. Jeg har kjøpt noen dukke for han også. Ingen forteller meg at gutter må spille eller må leke med biler eller med lastebil, for eksempel. Og jenter må ha med dukker eller.. [] Når vi får baby for eksempel, ei jente alltid vi prøver, ”okey, ja fikk du en baby okey, vi kan kjøpe en annen baby, en dukke for deg”. Ikke sant? Jeg sier, jeg sier til vår baby; ”ja, du er min jente, og jeg kjøper en dukke for deg, og så du blir mamma for han eller for henne”. Ikke sant? Jeg tror det er feil (Lawin).

Lawin forteller her om noe som kan være en årsak til hvorfor barn fra tidlig alder viser ulike interesser avhengig av hvilket kjønn de har. H*n stiller seg for eksempel spørrende til hvorfor mange velger å kjøpe en dukke til en jentebaby, mens man til en guttebaby velger å kjøpe en bil. Lawin forteller også om hvordan h*n selv har vært bevisst dette i sin rolle som forelder, ved å kjøpe dukke til sin sønn. H*n reflekterer rundt hvem det er som bestemmer at det skal være sånn at biler er for gutter og dukker er for jenter, og implisitt indikerer h*n hvordan det vil kunne påvirke en liten jente å allerede fra hun er en liten baby å skulle påta seg rollen som mor for dukken. Lawin er også ganske tydelig på at dette og den måten å tenke på er noe h*n stiller seg svært kritisk til. I likhet med Aylan sin fortelling viser også Lawin sin fortelling til interesser basert på det tradisjonelle. Det at h*n stiller seg spørrende til hvem som bestemmer de tradisjonelle interessene og hvordan dette påvirker barna tolker jeg i retningen av et syn på kjønn som tar utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk forståelse. Med dette synet vil man mene at et barns forståelse av sitt eget kjønn allerede fra de er små babyer blir konstruert av omgivelsene og de påvirkningene de blir utsatt for (Røthing, 2014). Butler (1990) sine forståelser omkring kjønn som noe man gjør med utgangspunkt i de valgene man tar og de påvirkningene man utsettes for, anser jeg også som betydelige i denne sammenhengen.

4.4.4 Oppsummering

Fortellingene ovenfor tar utgangspunkt i intervjupersonens historier om forskjeller mellom kjønnene. De dreier som om forskjeller mellom intervjupersonenes hjemland og Norge, intervjupersonenes rolle som foreldre og hvilke interesser barn har og hvordan det skiller kjønnene. De forteller alle om forskjeller mellom kjønnene, men hvilke forskjeller og hvordan de kommer til uttrykk har noe ulikt fokus, i likhet med hvilket teoretiskperspektiv som kommer tilsynet gjennom fortellingene.

Kapittelet er delt opp i tre underkapitler som utdyper de ulike teamene som var gjennomgående i analyseprosessen når det kom til hvordan forskjeller mellom kjønnene ble fremstilt. Første underkapittel omhandler forskjellene mellom hjemland og Norge, i dette

underkapittelet kommer det frem et tydelig skille mellom landene. Det er gjennomgående fortellinger som viser til et samfunn i hjemlandet der diskriminering på bakgrunn av kjønn er vanlig. På samme tid fortelles det om hvordan intervjupersonene opplever at det i Norge ikke er dette skillet. På tross av dette forteller en av intervjupersonene om hvordan Norge heller ikke er det beste stedet for likestilling, men også har en vei å gå. Videre forteller intervjupersonene om ansvaret foreldrene har i sin oppdragerolle og hvordan de betrakter sin egen rolle og hvordan de mener det burde være. I dette underkapittelet kom det gjennomgående frem at intervjupersonene hadde et ønske og en forestilling om at de likestiller barna sine. I den sammenhengen kom det også frem et syn om hvilken rolle foreldrene spilte med tanke på påvirkning og hvordan foreldre ut fra væremåte kunne være med å forme barnas forhold til kjønn. I det siste underkapittelet var det hvilke interesser gutter og jenter har, først og fremst i forhold til lek, som ble beskrevet. I dette underkapittelet kom det frem interesser basert på tradisjonelle roller, der reproduksjon av disse rollene sto i sentrum. Også hva som kunne være årsaken til disse tradisjonelle rollene og reproduksjonen ble det reflektert rundt, med tanke på hvordan barns interesser skapes. Ulike teoretiske perspektiver var også å finne i kapitlet. Noen perspektiver gikk igjen i flere av fortellingene, som kjønnsdiskurser og et sosialkonstruktivistisk syn på kjønn (Prieur, 2002; Røthing, 2014). Mens andre, som biologisk kjønn (Lorentzen, 2006), sosialkonstruktivistisk forståelse av etnisitet (Walle, 2006) og interseksjonalitet (Gressgård, 2013; Røthing, 2014; Walle, 2006) ble gjengitt, dog i noe mindre grad.

Alle temaene nevnt ovenfor var det som tydeliggjorde seg i analysen av datamaterialet. Selv om intervjupersonene i første omgang ga uttrykk for holdninger omkring kjønn basert på likestilling og et ønske om at gutter og jenter skulle være like, kom det tydelige beskrivelser av kjønn basert på klare kjønnsdiskurser med en tradisjonell fremstilling. Disse nyansene mellom ønsket tilstand og virkelighet er noe av det som var klare i denne delen av analysen.

4.5 Foreldrenes møte med barnehagen

Mitt utgangspunkt i forbindelse med dette prosjektet var barnehagen og kjønn, derfor skal siste delkapittelet omhandle nettopp dette. Forskningsspørsmålet som skal bevares i denne sammenhengen er som følger, ”Hvilke erfaringer har foreldrene knyttet til barnehagen og kjønns sosialisering?”. Undertemaene som utmerket seg i analyseprosessen i sammenheng med spørsmålene omhandlende barnehage, var lek og voksenrollen. I forbindelse med

voksenrollen var det gjentakende svar som omhandlet utdanning og kjønn til de som jobber i barnehagen, derfor blir disse temaene utdypet i underkapitlene nedenfor. Spørsmålene som ble stilt når fortellingene nedenfor ble fortalt dreide seg om beskrivelser av møte med barnehagen og om intervjupersonene som foreldre hadde gjort seg noen tanker rundt barnehagens kjønnslikestillingsarbeid. Forbi barnehagen var mitt utgangspunkt i dette prosjektet og fordi barnehagen i dag er de fleste barns første sosialiseringarena utenfor familien, er fortellingene som kom frem under intervjuene som omhandler barnehage viktige. Det som er ekstra interessant er å få foreldreperspektivet og deres syn, holdninger og erfaringer til hvordan barnehagen oppleves i et kjønnsperspektiv. Nettopp fordi foreldre er en viktig aktør i barnehagen og deres fortellinger er verdt å lytte til.

4.5.1 Lek i barnehagen

Når intervjupersonene skulle fortelle om kjønn og barnehage var det blant annet fortellinger om lek som kom til uttrykk. Både likheter og ulikheter mellom hva gutter og jenter liker å leke med kommer frem i fortellingene, men også hvilken rolle de voksne spilte og hvordan de kunne være med å påvirke barnas lek blir det reflektert rundt i de kommende sitatene. På bakgrunn av dette skal det kommende underkapittelet omhandle disse fortellingene om lek og kjønn.

Som nevnt ovenfor ble ulike fortellinger omhandlende kjønn og lek i barnehagen fortalt av intervjupersonene, en av de som fortalte om et inntrykk av at gutter og jenter valgte å leke ulike leker var Noor.

Ja det ser man, for eksempel mest mulig jenter leker med dukker og gutter leker med bil, for eksempel. [] Det ser man på barnehagen og... Togbane for eksempel, jentene leker med, men mest gutter. [] Ute er litt forskjell, de prøver å bygge, de prøver å, ja litt forskjell. [] De leker sammen, ”du er pappa og jeg er mamma, og så jeg skal lage sånn og du skal lage sånn”. Det er litt annerledes (Noor).

Noor forteller her om hvordan jenter ofte velger å leke med dukker, mens gutter velger å leke med biler, dette både hjemme og i barnehagen. H*n påpeker at togbane er noe begge kjønnene leker med, men at det oftest er gutter som leker med det. Noor forteller også at h*n opplever at det i uteleken er litt forskjell, der begge kjønnene virker å velge litt andre leker enn ellers og at de velger å leke sammen på en annen måte. Slik jeg forstår Noor sin fortelling opplever h*n at gutter og jenter i hovedsak velger å leke med ulike leker i barnehagen, mens i

uteleken er forskjellen mellom kjønnene noe mindre. I motsetning til Noor forteller Hozan om at h*n ikke opplever noen forskjell mellom gutter og jenters lek i barnehagen.

Jeg ser ikke forskjell mellom den, fordi, ehm, jeg ser min sønn, han leker med.. ehh.. puslespill og det gjør jentene også. Og han leker med biler, og det gjør jentene også. Jeg ser ikke noen reaksjon om det er en dukke, at jenter skal leke med dukker og gutter skal leke med biler liksom. Jeg ser ikke at det er sånn (Hozan).

Hozan forteller her om hvordan h*n ikke ser noen forskjell mellom leken til kjønnene. Hvordan sønnen for eksempel leker med puslespill og biler noe som h*n også opplever at jenter gjør. Hozan forteller også om hvordan h*n ikke opplever at det blir reagert på om guttene velger å leke med dukker, og nettopp det at jenter leker med dukker og gutter med biler er ikke noe Hozan opplever. Slik jeg tolker Hozan sitt sitat har h*n en forståelse av kjønn i barnehagen som noe som er likestilt, at begge kjønnene selv velger hva og hvem de ønsker å leke med og om man ønsker å velge utradisjonelt er det akseptert. Både Noor og Hozan sine fortellinger tar utgangspunkt i hvordan de opplever barns lek i barnehagen, de gir uttrykk for ulike erfaringer og kommer med eksempler som underbygger disse erfaringene. Med utgangspunkt i Moe og Nordvik sitt forskningsprosjekt beskrevet i delkapittelet om tidligere forskning, tyder både Noor og Hozan sine fortellinger på en opplevbar sannhet. Funnene i forskningsprosjektet omhandlet både gutter og jenter som inntok tradisjonelle og utradisjonelle roller, kjønnsmonstre som ble repetert, men også en mangfoldig måte å være gutt eller jente på som åpnet for like vilkår for begge kjønnene (Moe og Nordvik, 2012). Med bakgrunn i dette underbygger forskningsprosjektet Noor og Hozan sine ulike opplevelser av deres virkelighet.

Når det kom hvordan barna selv opplevde forskjeller mellom gutter og jenter forteller Aylan dette, ”Og så, han har aldri sagt at; ”Vi får ikke lov, bare jenter” eller ”noen får det, jeg får ikke” eller..” (Aylan). Aylan forteller her om hvordan sønnen aldri har gitt uttrykk for at det er noen forskjellsbehandling mellom kjønnene, nettopp ved at han aldri har sagt noen om at andre får lov til ting han ikke får lov til. Slik jeg tolker det erfarer Aylan som forelder at barna selv ikke gir noe uttrykk for at det er noen forskjell mellom gutter og jenter i barnehagen, og at h*n derfor mener at det ikke skjer noen forskjellsbehandling mellom kjønnene. Aylan reflekterer videre rundt temaet med følgende sitatet.

Jo dem har det. Dem har det sånn fra barnehagen, at barna skal være like. Ja, jeg tror det. Sånn jeg har følt det med barna mine. Og ho jenta mi for eksempel. Ho sier; ”jeg skal leke med

gutter”. Og så jeg sier; ”du skal leke med begge to”. Og så voksne prøver å å, å si at; ”du kan leke med som du vil og hvem som du liker, men og så de andre jentene har lyst til å leke med deg også. Så alle sammen kan dere leke”. Så det, dem, dem hjelper og dem sikkert gjør mye for barna fra barnehagen, fra den alder. Ja, at det er ikke noe så farlig at du leker med gutter og det er ikke farlig at du er med jenter og det er alt som, hva du liker, hva du trives med, hvem du, ja (Aylan).

I det foregående sitatet forteller Aylan om hvordan h*n tror at barna skal være like og behandles likt i barnehagen. H*n forteller om hvordan datteren best liker å leke med gutter, hvordan h*n forsøker å oppfordre henne til å leke med begge kjønnene og hvordan de ansatte gir rom for hennes ønske om å leke med de hun vil. På samme tid forteller Aylan om hvordan de ansatte forsøker å oppmuntre henne til å leke med jentene også. Aylan gir uttrykk for en forståelse av viktigheten av barnehagens innflytelse og hvor viktig det er at barn i barnehagealder får en opplevelse av at man skal være sammen med de man trives med uavhengig av kjønn. Slik jeg forstår Aylan sin fortelling gir den rom for betydningen av barnehagens påvirkning, h*n forteller om hvordan de voksne forsøker å oppmuntre til det å selv velge sine egne venner, mens de på samme tid forteller datteren at det er viktig at hun også leker med andre jenter. Implisitt kan man tolke dette i retning av at ”du er jente og derfor må du leke med andre jenter”. På den måten tolker jeg at barnehagepersonalet forsøker å gi rom for individuelle ønsker, som at en jente kun ønsker å leke med guttene, men at det kanskje finnes en underliggende diskurs der man mener at det er viktig at man knytter vennskap til sitt eget kjønn. Om man tar utgangspunkt i MacNaughton (2000) sin forklaring av kjønnsdiskurser i barnehagen som noe som kan formes av de voksenes praksiser og dermed vil være ulikt i ulike barnehager eller avdelinger kan man forstå dette som en kjønnsdiskurs som eksisterer i den aktuelle barnehagen. Dermed kan man stille seg spørrende til hvordan en tilsynelatende likestilt voksengruppe kan være med å forme og påvirke barnas lek og vennskap.

Voksenes påvirkning på leken og hva som kan være årsaken til hvorfor barna velger sine interesser, var blant annet noe av det Lawin reflekterte rundt i følgende fortelling.

For barna lærer det, noen leking man har interesse for om man for eksempel er mann, om man vokste opp som en mann eller en gutt og du har ikke interesse eller motsatt. Noen jobber, noen leker, du har interesse. Derfor det er viktig, du lærer noe som du har interesse til alle barna og jeg lærer noen leker som jeg har interesse til alle barna. Da barna lærer av begge deler, ikke sant? (Lawin).

Lawin forteller i dette sitatet om hvordan de voksenes interesser kan være med å påvirke barna. H*n antyder at man som mann kan ha en interesse, men at kvinner også kan ha samme eller andre interesser. Det at de som jobber i barnehagen er med å leker og på den måten viderefører sine interesser til alle barna og at barna lærer lek av både kvinner og menn blir også påpekt. Slik jeg tolker Lawin sin fortelling er det hvordan de voksne sine egne interesser påvirker deres samspill med barna, som igjen er med å påvirke barna og deres lek som er hovedfokuset. I likhet med Lawin forteller også Aylan om hvordan de voksnes valg av aktiviteter kan være med å påvirke barna.

At barna begynte å gå å trene sammen i gymsalen, selv om de er i barnehagen. Jeg tror de har blitt like interessert, alle barna, så at gutter kan leke med jenter og leke jen..ehh.. leke jentelek. Og jenter kan også kan leke med gutter, som fotball eller sånn, så. Fordi dem er veldig flinke, de siste to år eller tre år, jeg har sett mye sånn barnehagen opptatt av å være i gymsalen og gjøre mye aktivitet og sånn (Aylan).

Aylan forteller her om hvordan de i barnehagen til barna har begynt å benytte seg av gymsalen i nærområdet og hvordan h*n ser forskjell på barnas aktiviteter og interesser etter at de startet med dette. Aylan påpeker også hvordan h*n opplever at både guttene og jentene velger andre aktiviteter og leker mer sammen, for eksempel at både guttene og jentene spiller fotball sammen. Slik jeg forstår dette sitatet er betydningen av de voksnes valg av aktiviteter vesentlig for hvilke interesser barna utvikler. Og at effekten av de voksnes valg er at barna velger noe mer utradisjonelt og leker sammen med og de tingene de liker, fremfor det som kan sies å være forventet av de. Både Lawin og Aylan sine fortellinger forstår jeg i et sosialkonstruktivistisk perspektiv, nettopp på bakgrunn av måten barnas interesser lar seg påvirke blant annet av aktivitetene de opplever. Det at barn fra tidlig alder forstår hvilket kjønn de er og hvordan de imiterer etter observasjon av sine voksne forbilder er viktig å være klar over som barnehageansatt. Og nettopp hvordan barna rekonstruerer ulike måter å være kjønn på og da gjerne med utgangspunkt i tradisjonelle kjønnsroller (Bø, 2014). Med denne forståelsen av kjønnsutvikling kan man forstå hvor avgjørende voksenrollen i barnehagen er, blant annet for barnas lek og utvikling av interesser. Noe begge de foregående sitatene er eksempler på, nettopp fordi intervjupersonene setter fokus på de voksnes interesser og valg av aktiviteter.

Som avslutning av delkapittelet omhandlende barnehage og lek ønsker jeg å ha med det kommende sitatet, nettopp fordi det omhandler barnehage, kjønn og etnisitet. Et par av de intervjuede hadde selv erfaring med jobb i barnehage og delte derfor også sine erfaringer som

naturlig var påvirket av deres egen bakgrunn. En av de som selv hadde jobbet i barnehage var Noor, h*n fortalte denne fortellingen med bakgrunn i sine erfaringer.

Jeg var på en barnehage som jeg hadde praksis, ehh og det var samme foreldre som, fra Irak, også sa de til pedlederen at ho vil ikke jenta hennes leke med guttene på barnehagen, på grunn av ho er jente, også gutt. Så sa pedlederen at ho kan ikke gjøre det på grunn her er ikke forskjell (Noor).

Noor forteller i dette sitatet om hvordan noen foreldre hadde gitt beskjed til de ansatte i barnehagen at de ikke ønsket at deres datter skulle leke med gutter i barnehagen. Noor forteller at dette ble begrunnet med at de ikke ønsket at gutter og jenter skulle leke sammen, men at de ble møtt av pedagogisk leder om at det ikke var gjennomførbart, begrunnet med at det ikke blir gjort forskjell mellom gutter og jenter i norske barnehager. Slik jeg forstår denne fortellingen ble foreldrenes ønske om at deres datter ikke skulle leke med gutter ganske raskt og tydelig avslått. Dette begrunnet med at det i Norge ikke blir gjort forskjell mellom kjønnene og at barna må ha rett til å leke med de barna de selv ønsker å leke med. Forstått i retning av et interseksjonalitet perspektiv, der krysningspunktet mellom kjønn og etnisitet er i fokus (Gressgård, 2013; Røthing, 2014; Walle, 2006), kan man stille seg spørrende til hvordan denne fortellingen vil påvirke begge de aktuelle sosiale kategoriene. Det at de sosiale kategoriene ikke kan sees uavhengig av hverandre er også betydelig i sammenheng med det foregående sitatet. I likhet med hvordan både de omtalte foreldrene, den pedagogiske lederen og Noor sin tilhørighet i flere ulike sosiale kategorier vil være med å påvirke de ulike aktørenes forståelse og tolkning av situasjonen.

4.5.2 Voksenrollen i barnehagen

I likhet med betydningen av lek var fremstillinger omhandlende voksenrollen gjennomgående i intervjupersonenes fortellinger om barnehagen. I sammenheng med voksenrollen var det to undertemaer som tydeliggjorde seg, det ene var de ansattes utdanning og det andre var hvordan kvinner og menn som jobber i barnehagen utspiller sin rolle, derfor skal disse temaene utdypes i dette underkapittelet.

Betydningen av utdanning

I sammenheng med intervjupersonens beskrivelser av møte med barnehagen var som nevnt et av temaene det ble reflektert rundt, betydningen av de ansatte i barnehagens utdanning og betydningen av at de trivdes i jobben sin. Med følgende utsagn ”Utdannelse og så...

Utdanning er veldig viktig” (Diyar), setter Diyar fokuset på hva h*n mener er viktig i sammenheng med voksenrollen i barnehage, h*n sier også noe om at det ikke spiller noen rolle om man er kvinne eller mann, men at det er det om man vil jobbe i barnehage som betyr noe. Videre utdyper Diyar sin mening med følgende sitat.

Begynte sparing, dem bruker mest arbeider uten utdanning, fordi dem betaler mindre. Og så dem pedagoger, noen av dem klarer ikke, noen av dem vil ikke og dem. Når noen av dem er alene dem klarer ikke, dem bruker mest arbeid i feil plass. Feil plass. [] Og så en har utdanning. Først, (nr1) han har valgt, den som jobber på barnehage eller på andre steder. Andre (nr2), fikk teori. Så tredje (nr 3), praksis. Det var på en samfunn, det var flere. Du har pratet, jeg har pratet, jeg har lært det fra deg, du har lært det (Diyar).

I dette sitatet forteller Diyar om hvordan h*n opplever at det de siste årene i Norge har vært mye sparing i barnehagesektoren, og at dette har ført til bruk av flere ansatte uten utdanning fordi disse har lavere lønninger. H*n forteller også om hvordan h*n opplever at det at det kan være en pedagog alene sammen med flere ufaglærte på en avdelingen og at de ikke alltid klarer å få med seg alle i arbeidet. Diyar nevner også at noen velger feil utdanning og kanskje ikke passer så godt i den jobben de har valgt. H*n oppgir tre punkter som er av betydning for at man skal trives og lykkes i jobben, nummer en at man har gjort et bevisst valg, nummer to at man har kunnskap om teori og nummer tre at man har erfaring fra praksis, der man lærer av hverandre gjennom å dele erfaringer og kunnskap. Slik jeg tolker Diyar sin fortelling mener h*n at utdanning er viktig, nettopp fordi man med det har gjort et tydelig valg og man har fått teoretisk kunnskap som kan føre til at man gjør en mer reflektert jobb. I likhet med Diyar forteller også Lawin om betydningen av at man har tatt et bevisst valg og at man trives i den jobben man har med følgende fortelling.

Selv om alle jobber på grunn av penger eller økonomi, det er greit, men, eh, som jeg liker ikke ha noen jobb og tjene masse penger, men jeg liker ikke min jobb. Det er viktig, fordi det er ikke bare en dag, to dager eller en måned, ett år, det er hele livet, ikke sant? For eksempel 40 år man må jobbe da med en ting. Derfor det er viktig, først må like denne jobben. Eller ha interesse på denne jobben (Lawin).

Lawin forteller her om hvordan alle jobber med utgangspunkt i økonomiske grunner og at det er helt greit og alle jobber for å få lønn. Men i tillegg til dette setter Lawin fokus på betydningen av at man trives og har interesse for jobben sin, nettopp fordi det er en jobb man kanskje skal jobbe med i mange år. Jeg tolker at Lawin med sitt sitatet ikke bare sier noe om hvor viktig det er at man trives i jobben sin, men at man har tatt et valg, har en interesse og kanskje også implisitt har tatt en utdannelse for å jobbe i barnehagen. Slik jeg forsto både

Diyar og Lawin i deres intervjuer, satte de fokuset på utdanning og trivsel i jobben i sine refleksjoner nettopp fordi de mente at kjønnet til de som jobbet i barnehagen var underliggende og at det som betydde noe var om man var kvalifisert for jobben.

Med utgangspunkt i de tre forskningsprosjektene⁵ nevnt i delkapittelet *tidligere forskning*, tolker jeg at betydningen av utdanning ansees som vesentlig (Kunnskapsdepartementet m.fl., 2010; Kolle og Nyhus, 2013, Moe og Nordvik, 2012). Nettopp fordi informantene i disse prosjektene i all hovedsak er styrere eller pedagogiske ledere, altså personer som aktivt har valgt å utdanne seg til å jobbe i barnehage. Med dette som utgangspunkt er fokuset i fortellingene til Diyar og Lawin, om betydning av voksne som har valgt å ta seg utdanning for å jobbe i barnehage, viktig å ha med i betraktningen når det kommer til det kommende temaet: menn og kvinner som jobber i barnehage. At utdanning er av betydning når det kommer til jobben i barnehage er noe av det som kommer frem i Lappalainen (2004) sitt forskningsprosjekt. Der det blir påpekt at man som ansatt i barnehagen blant annet bør ha kunnskap om betydningen av hvordan en persons egen forståelse av seg selv med utgangspunkt i kjønn eller nasjonalitet.

Menn og kvinner som jobber i barnehagen

Det andre temaet som var tydelig i sammenheng med voksenrollen i barnehagen, var kvinner og menn. Hvordan intervjupersonene opplevde både forskjeller og likheter mellom kjønnene og hvordan de mente barna forholdt seg til de voksne med utgangspunkt i hvilket kjønn de hadde. Også betydningen av at det jobber både kvinner og menn ble det reflektert rundt, i likhet med voksenrollen sett i sammenheng med kjønn og etnisitet. Det kom frem ulike holdninger til dette med de ansatte sitt kjønn i barnehagen, en av de som reflekterte rundt dette var Hozan.

5

- *"Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnsopplæring 2008-2011"*: *"Nye barnehager i gamle spor? Hva vi gjør, og hva vi tror"* (Kunnskapsdepartementet, 2010).

- *"Tenk om Emilie het Emil?"* (Kolle og Nyhus, 2013).

- *"Spør etter kjønnsdiskurser i barnehagepersonalets praksisfortellinger"* (Moe og Nordvik, 2012).

Jeg tror at en dame, de liker barn mer og de kan behandle dem mye bedre enn menn. Jeg vet ikke, men for å skifte på dem og for å snakke med dem. Det, hver gang, jeg så at damer er mykere enn menn, så kanskje det er sånn (Hozan).

Her forteller Hozan om hvordan h*n mener at kvinner er med glad i barn og de er flinkere til å behandle og håndtere barn enn det menn er. At kvinner er flinkere til å passe på at barna har rette klær på seg og er mer lyttende og i dialog med barna. H*n sier også noe om hvordan h*n opplever at kvinner er mykere enn menn. Slik jeg tolker det setter Hozan i dette sitatet et klart skille mellom kvinner og menn som jobber i barnehagen. H*n viser en tydelig mening om at kvinner passer bedre til å jobbe med barn og at de bedre på omsorg og det å ta vare på barna enn det menn er. Også Aylan forteller en fortelling med klare likhetstrekk med Hozan sitt sitat.

For gutter også at en mann kan, betyr mye for dem. Ehh.. være med dem med fotball og, mer kanskje ute på sånne ting, men. Kanskje, hvis det er bare damer, sånn akkurat som mamma eller bestemor eller sånn ikke sant. At de føler seg er hjemme kanskje, mer med en mamma en, ja.. Men på den andre barnehagen for jenta mi, dem hadde gutter, noen gutter jobber. Og med gutten min også, det var noen voksne gutter jobber der. Så det har vært veldig greit. Og gutten min var veldig interessert å leke med han, og være ute og sånn, ja. Men jeg vet ikke hvorfor.. ehh.. det er, eh, jeg har aldri tenkt på det, men.. jeg føler, jeg tror.. ehh.. damer kan gjøre mye mer enn menn sånn med barn. Dem har det.. Men å være en gutt eller en mann der, det er også fint. Ja. Men noen syns, trenger ikke.

- Jeg spør: Trenger ikke menn?

Ja. Fordi jeg hadde en venninne når jeg bodde i (navn sted), ho likte ikke det skulle være en mann der, en, en ung voksen mann. Som var 40 eller sånn. Ho likte ikke; ”hvorfor han skal være der med barna og?”. ja, at det er nok med damer der. Jeg vet ikke. Jeg har aldri hørt klage fra barna mine, så. Men jeg tror damer har mer erfaring og tåler mer, med barna, ja (Aylan).

I denne fortellingen sier Aylan først noe om hvordan h*n opplever at barna setter pris på at det jobber menn i barnehagen. Det at menn kanskje er mer aktive i leken, for eksempel med å spille fotball er også noe h*n sier noe om. Så sier Aylan noe om hvordan barna kanskje føler mer trygghet når det er kvinner som jobber, at det minner barna om det å være med mor eller bestemor og hvordan det kan minne de om det å være hjemme. H*n forteller om hvordan det i en annen barnehage der både datteren og sønnen gikk jobbet flere menn og at det var positivt. Spesielt sønnen syntes det var fint, det å leke med de. Så sier h*n noe om at kvinner kan gjøre mer for barna enn menn kan, men at h*n syns det er fint med menn også. Videre forteller Aylan om hvordan h*n hadde en venninne som ikke syntes noe om at det jobbet menn i barnehagen til barna. Og at hun syntes at det holdt med at det var kvinner som jobbet der. Avslutningsvis sier Aylan noe om at barna aldri har klaget over at det jobber mest kvinner i barnehagen og så legger h*n til at h*n tror kvinner har mer erfaring og derfor takler bedre å

jobbe i barnehage. Slik jeg tolker Aylan drøfter h*n for og i mot kvinner og menn i barnehagen. H*n sier noe om at barna setter pris på at det er ansatte av begge kjønn, men slik jeg forstår sitatet mener h*n i egentlig at det å jobbe med barn som barnehagen er en jobb mest egnet for kvinner.

Slik jeg tolker det med utgangspunkt i de to foregående sitatene er det klare likheter mellom Hozan og Aylan sine fortellinger. De gir begge uttrykk for kvinner som mer omsorgsfulle, flinkere til å ta vare på og kommunisere med barn og at derfor bør det i hovedsak jobbe kvinner i barnehagene. Disse fortellingene kan sies å være klare eksempler på kjønnsdiskurser, det vil si at måten intervjupersonene snakker om og tillegger kvinner og menn ulike egenskaper er med å skape en sannhet om hvordan man skal være som kjønn (Bø, 2014). MacNaughton (2000) beskriver kjønnsdiskurser i barnehagen som noe som formes av de voksnes praksiser, det vil si at en kjønnsdiskurs vil kunne være forskjellig i ulike barnehager nettopp fordi de voksens påvirkning vil være avgjørende. Med det som utgangspunkt vil Hozan og Aylan sine fortellinger, med slik jeg tolker det et noe tradisjonelt syn på kjønn, kunne være med å forme og skape sannheter omkring kjønn som igjen påvirker barnas opplevelser og væremåter. I likhet med diskurser omkring kjønn som kommer frem i de to foregående fortellingene, tolker jeg også de i retning av et interseksjonelt perspektiv. En persons opplevelse av virkeligheten vil slik jeg forstår det alltid være påvirket av hvilke sosiale kategorier man er en del av. Og nettopp det at intervjupersonene forteller sine fortellinger med utgangspunkt i sitt etniske ståsted kan være en påvirkende faktor for hvordan de beskriver de voksne i barnehagen. Det at sosiale kategorier ikke kan ses uavhengig av hverandre, men at deres krysningpunkt er påvirkende for hvordan den enkelte forstår virkeligheten rundt seg er noe av interseksjonaliteten tar utgangspunkt i (Gressgård, 2013; Røthing, 2014; Walle, 2006). For meg er det spesielt Aylan sin fortelling der h*n forteller om sin venninnes opplevelse av menn som jobber i barnehagen som unødvendig og noe negativt som viser tydeligst hvordan ulike sosiale kategorier påvirker hverandre. Jeg tolker utsagnene med utgangspunkt i etnisk eller kulturell tilhørighet der kvinner ansees som primære omsorgspersoner for barn og nettopp derfor ansees menn som unødvendige i barnehagen.

I starten av Aylan sin fortelling ovenfor, sier h*n noe om hvordan barna syns det er å ha menn som jobber i barnehagen. Hozan forteller også om dette, nettopp betydningen med utgangspunkt i barnas ståsted.

For eksempel min sønn gikk i (navn på barnehage), der hadde de en gutt som jobbet der og sønnen min var alltid glad når han var på jobb, fordi han danset og sang med dem. Han viste ikke forskjell mellom guttene og jentene. [] Alle barna løpte til han, han var alltid full av barn, ikke som damene som jobbet i barnehagen. Fordi, ehh, jeg vet ikke, fordi menn og kvinner har ulike tanker og kanskje har forskjellige ting for barna (Hozan).

I dette sitatet forteller Hozan om hvordan sønnen opplevde at det var en mannlig ansatt i barnehagen hans. H*n forteller om hvordan sønnen ga uttrykk for glede, nettopp fordi den ansatte danset og sang med barna. Hozan gir videre uttrykk for at h*n opplever at den ansatte behandlet barna likt ikke gjorde noen forskjell mellom de med utgangspunkt i deres kjønn. H*n forteller også om hvor populær han var blant barna og at det alltid var mange barn rundt han, i tillegg sier h*n noe om at kvinnene som jobbet i barnehagen ikke var like aktive og populære blant barna. Avslutningsvis forteller Hozan om at h*n mener at kvinner og menn har forskjellige tanker og ressurser som barna kan dra nytte av. Slik jeg tolker dette forteller Hozan her om hvordan h*n som forelder og barna opplever forskjellen mellom kvinner og menn som jobber i barnehagen. Det at menn er mer aktive og lekne sammen med barna, mens kvinner ikke er det. På den måten tolker jeg at Hozan har satt et klart skille mellom de voksne, deres aktiviteter og interesser med utgangspunkt i deres kjønn. At Hozan som avslutning sier noe om at kvinner og menns ulike ressurser har sine likhetstrekk med Lawin sin fortelling nedenfor, der h*n sier om hvorfor det er viktig med både kvinner og menn som jobber i barnehagen.

Fordi, for eksempel, fordi hvis det er bare jenter eller hvis det er bare damer, egentlig, tenker på dame eller mann, det er helt forskjellig. Ikke sant? Ikke helt forskjellig, men flere ting det er forskjellig, mellom menn og damer. Og, og for eksempel hvis barnet mitt har bare en dame lærer og hun lærer det, ehh, da jeg tror barnet mitt mister noen ting, ikke sant eller på motsatt egentlig, hvis det er bare menn, da barnet mister noen ting. Derfor jeg tror det må være begge deler og følge begge deler. Fordi jeg, jeg må vite det egentlig, hvordan en mann tenker og hvordan en dame tenker, ikke sant? [] Men det er viktig for meg at barnet mitt lærer begge deler. Hvordan en mann tenker og hvordan en dame tenker. Men hvis barnet mitt er i barnehage fem år, og det er fem år, det er veldig viktig, for å vokse opp, for å lære flere ting (Lawin).

I dette sitatet forteller Lawin om sin forståelse av hvordan det er med bare kvinner som jobber i barnehagen. H*n uttrykker at kvinner og menn er forskjellige, og at barna derfor går glipp av ulik lærdom om det kunne hadde vært kvinner eller kun menn som jobbet i barnehagen. Lawin gir videre klart uttrykk for at h*n mener at det både burde være voksne av begge kjønn ansatt i barnehagen og at barna på bakgrunn av det har større mulighet til å forstå hvordan kvinner tenker og menn tenker. Det at barna er i barnehagen i mange år av livet sitt, og at de i

løpet av disse årene vokser opp og lærer mye, er nettopp av årsakene til at Lawin påpeker betydningen av ansatte av begge kjønn. Lawin sine utsagn i dette sitatet sier, slik jeg tolker det, noe om hvor viktig rolle de ansatte i barnehagen spiller. Det at de voksne påvirker og former barna og deres opplevelse av kjønn kommer tydelig frem. H*n sier mye om hvordan kvinner og menn er forskjellige og hvor viktig det er at barna opplever ulike rollemodeller. Samtidig som Lawin gir klart uttrykk for at det er viktig med ansatte av begge kjønn i barnehagen, kategoriserer h*n kvinner og menn i to ulike grupper der, slik jeg tolker det kvinner tenker på en måte og menn på en annen. Lawin har tidligere fortalt at h*n mener at kjønn et sosialt skapt, men at slik samfunnet er i dag er forskjellen mellom kjønnene fremtredende og at det vil ta mange år med aktivt arbeid for å viske ut disse forskjellene. Med utgangspunkt i sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn sett i sammenheng med barn og barnehage, er det flere forskere som beskriver kjønn som noe som bygges opp og ned og konstrueres med utgangspunkt i de påvirkningene barna utsettes for (Davis, 2003; Bø, 2014). Med dette som utgangspunkt er både Hozan sin fortelling om den mannlige ansatte og Lawin sin forståelse av de ansatte sin betydning for barnas utvikling viktige fortellinger. Det at barn formes og påvirkes av det som skjer rundt de, og at det nettopp derfor er avgjørende med voksne som er bevisste sitt eget kjønn og den rollen de har som rollemodeller i barnehagen er viktig sett i sammenheng med en sosialkonstruktivistisk forståelse (Bø, 2014).

Som avslutning på dette delkapittelet tar jeg med det følgende sitatet fra Noor.

Ser du i barnehagen at utenlandske menn jobber der, det ser du ikke. Fordi han vokste opp ”at du må jobbe annen jobb, ikke i barnehagen, ikke passe på barn”.. du ser det ikke (Noor).

Her stiller Noor seg spørrende til om man ser menn med utenlandsk opprinnelse som arbeider i barnehage. H*n kommer også med påstanden om man ikke gjør det og at årsaken til dette er fordi disse mennene har vokst opp med å lære at det å passe barn og jobbe i barnehage ikke er noen jobb for en mann. Slik jeg forstå Noor sitt utsagn har h*n et klart syn på dette og sier noe om at kulturen i opprinnelses landet eller mennenes oppdragelse vil være påvirkende for at de ikke velger å jobbe i barnehage. Sett i sammenheng med et interseksjonelt perspektiv er dette sitatet, slik jeg tolker det, et tydelig eksempel på hvordan to sosiale kategorier påvirker hverandre. Det at man er mann og har en utenlandsk opprinnelse kan være med å føre til en slags ”dobbel undertrykkelse”, der årsaken til at de velger bort jobben ikke kan sees uavhengig av hverandre (Gressgård, 2013). Det kan være nettopp det krysningpunktet

mellom de to sosiale kategoriene som kan være en påvirkende årsak til hvorfor de velger bort denne typen jobb.

4.5.3 Oppsummering

I de foregående fortellingene var det historier omhandlende intervjupersonenes møte med barnehagen som sto i fokus. Intervjupersonene forteller om ulike møter, men likhetene og temaene som gjentok seg var fortellinger omhandlende leken i barnehagen og hvilken rolle de voksne spilte. Delkapittelet er derfor delt inn i to underkapitler der temaene lek og voksenrollen ble utdypet.

I sammenheng med leken i barnehagen ble både gutter og jenters interesser og hvilke likheter og ulikheter som eksisterte mellom kjønnene reflektert rundt. I likhet med hvordan de voksens rolle og hvordan de kan være med å påvirke barnas lek. Intervjupersonene hadde noe ulikt fokus i sammenheng med barnas lek, en av intervjupersonene ga klart uttrykk for at gutter og jenter valgte forskjellige aktiviteter i leken. Mens på den andre siden fortalte par av de intervjuede om opplevelsen som foreldre, men også at barna selv ga uttrykk for, at gutter og jenter lekte det samme og ikke opplevde noen forskjellsbehandling. De intervjuede ga på mange måter uttrykk for at barna i hvert fall hadde like muligheter til å velge de samme lekene. Noe annet som kom tilsynet i denne sammenhengen var hvordan de voksnes interesser og deres valg av organiserte aktiviteter påvirket barna i deres lek. Hvordan samspeillet mellom barn og voksen og barna i mellom gjenspeilet seg i barnas av aktiviteter, men også hvordan etnisitet og kjønn kunne være med å påvirke leken ble det også reflektert rundt. Nettopp nyansen mellom hvilke muligheter barna hadde i valg av aktiviteter og hvilke aktiviteter de valgte, og da noen ganger på bakgrunn av de voksnes påvirkning, var noe av det som kom frem tydeligst frem i denne delen av analysen. I dette underkapittelet ble likhetstrekk mellom intervjupersonenes opplevelser av kjønn i barnehagen som like og ulike og et av forskningsprosjektene beskrevet i delkapittelet om *tidligere forskning* utdypet (Kolle og Nyhus, 2013). Så vel som teoretiske perspektiver omhandlende kjønnsdiskurser (MacNaughton, 2000) og sosialkonstruktivistiske forståelser av kjønn i et barnehageperspektiv (Bø, 2014) og interseksjonalitet (Gressgård, 2013; Røthing, 2014; Walle, 2006).

I underkapittelet omhandlende voksenrollen i barnehagen var det hvordan de ansatte sin utdanning og interesse for jobben og hvordan dette spilte en rolle og hvilket kjønn den ansatte

i barnehagen hadde, som ble beskrevet i fortellingene. Hvordan de voksne var som forbilder og hvordan de var med å påvirke og forme barna var noen av hovedtrekkene i historiene. I sammenheng med hvordan interessen og utdannelsen til den ansatte påvirket den jobben de gjorde ble den ansattes kjønn underordnet. Fokuset i denne delen av underkapittelet om voksenrollen var altså ønsket om og et bevisst valg for å ville jobbe i barnehage som var av betydning for jobben den voksne gjorde. Videre i underkapittelet ble de voksne kjønn reflektert rundt, både i sammenheng med forskjeller mellom kjønnene og hvordan barna forholdt seg til de voksne med utgangspunkt i deres kjønn, men også betydningen av å ha ansatte av begge kjønn ble belyst. Som avslutning ble en kort refleksjon om hvorfor menn med utenlandsk opprinnelse sjelden er å se arbeidene i barnehagen presentert. Holdninger om at kvinner var bedre på vise omsorg og derfor også mer egnet til å jobbe i barnehage var noe av det som kom frem, men også gleden og utbytte barna hadde av at det var ansatte av begge kjønn ble nevnt. I denne delen av analysen var det som kom klarest frem forståelsen av de voksne i barnehagen sin betydning, både som rollemodeller og hvordan de er med å forme barnas forståelse av seg selv som gutt eller jente. Ulike teoretiske perspektiver som ble påpekt i denne delen av underkapittelet var diskurser omkring kjønn sett i sammenheng med et barnehageperspektiv (MacNaughton, 2000). Der kvinner ble omtalt som mer egnet for å yte omsorg og hvordan voksne i barnehagen er rollemodeller for barna og på den måten også er med å skape en gjeldene kjønnsdiskurs. Disse holdningene ble også utdypet i interseksjonelt perspektiv (Gressgård, 2013; Røthing, 2014; Walle, 2006). En sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn, hvor barna formes inn i et kjønnsmonster med utgangspunkt i påvirkningen fra de voksne ble også utdypet (Davis, 2003; Bø, 2014).

5. Avsluttende drøfting

I det foregående kapittelet var målet å analysere det empiriske materialet denne oppgaven baserer seg på, dette ble gjort ved å gjengi et systematisk utvalg sitater av intervjupersonenes fortellinger fra intervjuene tematisk. Jeg har forsøkt å få frem intervjupersonenes historier gjennom livet og deres virkelighetsoppfatning med utgangspunkt i en problemstilling og de fire forskningsspørsmålene. Det har vært vesentlig for meg å beholde de intervjuedes stemmer og perspektiver for på den måten å få frem deres virkelighet på en mest mulig troverdig og riktig måte. I dette kapittelet skal materialet drøftes i lys av det teoretiske rammeverket og forskningslitteraturen som denne oppgaven tar utgangspunkt i. På den måten skal jeg forsøke å besvare problemstilling og forskningsspørsmålene og presentere mitt forskningsbidrag. I siste delen av kapittelet skal jeg løfte frem andre perspektiver som kunne vært interessante i sammenheng med dette prosjektet og noen temaer det kunne vært spennende å arbeide videre med.

Problemstillingen som blir belyst i denne oppgaven er som følger: *Hvilke forestillinger om kjønn kommer til uttrykk i foreldre med utenlandskopprinnelse sine fortellinger?*. For å bryte ned problemstillingen, belyse de ulike temaene i oppgaven og som hjelp til å besvare problemstillingen brukte jeg fire forskningsspørsmål, de var blant annet med å påvirke delkapitlene i analysen, for eksempel ved at temaene i spørsmålene ble gjenspeilet i analysen. I første delkapittel i analysen, ble forskningsspørsmålet, *Hvordan fremstiller foreldrene kjønn og kjønnsforskjeller?*, besvart. I dette delkapittelet var fokuset hvordan foreldrene beskrev hva de opplevde var typisk ved kjønnene. I delkapittel to, var det forskningsspørsmålet, *Hvordan beskriver foreldrene sin egen oppvekst i forhold til kjønn og kjønnsroller?*, som skulle svares på. Kapittelet omhandlet fortellinger fra foreldrenes egen oppvekst og hvilke opplevelser og hvordan de erfarte forestillinger om kjønn fra denne delen av livet sitt. I det tredje delkapittelet av analysen skulle følgende spørsmål besvares, *Hvilke sentrale temaer trekker foreldrene frem i sine beskrivelser av kjønnsforskjeller?*. I dette delkapittelet var det fortellinger om sammenligninger mellom hjemland og Norge, foreldrenes ansvar og oppdragerrollen og tilslutt fortellinger om barns interesser, som ble fortalt. I det siste delkapittelet, søkte jeg svaret på følgende spørsmål, *Hvilke erfaringer har foreldrene knyttet til barnehagen og kjønns sosialisering?*. Temaet i dette delkapittelet var altså møte med barnehagen, da med utgangspunkt i voksenrollen og leken i et kjønnsperspektiv.

Med utgangspunkt i temaene i delkapitlene i analysen har jeg kommet frem til tre emner som jeg finner fremtredende på tvers av materialet gjennom analysen. Videre i dette kapitlet skal disse temaene drøftes og reflekteres omkring. For meg er det viktig å ikke komme med noen bastante konklusjoner, men ha fokuset på drøftende refleksjoner, nettopp fordi mine analyser viser at det er flere måter å besvare forskningsspørsmålene på. Først i kapitlet skal jeg drøfte hvordan intervjupersonene tydelig kom med motstridene refleksjoner omkring kjønn. Dette kom blant annet til uttrykk i fortellinger av *kjønn enten basert på en ønsketilstand eller på en virkelighet*. Videre drøftes *behandlingen av barn i et kjønnsperspektiv*. Der fokuset blir på hvordan egne opplevelser fra barndommen kan være med å påvirke egne forestillinger om kjønn i voksen alder og hvordan denne behandlingen påvirker barnas egen forståelse av sitt eget kjønn og andres kjønn. Tilslutt skal jeg drøfte hvilken rolle voksne spiller, om man som *voksen er rollemodell eller ei*. Dette gjøres ved å peke på hva slags type rollemodell som framtrer gjennom analysen og hvordan dette påvirker barna.

5.1 Forståelser av kjønn – ønsket tilstand eller virkelighet?

Måter å betrakte og forstå kjønn på er mange, biologisk kjønn og sosialkonstruktivistisk kjønn kan beskrives som forståelser av kjønn i hver sin ende av et kontinuum. Det å forstå kjønn som noe medfødt kan sies å være den mest vanlige måten å forstå kjønn på i dagens samfunn (Prieur, 2002). Det er selvkjent at det er biologiske forskjeller mellom kvinner og menn, men på tross av det stiller også forskere innenfor biologien seg kritiske til den rollen biologien har spilt innen kjønnsforskningen (Lorentzen, 2006). Innenfor en sosialkonstruktivistisk forståelse av kjønn stiller man seg spørrende til generaliseringer, det å forstå kjønn som noe som er i endring og det å konstruere sin egen kjønnsidentitet står sterkt (Røthing, 2014). Ved å ha kjennskap til ulike måtene å forstå kjønn på vil det kunne være med å utvide synet på hva kjønn er og hvilke forestillinger omkring kjønn som eksisterer. Gjennom det empiriske materialet i mitt prosjekt kom det frem motstridene beskrivelser av kjønn i flere sammenhenger, jeg stiller meg derfor spørsmålet: Er beskrivelsene basert på en ønsket tilstand eller på virkeligheten?

Med utgangspunkt i intervjuene virker det ikke mulig å plassere intervjupersonene innenfor det ene eller andre retningen når det kommer til forståelse av kjønn. Deres fortellinger har på mange måter spor av begge retningene nevnt ovenfor. Det kan virke som de intervjuede hadde en tanke og et ønske om hvordan de mente at rollene mellom kvinner og menn burde være,

mens den virkeligheten de befant seg i ikke gjenspeiler dette ønsket. De ytret ved flere anledninger kjønn som noe likestilt eller kjønnene som like, dette kom spesielt frem i sammenheng med spørsmålene der de direkte ble bedt om å komme med beskrivelser. Disse beskrivelsene kom spesielt i fortellingene omhandlende barn, mens når det kom til voksne ble det påpekt at forskjellene var større. Det kom altså frem en forståelse rundt endring av synet på kjønn fra noe som er likt i barndommen, til noe som blir ulikt senere livet. Hvordan kjønn ble beskrevet virket å være påvirket av måten man forstår kjønn på, dette kan igjen være formet av påvirkninger utenfra, som for eksempel kultur eller oppvekstmiljø. Kjønn kan altså ansees som noe som er i endring, en bevegelig del av identiteten og som en slags rolle man påtar seg for å passe den normative forståelsen (Butler, 1999). Med denne oppfatningen vil de ytre påvirkningene være betydelige og det kan være med å danne forståelsen den enkelte har, dette vil både gjelde forståelsen av sitt eget kjønn og andres. Det at intervjupersonene ga uttrykk for at de ofte opplevde gutter og jenter som like, mens voksne som ulike kan tyde på at det skjer en slags utvikling gjennom livet. Altså virker dette å være en påvirkning som skjer fra omgivelsene gjennom livet. Med dette som utgangspunkt vil intervjupersonenes motstridene uttalelser om kjønn være naturlige, nettopp fordi det kan sies at barn enda ikke har latt seg påvirke i samme grad som voksne. På den andre siden vil de som stiller seg kritiske til Butler sine teorier argumentere for at det blir for diffust og distansert å beskrive kjønn noe man kan velge og at det vil være naturlig at mennesker imiterer sine forbilder (Nielsen, 2006; Prieur, 2002; Solbrække og Aarseth, 2006). Det kan altså sies at barn vil imitere sine forbilder uavhengig av kjønn, og at barn derfor vil være ulike og velger for eksempel sine aktiviteter med utgangspunkt i sine interesser, dermed kan gutter og jenter oppleves som både like og ulike.

Butler (1988; 1999) bruker begrepet proformativitet i sammenheng med kjønn. Bakgrunnen for dette er blant annet hvordan kroppslige ytringer er med å forme måten kjønn utføres i ulike sosiale- og kulturellesammenhenger. Iscenesettelse er også et begrep som er med å beskrive Butler sitt proformativitetsbegrep, repetisjon av bestemte handlinger som igjen er med å skape en diskurs om hva en kvinne eller mann kan være, er en måte å beskrive begrepet på (Bondevik og Rustad, 2006; Mortensen m.fl., 2008). Proformativitet, eller måten å *gjøre* eller *iscenesette* kjønn på sett i sammenheng med kulturelle forskjeller er i forbindelse med intervjupersonenes fortellinger interessante, dette fordi kjønn ble beskrevet på ulike måter av samme person. Dette kan tyde da på at kjønn kan *gjøres* ulikt i ulike sammenhenger, av ulike personer eller at man kan ha en ulik forståelse av kjønn i avhengig av situasjonen. Det at

foreldrene i mine intervjuer kommer med motstridene beskrivelser underbygger etter min mening forståelsen av kjønn som noe man *gjør*. Nettopp fordi kjønn beskrives som både likt og ulikt, noe som varierer i ulike situasjoner og gjennom livet.

Som nevnt tidligere kom det tydelig frem i mitt materiale et skille mellom hvordan foreldrene beskrev kjønn da de ble direkte spurt om forskjellen, og da de fortalte fortellinger uten dette direkte fokuset. Dette kom også tilsynet i sammenheng med fortellingene som omhandlet intervjupersonenes egne barndom. Det interessante er at alle de intervjuedes historier fra barndommen hadde fellestrekk. De fortalte om et samfunn der synet på kjønn var av betydning, mens alle utenom en beskrev sine egne familier som ulike andre familier og samfunnet. Fortellingene som kom frem dreide seg om at barna i familiene var likestilte uavhengig av kjønn, mens ute i samfunnet var skillet mellom kjønnene tydelige. Jeg finner det naturlig å stille meg spørrende til hvorfor de intervjuedes svar hadde så tydelige likhetstrekk? En årsak kan være at det er basert på tilfeldigheter i forhold til hvem de intervjuede var, eller at de som valgte å stille til intervju var de som hadde et bevisst forhold til dette med kjønn, som blant annet var basert på klare erfaringer gjennom livet. En annen årsak kan være at intervjupersonene ga svar som de så for seg at jeg ønsket meg, eller at de ønsket å fremstille sin egen familie i et positivt lys. En siste grunn kan være at dette nettopp er sannheten. At mange familier har opplevd at de innad i familien har hatt et syn og en forståelse av kjønn som var annerledes enn det samfunnet rundt ga rom for. Der samfunnet var styrt sentralt og det ikke var rom for folkets røster i denne sammenhengen. Det å finne årsaken til dette blir rene spekulasjoner, men det er allikevel interessant å se for seg hva årsaken kan være og ikke minst hvordan dette kan være med å påvirke intervjupersonene og deres virkelighet. Ved å ta utgangspunkt i disse motstridene fortellingene omkring kjønn og foreldrenes fortellinger om en oppvekst der samfunnet og familien hadde ulike måter å møte kjønn på, vil et interseksjonelt perspektiv være selvfølgelig. At etnisitet, eller kulturelle erfaringer og kjønn påvirker hverandre og ikke kan ses uavhengig av hverandre, i tillegg til hvilke maktrelasjoner som kommer til uttrykk i ulike sammenhenger er viktig når det kommer til interseksjonalitet (Gressgård, 2013). Det at foreldrene forteller såpass motstridene fortellinger kan altså ikke ses uavhengig av deres erfaringer, deres egen oppvekst og hvordan de har sett og opplevd forskjellbehandling mellom gutter og jenter på nært hold. Dette kan på mange måter både være en av årsakene og en forklaring på disse motstridene fortellingene.

Også i sammenheng med forelderens beskrivelser av kjønn i barnehagen ble det fortalt historier som var motstridene. Som nevnt kom det tydelig frem i intervjuene at intervjupersonene gjennomgående ga uttrykk for at de mente at gutter og jenter var like når de direkte ble bedt om å beskrive, mens da de senere for eksempel fortalte om gutter og jenters interesser og lek kom med fortellinger som viste til et større skille. Det kom blant annet frem at intervjupersonene opplevde at barna i barnehagen ble behandlet likt av de ansatte og at barna selv fikk velge hva og hvem de ville leke med. Allikevel ble fortellinger omkring kjønn basert på gutter og jenter som ulike fortalt. I rammeplanen for barnehagen (2011; 2017) står det tydelig at barnehagene er pliktet til å arbeide for at gutter og jenter skal ha like muligheter og at likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk. Gjennom sine fortellinger gir foreldrene uttrykk for dette, at barnehagen ga rom og muligheter for likebehandling mellom kjønnene. Nettopp derfor er det interessant at foreldrene også opplevde at gutter og jenter valgte ulike aktiviteter og leker. Hva er det som gjør at gutter og jenter velger å leke med og på ulike måter? På den ene siden kan dette komme av at barnehagene faktisk aktivt forsøker å jobbe for likebehandling mellom kjønnene, at de gir rom for at barna selv skal velge sine egne venner, interesser og aktiviteter. Mens det ubevisst både i personalet og i samfunnet generelt eksisterer diskurser og forventinger til barna med utgangspunkt i hvilket kjønn de har, som igjen er med å forme den rollen barnet påtar seg med utgangspunkt i sitt kjønn. Dette vil igjen kunne påvirke både hvordan barn repeterer tradisjonelle roller, men også den opplevelsen av kjønn som de voksne sitter igjen med.

Fortellingene i mitt materiale omhandlende forståelser av kjønn er mange. Disse forståelsene kan både være basert på de intervjuedes egne erfaringer og hvilke forventninger de både har hatt og har til seg selv som kjønn, men også hvilke forventninger de har til de rundt seg. Dette kan igjen ha vært med å forme hvordan de har opplevd og opplever sin virkelighet.

5.2 Behandling av barn i et kjønnsperspektiv

Måten kjønn blir snakket om, hvordan barn blir møtt med utgangspunkt i sitt kjønn og hvordan de voksne er som forbilder er alle faktorer som kan være med å forme diskurser omkring kjønn og barn. Disse diskursene kan sies å variere og vil være ulike i ulike sammenhenger, som igjen vil påvirke den eksisterende praksisen (Bø, 2014; Davis, 2003; MacNaughton, 2000). I mitt materiale kom det frem flere eksempler på hvordan barn behandles med utgangspunkt i deres kjønn. Hva dette gjør med barna og deres egen

opplevelse av sitt og det motsatte kjønn kan sies å være påvirkende faktorer for utviklingen av barnas kjønnsidentitet. Foreldrene fortalte blant annet om hvordan de i sin egen oppvekst opplevde at gutter ble ansett som mer verdt enn jenter, dette gjaldt først og fremst ute i samfunnet, ikke innad i familien. Men en av de intervjuede fortalte om opplevelser fra sin egen familie der guttene ble betraktet som mer verdt og fikk et slags hovedansvar for familien ved fars fravær. Med utgangspunkt i forståelser av kjønnsdiskurser som ulike i ulike sammenhenger kan man forstå det å vokse opp i et samfunn der kjønn blir betraktet på to så ulike måter som svært forvirrende. På den ene siden vil man i familien oppleve at man blir behandlet på en måte, mens man i samfunnet ellers blir behandlet på en annen. Med interseksjonalitetsbegrepet (Gressgård, 2013) i tankene er det selvklart å tenke at de sosiale kategoriene kjønn og etnisitet her påvirker hverandre, og at de er med å forme hvordan de intervjuede behandler sine barn. På tross av dette kom det frem i mine intervjuer ulike fortellinger om foreldre som bevisst ønsket å behandle barna sine som likestilte individer uavhengig av kjønn.

Når foreldrene fortalte, ikke bare om sin egen barndom, men også om erfaringer når det kom til deres egne barn, vil interseksjonalitet også være av betydning (Gressgård, 2013). At foreldrene har med seg erfaringer fra sin egen oppvekst og at dette er med å påvirke deres rolle som oppdragere er på mange måter forståelig. Samtidig vil hvordan dette har påvirket variere ulikt fra person til person. Eksempelvis fortelles det om hvordan man som forelder har et bevisst eller ubevisst forhold til hvilke leker man kjøper til barna sine eller hvordan man snakker om gutter som ”bråkete” og jenter som ”snille”. På den måten kan det sies at foreldrene selv er med å forme den gjeldene kjønnsdiskursen i sin egen familie, altså måten de snakker om, forstår og dermed praktiserer omkring forståelser av kjønn på (Mortensen m.fl., 2008). Dette vil igjen kunne være med å forme hvordan barna selv forstår og opplever sitt eget kjønn. Derfor kan det sies at bevissthet rundt dette fra foreldrene er viktig for at barna skal kunne få forme sin egen kjønnsidentitet. At måten barn blir behandlet ut i fra et kjønnsperspektiv kan sies å på mange måter forme barna, men i hvilken retning er ikke klar. Ved å bruke foreldrene i mine intervjuer som eksempler kommer det frem at de varierer fra å ha et svært bevisst forhold til kjønn, til å ha et mindre bevisst. Med dette mener jeg at de i utgangspunktet virker å være bevisste spesielt når de blir spurt direkte, mens når de forteller kommer det frem et mer tradisjonelt syn på kjønn. Det virker heller ikke å være et klart forhold mellom egen oppdragelse og hvordan de selv oppdrar sine barn, det kan derfor tyde på at denne bevisstheten er relativt uavhengig av opplevelser fra deres egen barndom.

I likhet med hjemmet og foreldrene som en viktig aktør i barnas kjønnsidentitetsutvikling er barnehagen en annen. Barnehagen skal være en arena der barn skal ha like muligheter uavhengig av kjønn (Kunnskapsdepartementet, 2011 og 2017). Det vil si at barnehagen skal ha et bevisst forhold til hvordan barna blir behandlet i et kjønnsperspektiv. På samme tid kommer det frem i mitt materialet at det både er et skille og ikke et skille mellom gutter og jenter i barnehagen. Der skillet ikke kommer tilsynet er i forhold til hvordan de voksne i barnehagen tilsynelatende behandler barna og i forhold til hvem og hva de får leke med. Ved å beskrive dette som *tilsynelatende* tar jeg utgangspunkt i forskingsrapporten, ”*Tenk om Emilie het Emil?*”, presentert i delkapittelet om *tidligere forskning*, der det kommer frem at det er et skille mellom hvordan man tror det er og hvordan det faktisk er når det kommer til arbeidet omkring kjønn i barnehagene (Kolle og Nyhus, 2013). På tross av dette gir de fleste av foreldrene i mine intervjuer uttrykk for at de opplever en bevissthet blant de voksne i barnehagene. På den andre siden, der skillet mellom gutter og jenter i forelderens fortellinger kommer tydeligst frem, dreier det seg om hvilke aktiviteter barna velger å leke med og hvilke interesser som kommer til uttrykk, som tyder på å være ulike mellom kjønnene. Liggende funn gjorde også Moe og Nordvik (2012) i sitt forskningsprosjekt, nettopp ved at de så tegn på gutter og jenter som både hadde tradisjonelle og mer utradisjonelle måter å *gjøre* kjønn på. På bakgrunn av dette er det derfor ikke så unaturlig at foreldrene forteller om begge disse erfaringene, nettopp fordi dette viser seg å være et fenomen som er noe kjent fra før.

Når det kommer til fortellingene om behandling av barn med utgangspunkt i kjønn kan det tyde på tvetydige erfaringer. Tilsynelatende behandling av barn som like, men allikevel tegn på barn som inntar tradisjonelle roller. Betydningen av opplevelser gjennom livet og hvordan disse er med å påvirke barns forståelse av seg selv i et kjønnsperspektiv er ikke til å komme fra, samtidig som disse opplevelsene ikke nødvendigvis avgjør noen bestemt retning for disse forståelsene.

5.3 Voksenrollen – rollemodell eller ei?

Måten kjønn diskuteres på er som nevnt med å forme den gjeldene kjønnsdiskursen (Butler, 1999; Bø, 2014; Davis, 2003; MacNaughton, 2000), og i sammenheng med barn og deres utvikling av kjønnsidentitet er bevissthet rundt dette betydningsfullt. Det at voksne snakker og definerer kjønn på den ene eller andre måten kan derfor være med å påvirke hvordan barn selv

opplever at de skal være. En av foreldrene i mine intervjuer sa det på følgende måte, ”Dem er barn. Vi lærer dem: ”du er jente og han er gutt””. I dette sitatet sies det noe om hvordan voksne på mange måter er med å forme barna og deres forståelse av seg selv i et kjønnsperspektiv. Den voksnes rolle kan altså sies å være av stor betydning og det kan derfor være viktig å spørre seg om man som voksen er rollemodell eller ei?

Med utgangspunkt i en sosialkonstruktivistisk forståelse (Prieur, 2002; Røthing, 2014) av kjønn og Butler (1999) sine teorier, der kjønn er noe som skapes, gjøres og som kan endres gjennom livet er det selvklaart å ta med i betraktningen posisjonen av ulike faktorer som kan påvirke utviklingen. I mitt innsamlede materialet kom det frem flere fortellinger om hvordan intervjupersonene opplevde seg selv som foreldre, hvordan de opplevde seg selv som forbilder for sine barn. Det at man som forelder skal være en god rollemodell for sine barn er det enighet om, men hvordan man skal være det varierer. Det fortelles blant annet om hvordan man som forelder er ulik som mor og far, hvordan man for eksempel snakker med og oppdrar barna på ulike måter. Også hvordan man som foreldre allerede fra før fødsel av barnet velger leker og farger på klær eller rom blir også nevnt. Om disse, på mange måter ubevisste, handlingene påvirker hvordan barna sosialiseres inn i tradisjonelle kjønnsroller kan man stille seg spørrende til. Ved å ta utgangspunkt i at kjønn er noe som konstrueres og formes gjennom sosiale opplevelser (Røthing, 2014), overlates det ingen tvil om at dette vil påvirke barnas kjønnsidentitet. På den andre siden reflekteres det også over i mitt materialet om de tradisjonelle rollene er mulige å endre og i så tilfelle tidsperspektivet det vil ta, og da med utgangspunkt i et svært bevisst forhold til å ville endre dette.

Sosialkonstruktivistisk identitetsutvikling, da både med tanke etnisitet og kjønn, er med å forme hvert enkelte individ til de man er. Identitetskategoriene påvirkes av sosiale omstendigheter som igjen er med å påvirke hvordan man ser på seg selv og opplever at man bør være (Prieur, 2002; Prieur, 2004; Røthing, 2014; Walle, 2006). Dette er med på forme våre virkeligheter og gjør at det vi opplever i livet påvirker oss. Når de jeg intervjuet selv har opplevd voksenpersoner, med det som kan kalles svært tradisjonelle kjønnsroller, gjør det noe med hvordan de ser verden og hvordan de selv ønsker å være som rollemodeller. Allikevel kan det være lang vei mellom hvordan man ønsker at det skal være og hvordan virkeligheten er. Og når beskrivelser fra egen barndom dreier seg om kvinner og menn med separate jobber og søkelyset videre blir satt på hvorfor det ofte er kvinner som jobber i barnehage i Norge må vi tørre å se på hvor bevisste vi selv er som rollemodeller. Kan det tyde på at vi også her i

landet ikke har kommet så langt som vi ønsker å tro med tanke likestilling mellom kjønnene, som igjen er med å påvirke hvordan man er rollemodell for barna.

I artikkelen ”Kjønn og likestilling i barnehage og skole – Et forsømt felt” (2015), setter Bø søkelyset på blant annet betydningen av bevissthet hos de voksne i barnehagen. Viktigheten av det å være kjønn på mangfoldige måter og ikke bare repetere de tradisjonelle rollene blir også omtalt. Det blir altså satt fokuset på betydningen av de voksne, både at det at de voksne er bevisste og hvordan voksne er som rollemodeller (Bø, 2015). Med dette som utgangspunkt er det ingen tvil om de ansatte i barnehagen spiller en viktig rolle som rollemodeller for barna. Med tanke på at ansatte i barnehagene ofte tilbringer mange timer sammen med barna hver dag, er det med å underbygge betydningen av at de er bevisste sine roller. Foreldrene i mine intervjuer forteller om voksne i barnehagen som ikke virker å ikke gjøre noen bevisst forskjell på barna med utgangspunkt i kjønn. Voksne som oppfordrer barna til å leke med det vil og de barna de vil, som legger til rette for at barna skal få være den de er med utgangspunkt i sine interesser og på sine egne premisser. På samme tid kommer det også eksempler på at barna ofte velger voksne med samme kjønn når de trenger en voksen. Barn som ser voksne med tradisjonelle roller som igjen påvirker barna til å repetere det tradisjonelle. Selv om de voksne i disse fortellingene virker å være bevisste på hvordan de oppfordrer og tilrettelegger for barnas lek, virker de ikke å være bevisste på hvilken rolle de har som rollemodell for barna.

Barn observerer og imiterer fra tidlig alder sine voksne forbilder og de blir også tidlig klar over sitt eget kjønn (Bø, 2014). Ved å se dette i sammenheng med en sosialkonstruktivistisk kjønnsforståelse, overlater det liten tvil om at voksne ansees som rollemodeller for barns kjønnsidentitetsutvikling. Dette gjelder voksne i alle arenaer, som for eksempel både i hjemmet og i barnehagen. På samme tid er spørsmålet på hvilken måte man som voksen er det eller om man er gode rollemodeller? Med utgangspunktet i foreldrenes fortellinger kan det tyde på at det er et mønster der barna tiltrekkes av rollemodeller av samme kjønn, som igjen kan tyde på at kvinner og menn ofte *gjør* kjønn på en tradisjonell måte. Videre er det slik jeg forstår det flere faktorer som vil være med å påvirke hva slags type rollemodell en voksen er. Eksempelvis kan det avhenge av de voksnes bevissthet eller hvordan man som voksen *gjør* sitt eget kjønn. Ved å ta utgangspunkt i Butler (1988; 1999) sine teorier om kjønn som performativitet, eller som en rolle man påtar seg, vil hvordan man er kvinne eller mann være bestemmende for hva slags type rollemodell man er. Etter min mening er det absolutt viktig at barn har forbilder som er ulike og at det er betydningsfullt at det ikke er en bestemt måte å

være rollemodell på. At det fortsatt er en vei å gå før forestillingene om kjønn havner der måten man gjør kjønn på er individuell og ikke delt inn i to distinkte grupper er noe av det som kommer frem i foreldrenes fortellinger. Det kan altså tyde på at fokus bevisst er viktig slik at voksne kan være gode rollemodeller for barna.

I mine intervjuer fortellers det om ulike voksen typer og voksne som er rollemodeller på forskjellige måter. Voksne som har et bevisst forhold til seg selv som rollemodell, men også voksne som ikke er fullt så bevisste sin rolle fortelles det også om. At voksne er rollemodeller for barnas kjønnsidentitetsutvikling er tydelig, men hvilken type rollemodell vil og skal variere slik at barna har ulike forbilder de kan se opp til. For så å kunne danne sin egen måte å gjøre kjønn på, basert på det som er riktig for den enkelte og ikke bare ved å repetere det tradisjonelle og forventede.

5.4 Mitt bidrag

Som nevnt kan det være utfordrende å generalisere mine funn til en hel populasjon, men muligheten for å overføre de aktuelle funnene til andre situasjoner, intervjupersoner eller kontekster vil kunne eksistere (Kvale og Brinkmann, 2013, s. 289). Funnene kan gi en indikasjon på hvilke tendenser som eksisterer hos foreldre med utenlandsk opprinnelse sine forestillinger om kjønn, som igjen kan være med å skape nye betydningsfulle refleksjoner. Funnene i oppgaven baserer seg på mine intervjuobjekter sine virkeligheter, deres opplevelser gjennom livet og hvordan de har erfart dette. På den ene siden kan disse virkelighetene sies å være deres sannheter, det de anser som hvordan ting er og skal være. Gjennom analysen i prosjektet kom det frem mange fortellinger om kjønn i ulike sammenhenger. Fortellinger omhandlende alt fra foreldrenes egne oppvekster, deres oppdragelsesmetoder og møte med barnehagen, og alt dette er med å forme funnene i prosjektet.

På den ene siden virker det å være fortellinger om virkeligheter som er basert på ønsker, mens det på den andre siden virker å være ønsker basert på virkeligheter. Behandling av barn i et kjønnsperspektiv som på den ene siden er beskrivelser basert på eksisterende diskurser, i likhet med fortellinger om kjønn som sosialt skapt (Mortensen m.fl., 2008; Røthing, 2014), hvor barn ble beskrevet som både like og ulike. I tillegg ble fortellinger om voksne på ulike arenaer som rollemodeller et av de gjennomgående temaene. Da både som rollemodeller på en positiv og en negativ måte. Alt dette med et interseksjonelt blikk, for på den måten belyse

kryssningspunktet mellom de to sosiale kategoriene, kjønn og etnisitet (Gressgård, 2013). Disse temaene ble grunnlaget for oppgavens drøfting og kan være viktige faktorer for utviklingen av barns kjønnsidentitet og forestillinger av kjønn som eksisterer i samfunnet.

Ved å presentere mine funn ønsker jeg å gi et innblikk i foreldenes liv, og dermed kunne bidra til å endre aktuelle diskurser og kunne gi rom for flere måter å forstå etnisitet og kjønn på. Det som er interessant i mine øyne er hvor liten plass etnisitet har hatt i prosjektet, og jeg stiller meg derfor spørrende til om dette nettopp kan komme av den faktiske rollen etnisitet egentlig spiller i sammenheng med forestillinger omkring kjønn. Og om etnisitet på mange måter ikke er en avgjørende faktor i sammenhenger som dette, der fokuset er på hvilke virkeligheter de som ble intervjuet har opplevd og opplever.

5.5 Andre mulige innfallsvinkler

Andre innfallsvinkler som kunne vært aktuelle i sammenheng med dette prosjektet er atskillige. Med utgangspunkt i mitt prosjekt kunne det for eksempel vært mulig å gå mer i dybden på funnene. Dette med *forståelser av kjønn som ønsket tilstand eller virkelighet?*, og hvordan dette uttrykkes i andre liggende prosjekter eller hva som er årsaken til dette. Angående voksenrollen, er det et interessant tema å gått mer i dybden på, som igjen kunne vært gjort med ulike innfallsvinkler.

Videre kunne eksempelvis valg av intervjupersoner vært annerledes, og da muligheten for at de ville gitt andre svar, noe som igjen kunne påvirket funnene. Et annet perspektiv på prosjektet hadde vært å sammenligne svar fra foreldre med utenlandsk- og etnisk norsk opprinnelse. På den måten kunne funnene vist forskjeller og likheter mellom etnisk tilhørighet, og gitt en klarer indikasjon på relevansen av etnisktilhørighet. En annen vinkling kunne vært med utgangspunkt i barnehagen, altså enten styrere eller andre ansatte i barnehagen. Da ville prosjektets fokus mest sannsynlig vært mer barnehagerettet, men etnisitet kunne også da vært et aktuelt tema. Det er altså mange perspektiver som kunne vært aktuelle og som mest sannsynlig også ville gitt mange interessante svar som man kunne tatt med seg mye lærdom av.

Kildehenvisninger

- Alvesson, M. og Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion : Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. (2. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur
- Barnehageloven. (2006). Lov om barnehager. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehage>
- Bondevik, H. og Rustad, L. (2006). ”Humanvitenskapelig kjønnsforskning”. I Lorentzen, J. og Mühleisen, W. (Red.), *Kjønnsforskning. En grunnbok*. (42-62). Oslo: Universitetsforlaget.
- Butler, J. (1988). Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory. *Theatre Journal*, 40(4), 519-531.
- Butler, J. (1999). *Gender Trouble: Tenth Anniversary Edition* (2nd ed.). Hoboken: Taylor and Francis.
- Bø, I. (2014). *Kjønnsblind, kjønnsnøytral eller kjønnsbevisst?: Pedagoger møter kolleger, barn og foreldre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bø, I. (2015). Kjønn og likestilling i barnehage og skole – Et forsømt felt. *Bedre skole*, (2), 11-15.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode*. (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforlaget
- Davies, B. (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm: Liber.
- Gjervan, M., Andersen, C. E. og Bleka, M. (2006). *Se mangfold!: Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Gressgård, R. (2013). Interseksjonalitet. *Tidsskrift for Kjønnsforskning*, 37(1), 64-67.

- Hatch, J. A. (2002). *Doing Qualitative Research in Education Settings*. Albany: State University of New York press.
- Hyldgaard, K. (2006). *Videnskabsteori. En grundbog til de pædagogiske fag*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Jakobsen, S. E. (2014). Kjønn er mer enn rosa og blått. Forskning og ny kunnskap om barnehage. *Vetuva*. 2014. Utdanningsdirektoratet. (5), 34-35.
- Kanestrøm, J. (2012, 24.12.). Stereotypier om kjønn blomstrer. Hentet fra <http://forskning.no/barn-og-ungdom-kjonn-og-samfunn-likestilling/2012/04/stereotypier-om-kjonn-blomstrer>
- Kolle, T., og Nyhus, M, R. (2013). "*Tenk om Emilie het Emil?*" : En rapport fra Østfold om pedagogisk likestillingsarbeid i barnehagen (Vol. 2013:15, Oppdragsrapport (Høgskolen i Østfold : online)). Halden: Høgskolen i Østfold.
- Krumsvik, R. J. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode – Ei innføring*. Bergen: Fagbokforlaget
- Kunnskapsdepartementet, Kompetansesenter for likestilling, Østlandsforskning, Likestillingsrådet, & Likestillingscenteret. (2010). *Nye barnehager i gamle spor? Hva vi gjør og hva vi tror. : Status for likestillingsarbeidet i norske barnehager 2010: Statusrapport fra Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring (2008-2010)*. Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen → innhold og oppgaver*.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg., 2. oppl. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lappalainen, S. (2004). They Say It's a Cultural Matter: Gender and Ethnicity at Preschool. *European Educational Research Journal*, 3(3), 642-656.
- Lov om endring av juridisk kjønn. (2016). Lov om endring av juridisk kjønn. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-06-17-46>

- Lorentzen, J. (2006). "Biologi". I Lorentzen, J. og Mühleisen, W. (Red.), *Kjønnsforskning. En grunnbok*. (23-31). Oslo: Universitetsforlaget.
- MacNaughton, G. (2000). *Rethinking gender in early childhood education*. London: Paul Chapman Publishing.
- Moe, R., og Nordvik, G. (2012). Spor etter kjønnsdiskurser i barnehagepersonalets praksisfortellinger. *Nordisk Barnehageforskning*, 5(1), 1-10.
- Mortensen, E., Egeland, C., Gressgård, R., Holst, C., Jegerstedt, K., Rosland, S. og Sampson, K. (2008). *Kjønnsteori*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Nielsen, H. B. (2006). "Kjønn og identitet". I Lorentzen, J. og Mühleisen, W. (Red.), *Kjønnsforskning. En grunnbok*. (153-168). Oslo: Universitetsforlaget.
- Polit, D. F. og Beck, C. T. (2010). Generalization in quantitative and qualitative research: Myths and strategies. *International Journal of Nursing Studies*, 47(11), 1451-1458.
- Prieur, A. (2002). Frihet til å forme seg selv? En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn. *Køn & kultur*, (6), 4-12.
- Prieur, A. (2004). *Balansekunstnere: Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax.
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. 3. Utg. Bergen: Fagbokforlaget
- Rossholt, N., & Norge Kunnskapsdepartementet. (2006). *Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Røthing, Å. (2014). "Kjønn, normer og identiteter i skolen" I Stray, J. H. og L. Wittek (Red.), *Pedagogikk – en grunnbok*. (599-618). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Solbrække, K. N., og Aarseth, H. (2006). "Samfunnsvitenskapens forståelser av kjønn". I Lorentzen, J. og Mühleisen, W. (Red.), *Kjønnforskning. En grunnbok*. (63-76). Oslo: Universitetsforlaget.

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 4. Utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Thurén, T., Gjerpe, K., og Gjestland, D. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere*. 2. Utg. ed. Oslo: Gyldendal akademisk.

Walle, T. M. (2006). "Kjønn og etnisitet". I Lorentzen, J. og Mühleisen, W. (Red.), *Kjønnforskning. En grunnbok*. (218-226). Oslo: Universitetsforlaget.

West, C., og Zimmerman, D. (1987). Doing Gender. *Gender and Society*, 1(2), 125-151

Østerud, S. (1998). Relevansen av begrepene «validitet» og «reliabilitet» i kvalitativ forskning. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 98 (1-2), 119 – 130

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide:

Innføring i temaet:

- **Kan du beskrive en gutt?**
 - Forventninger har du av en gutt?
- **Kan du beskrive en jente?**
 - Forventninger har du av en jente?

Informantenes egne tanker og erfaringer gjennom livet:

- **Kan du fortelle om din egen oppvekst, som jente/gutt?**
 - Endringer siden du selv var barn?
 - Hva tenker du om din egen oppvekst i dag?
- **Kan du beskrive hvordan dere oppdrar barna/barnet deres?**
 - Hvordan ville du oppdratt et barn av motsatt kjønn?
- **Kan du fortelle om inntrykket du hadde av barn og kjønn da du først kom til Norge?**
 - Har dette endret seg?
 - Hvis ja, Hvordan?
 - Hvis nei, Hvorfor ikke?

Tanker rundt møte med barnehagen:

- **Kan du beskrive hvordan barnehagen møter barnet ditt?**
 - Opplever du at barnehagen møter barnet ditt ut i fra barnets kjønn?
 - Hvilke tanker har du rundt dette møtet?
- **Har du gjort deg noen tanker rundt hvordan barnehagen arbeider med kjønnslikestilling?**
 - Kjønnrettet organiserte aktiviteter?
 - Eventuelt hvilke og på hvordan? (eks: bursdag?)
 - Kjønnrettet frilek?
 - Eventuelt hvordan?

- Kjønnrettet lekemateriale?
 - Hva med uteleker?
 - Hva med inneleker?

Tanker rundt møte med det norske samfunnet:

- **Hvilke tanker har du rundt synet på kjønn i Norge?**
 - Har du noen konkrete opplevelser rundt kjønn i Norge?
 - Hvordan opplever du at gutter blir møtt?
 - Hvordan opplever du at jenter blir møtt?
- **Hvordan opplever dere at barn blir oppdratt i Norge med tanke på kjønn?**
 - Likt i forhold til egne erfaringer.
 - Ulikt i forhold til egne erfaringer.
- **Har du gjort deg noen tanker i forhold til hvilke klær, leker, bøker og liggende som tilbys barn ut i fra hvilket kjønn de har?**
 - Likt i forhold til hjemland
 - Ulikt i forhold til hjemland?
- **(Om bodd i annet land enn hjemland og Norge) Har dere noen tanker rundt synet på barn og kjønn i det andre landet kontra Norge?**

Informasjon om i forskningsprosjektet og informertsamtykke.

Mitt navn er Silje Roksvåg Nilsen og jeg masterstudent i Mangfold og inkludering i pedagogisk virksomhet ved Høgskolen i Østfold. Min masteroppgave vil omhandle kjønn, etnisitet og møte med barnehagen, med følgende problemstilling, ”Hvilke forestillinger om kjønn kommer til uttrykk i foreldre med utenlandsk opprinnelse sine fortellinger?”. Det finnes mye forskning på kjønn i barnehagen, men kjønn og etnisitet er et tema som er lite undersøkt. I den forbindelse ønsker jeg å intervju foreldre med barn i barnehage eller som nylig har hatt barn i barnehage med Kurdisk bakgrunn.

Opplysningene som blir samlet inn i intervjuene vil bli behandlet konfidensielt og alle informanter vil være anonyme gjennom hele prosessen. Det vil bli tatt lydopptak under intervjuene, disse opptakene vil bli behandlet konfidensielt og bli slettet etter levering av masteroppgaven i mai 2017. Det er frivilling å delta og alle deltagere kan trekke seg når som helst under prosessen uten å oppgi grunn, lydopptakene og annen informasjon vil da bli slettet.

Har du spørsmål vedrørende prosjektet kan du ringe meg på [redacted] eller sende en e-post til silje.a.nilsen@hiof.no

Min veileder Hilde W. Afdal ved Høgskolen i Østfold kan kontaktes på e-post: hilde.afdal@hiof.no

Med vennlig hilsen
Silje Roksvåg Nilsen.

Erklæring om informert samtykke

Jeg er villig til å delta i forskningsprosjektet ”Hvilke forestillinger om kjønn kommer til uttrykk i foreldre med utenlandsk opprinnelse sine fortellinger?”. Jeg er innforstått med at

data vil bli brukt i anonymisert form og at innholdet i oppgaven kan bli presentert i faglige sammenhenger. Jeg er kjent med at informasjonen innhentes i henhold til personopplysningslovens bestemmelser og at deltakelsen i undersøkelsen er frivillig. Jeg er informert om at jeg når som helst kan trekke meg fra undersøkelsen eller be om at deler av datamaterialet blir slettet. Jeg er videre kjent med at alt datamaterialet slettes etter at masteroppgaven er avsluttet våren 2017.

Dato/sted_____

Underskrift_____

Vedlegg 3: Analysetabeller

Forskningsspørsmål	Induktivt (empirisk)	Deduktivt (teoretisk)
Hvordan fremstiller foreldre kjønn og kjønnsforskjeller?	Kjønnsbeskrivelser	Biologiskkjønn Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser
Hvordan beskriver foreldrene sin egen oppvekst i forhold til kjønn og kjønnsroller?	Familie kontra samfunn	Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser Interseksjonalitet
Hvilke sentrale temaer trekker foreldrene frem i sine beskrivelser av kjønnsforskjeller?	Norge kontra hjemland	Biologiskkjønn Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser Sosialkonstruktivistisketnisitet Interseksjonalitet
	Oppdragelse/foreldreansvar	Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser Interseksjonalitet
	Interesser	Sosialkonstruktivistiskkjønn Kjønnsdiskurser
Hvilke erfaringer har foreldrene knyttet til barnehagen og kjønns sosialisering?	Lek	Sosialkonstruktivistiskkjønn i barnehagen Kjønnsdiskurser i barnehagen Interseksjonalitet
	Voksenrollen	Sosialkonstruktivistiskkjønn i barnehagen Kjønnsdiskurser i barnehagen Interseksjonalitet

		Kjønn			Kjønn og barnehage		Kjønn og etnisitet	
		Biologisk-kjønn	Sosial-konstruktivistisk kjønn (Butler)	Kjønns-diskurser	Sosial-konstruktivistisk kjønn i barnehagen	Kjønnsdiskurer i barnehagen	Sosial-konstruktivistisk etnisitet	Inter-seksjonalitet
Kjønnsbeskrivelser		X	X	X				
Oppvekst	Familie vs. samfunn		X	X				X
Kjønns-forskjeller	Norge kontra hjemland	X	X	X			X	X
	Oppdragelse /foreldre-ansvar		X	X				X
	Interesser		X	X				
Barne-hage	Lek				X	X		X
	Voksenrollen				X	X		X

